

CAMBODIA TRADE & INVESTMENT GUIDE BOOK

คู่มือการค้าการลงทุน ในกัมพูชา 2022

คำนำ

กัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนกับประเทศไทยมาอย่างยาวนาน นักธุรกิจของทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดสนิทสนม เดินทางไปมาหาสู่กันเป็นปกติ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 รูปแบบของการดำเนินธุรกิจระหว่างกันได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล กระชับความสัมพันธ์กันผ่านเครื่องมือที่เป็น Social Media เป็นส่วนใหญ่

ในช่วงปีที่ผ่านมา กัมพูชามีการปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าการลงทุนเป็นระยะๆ ซึ่งผู้ประกอบการไทยควรต้องทราบเพื่อประกอบการตัดสินใจเข้าสู่ตลาด ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ณ กรุงพนมเปญ จึงได้ปรับปรุงคู่มือการค้าการลงทุนในกัมพูชาฉบับเดิมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและทันสมัยสำหรับผู้ประกอบการในการตัดสินใจทำการค้าหรือลงทุนในกัมพูชา อาทิ การจดทะเบียนนิติบุคคลเพื่อทำธุรกิจในกัมพูชา การเลือกทำเลที่ตั้งสำนักงานหรือโรงงาน สาธารณสุขของกฎหมายและสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน กฎหมายแรงงาน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการค้าการลงทุนของธุรกิจบางประเภทที่มีศักยภาพ ต้นทุนการประกอบธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ปรับปรุงล่าสุดในเดือนกุมภาพันธ์ 2565

ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยฯ ณ กรุงพนมเปญ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการค้าการลงทุนในกัมพูชา เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทยที่อยู่ในระหว่างการตัดสินใจทำการค้าหรือลงทุนในประเทศกัมพูชา หากผู้ประกอบการประสงค์จะขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมสามารถติดต่อได้ที่ ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ ตามที่อยู่และรายละเอียดการติดต่อท้ายหนังสือเล่มนี้

ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
กุมภาพันธ์ 2565

หัวข้อเรื่อง	หน้า
1. ข้อมูลพื้นฐาน	
1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	1
1.2 สภาพภูมิประเทศ	1-3
1.3 สภาพภูมิอากาศ	3
1.4 เมืองหลวง/เมืองท่า/เมืองสำคัญ	3-4
1.5 การแบ่งเขตการปกครอง	4
1.6 ระบบการปกครอง	4-5
1.7 ประชากร/ศาสนา/สังคม/วัฒนธรรม	5-6
2. เศรษฐกิจการค้าและการลงทุน	
2.1 สรุปข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญในปี 2564	7-8
2.1.1 ประเด็นสำคัญในการปฏิรูปและพัฒนาประเทศ	8-11
2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจภายนอกและผลกระทบต่อกัมพูชา	11
2.3 ปัจจัยเศรษฐกิจภายในประเทศต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	12-18
2.4 สถานการณ์ด้านการค้า	19-28
2.5 การลงทุนขนาดใหญ่ของไทยในกัมพูชา	29-36
2.6 ร้านอาหารไทยในกัมพูชาที่ได้รับตรา Thai SELECT	37-42
3. ตลาดและการลงทุนที่น่าสนใจ	
3.1 สินค้าที่คาดว่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นตามแนวโน้มตลาด	43-45
3.2 สินค้าที่มีความต้องการเพิ่มขึ้นตามฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	45-48
3.3 พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน	48-51
3.4 SWOT ของประเทศกัมพูชา	52-53
4. ต้นทุนการทำธุรกิจ	
4.1 ต้นทุนเกี่ยวกับ ราคา/ค่าเช่า ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และอสังหาริมทรัพย์	54-55
4.2 ต้นทุนด้านสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์)	55-56
4.3 ต้นทุนด้านบุคลากร / แรงงาน	56
4.4 ต้นทุนทางภาษี	57-60

5. การจัดตั้งบริษัทและการดำเนินกิจการ	
5.1 รูปแบบบริษัทต่างๆ	61
5.2 ตารางค่าใช้จ่ายขั้นต้น เอกสารและขั้นตอนในการจัดตั้งบริษัท (ยกตัวอย่างโดยตั้งสมมุติฐานว่าบริษัทตั้งอยู่ในเมืองหลวงและมีพนักงาน 5 คน)	62-64
5.3 กฎหมายและกฎระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	64-66
5.4 ระบบบัญชี	66-68
5.5 การชำระเงินค่าสินค้าและบริการ	68
6. ข้อมูลการลงทุน	
6.1 ระเบียบการลงทุนขั้นพื้นฐานและผลประโยชน์	69-73
6.2 ที่ดิน และการก่อสร้าง	73-82
6.3 นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	83
7. เขตเศรษฐกิจและการเลือกทำเลที่ตั้งในการลงทุน	
7.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษในกัมพูชา	83-85
7.2 ข้อมูลพื้นฐานเปรียบเทียบจังหวัดสำคัญที่เหมาะสมกับการลงทุน	86
7.3 จุดเด่นของเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละจังหวัด	86-87
8. แรงงานและการจ้างงาน	
8.1 กฎหมายแรงงาน	88-91
8.2 กฎหมายประกันสังคม	91-95
8.3 การปฏิบัติด้านแรงงาน / ข้อควรระวังเกี่ยวกับข้อบังคับการทำงาน (เงินโบนัส ค่าล่วงเวลา ชั่วโมงการทำงาน วันหยุด และสวัสดิการ)	95-97
8.4 การทำวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน	97-100
9. เส้นทางคมนาคมและขนส่งในประเทศกัมพูชา	
9.1 เส้นทางคมนาคมทางอากาศในประเทศกัมพูชา	101-104
9.2 เส้นทางคมนาคมทางถนนในประเทศกัมพูชา	105-109
9.3 เส้นทางคมนาคมทางรถไฟในประเทศกัมพูชา	109-110
9.4 เส้นทางคมนาคมทางน้ำในประเทศกัมพูชา	111-112
10. การเงินและการธนาคาร	
10.1 สถาบันการเงิน	113-116
10.2 ระบบการเงิน	116-119

10.3 การโอนเงินตราออกนอกประเทศ	119
11. การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	
11.1 สิทธิบัตร แบบบรรณประโยชน์ (อนุสิทธิบัตร) การออกแบบทางอุตสาหกรรม	120-122
(กฎหมาย การจดทะเบียนหน่วยงานติดต่อ ความคุ้มครอง ฯลฯ)	
11.2 เครื่องหมายการค้า	122-124
(กฎหมาย การจดทะเบียน หน่วยงานติดต่อ ความคุ้มครอง ฯลฯ)	
11.3 ลิขสิทธิ์	125-126
12. มารยาททางธุรกิจและวัฒนธรรม	
12.1 สิ่งที่ควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติ	126-130
13. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต	
13.1 ที่พักอาศัย	130-131
13.2 การบริการรักษาพยาบาล	132-133
13.3 ความปลอดภัย	133
13.4 อาหารและเครื่องอุปโภคบริโภค	134-135
13.5 การดูแลสุขภาพ	135
13.6 รายชื่อและที่อยู่ติดต่อหน่วยงานไทยในกัมพูชา	135-136
14. บรรณานุกรม	137-138

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ชื่อประเทศ: พระราชอาณาจักรกัมพูชา หรือ Kingdom of Cambodia
ภาษาเขมรอ่านว่า: เปรียะเรียเจียนาจักร กัมพูเจีย

เมืองหลวง: ราชธานีพนมเปญ

คำขวัญ:ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ชื่อเพลงชาติ: นครราช

1.2 สภาพทางภูมิประเทศ

กัมพูชามีพื้นที่ขนาด กว้าง 500 กิโลเมตร ยาว 450 กิโลเมตร รวม 181,035 ตารางกิโลเมตร หรือมีขนาดประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศไทย เส้นเขตแดนโดยรอบประเทศยาวรวม 2,615 กิโลเมตร โดยมีเส้นเขตแดนติดต่อกับประเทศไทยยาว 798 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดกับอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และประเทศลาว (แขวงอัตตะปือ และจำปาศักดิ์)

ทิศตะวันออก ติดกับประเทศเวียดนาม (จังหวัด กอนทุมเป็ญ ซาลายดักลัก ส่องแบ่เตยนินลองอาน ด่งท๊าบ อันซาง และเกียงซาง)

พรมแดน กัมพูชามีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศไทยจากสันปันน้ำทิวเขาพนมดงรักถึงหลักเขตแดนที่ 1 (จังหวัดอุบลราชธานี) ต่อเนื่องลงมาทางใต้จรดสันปันน้ำทิวเขาบรรทัด ถึงหลักเขตแดนที่ 73 (จังหวัดตราด) รวมประมาณ 805 กม. มีชายแดนติดกับประเทศลาว 540 กม. และประเทศเวียดนาม 1,270 กม. มีชายฝั่งทะเลยาว 443 กม.

ลักษณะภูมิประเทศ คล้ายขามหรืออ่าง คือ ตรงกลางเป็นแอ่งทะเลสาบและลุ่มแม่น้ำโขง อื่นกว้างขวาง มีภูเขาล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านตะวันออก มีแนวเทือกเขาอันนัมที่เป็นพรมแดนกับประเทศเวียดนาม
2. ด้านเหนือ และตะวันตกเฉียงเหนือ มีแนวเทือกเขาพนมดงรักเป็นพรมแดนกับประเทศไทย
3. ด้านใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ มีแนวเทือกเขาบรรทัดเป็นแนวพรมแดนกับประเทศ

ไทยเฉพาะด้านตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง

แม่น้ำ/ทะเลสาบสำคัญ

แม่น้ำโขง (Mekong) ไหลจากลาวเข้าสู่ภาคเหนือของกัมพูชาแล้วไหลผ่านเข้าเขตเวียดนาม มีความยาวในเขตกัมพูชารวม 500 กิโลเมตร

แม่น้ำโตนเลสาบ (Tonle Sap) เชื่อมระหว่างแม่น้ำโขงกับทะเลสาบ ความยาว 130 กิโลเมตร

แม่น้ำบาสัก (Bassac) เชื่อมต่อกับแม่น้ำโตนเลสาบที่หน้าพระบรมมหาราชวัง กรุงพนมเปญ ความยาว 80 กิโลเมตร

ทะเลสาบโตนเลสาบ อยู่ห่างจากกรุงพนมเปญประมาณ 100 กิโลเมตร ฤดูน้ำหลากน้ำท่วมถึง 7,500 ตารางกิโลเมตร ลึก 10 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ กำปงธม กำปงชนัง โพธิสัท พระตะบอง และเสียมเรียบ มีปลาชุกชุมกว่า 300 ชนิด

ภูเขา ยอดเขาสูงที่สุดของกัมพูชาคือ พนมออร์ลสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,813 เมตร

ป่าไม้ มีพื้นที่ร้อยละ 60 ของพื้นที่ประเทศ บริเวณที่ป่าไม้หนาแน่น คือ เทือกเขาบรรทัดทางตอนใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ แต่ปัจจุบันป่าไม้ลดลงอย่างมากหลังจากที่รัฐบาลเปิดสัมปทานให้กับบริษัทเอกชน แม้ว่าต่อมาจะมีการปิดสัมปทาน แต่ยังคงมีการตัดโค่นโดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อทำการเกษตร เช่น อ้อย ปาล์ม น้ำมัน มันสำปะหลัง ยางพารา และไม้สนหอม

สัตว์น้ำ มีชุกชุมด้านชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ และที่โตนเลสาบ ซึ่งเป็นแหล่งจับปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ถึง 10,000 ตารางกิโลเมตร ในฤดูน้ำหลาก และลดเหลือ 3,000 ตารางกิโลเมตร ในฤดูแล้ง ปลาที่จับจากแม่น้ำโขงแต่ละปีมีประมาณ 1 ล้านตัน

นอกจากนี้ ยังมีปลาที่เลี้ยงประมาณ 200,000 ตัน ซึ่งปลามีส่วนสำคัญต่อวิถีความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้จะใช้บริโภคโดยตรงแล้ว ยังสามารถส่งออก สร้างรายได้ให้แก่ประเทศด้วย

น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ รัฐบาลกัมพูชาได้ให้สัมปทานสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติบนชายฝั่งและนอกชายฝั่ง ผลการสำรวจพบว่ามีปริมาณมากพอสามารถทำเชิงพาณิชย์ได้ มีการประมาณว่ามีก๊าซสำรองในเขตแดนของกัมพูชาประมาณ 5 พันล้านลูกบาศก์เมตร และในพื้นที่ทับซ้อนกับประเทศไทย ประมาณ 8 พันล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งจะสามารถขุดนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ นอกจากนี้ จากการสำรวจในเขตโตนเลสาบคาดว่า จะพบแหล่งก๊าซอีกจำนวนหนึ่ง

อัญมณี แหล่งอัญมณีที่มีคุณภาพดี คือ ที่กรุงโพลิน จังหวัดโพลิน ซึ่งเป็นแร่พลอย สายเดียวกับจังหวัดตราดและจันทบุรี พลอยมีมากบริเวณเทือกเขาเพชรหรือเขาสามพันล้าน และเทือกเขาบรรทัด นอกจากนี้ ยังมีเหมืองทองในจังหวัดรัตนคีรี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเหลืออยู่ไม่มากนัก

สินแร่ มีเป็นจำนวนมาก อาทิ เหล็ก ฟอสเฟต บ็อกไซต์ ซิลิคอน ถ่านหิน และแมงกานีส

1.3 สภาพภูมิอากาศ

กัมพูชา มีสภาพอากาศมรสุมเขตร้อน แบบร้อนชื้นแถบมรสุมมี 2 ฤดู คือ

- ฤดูฝน เริ่มจากเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม
- ฤดูแล้ง เริ่มจากเดือนพฤศจิกายน-เมษายน
- เดือนเมษายน มีอุณหภูมิสูงสุด
- เดือนมกราคม มีอุณหภูมิต่ำสุด
- เดือนตุลาคม มีฝนตกชุกที่สุด

1.4 เมืองหลวง/เมืองสำคัญ/เมืองท่า

เมืองหลวง คือ ราชธานีพนมเปญ มีประชากรมากกว่า 2 ล้านคน มีเนื้อที่ 1,963.20 ตารางกิโลเมตร เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าไปทั่วประเทศ มีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษพนมเปญ ตั้งอยู่ห่างจากท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญ 8 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางของการเมือง วัฒนธรรม และศูนย์ราชการของประเทศ มีมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งแรก คือ Royal University of Phnom Penh (RUPP) ถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดของประเทศ ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1960

เมืองสำคัญ

- **จังหวัดเสียมเรียบ (เสียมราฐ)** เป็นที่ตั้งของนครวัด นครธม สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ที่นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกไปเยือน ทำให้มีธุรกิจบริการที่สำคัญ คือ โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- **จังหวัดพระตะบอง** แหล่งผลิตข้าว ส้ม และพีชไร้ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง และงา
- **จังหวัดเกาะกง** แหล่งผลิตปาล์ม น้ำมัน อ้อย โรงงานน้ำตาลทราย สินค้าสัตว์น้ำ การท่องเที่ยวทางทะเล
- **จังหวัดกัมปงจาม** เป็นแหล่งผลิตยางพารา เงาะ มังคุด ทุเรียน มะม่วงหิมพานต์ และพีชไร้ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และงา

เมืองท่า ได้แก่ **จังหวัดพระสีหนุ** (เดิมชื่อจังหวัดกัมปงโสมหรือกรุงพระสีหนุวิลล์) เป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่งในพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศ เป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก สำหรับเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ใช้ในการนำเข้าและส่งออกสินค้า มีชายหาดที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว เป็นแหล่งที่สำรวจพบว่ามีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และมีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง จึงทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการยกระดับสนามบินในจังหวัดให้เป็นสนามบินนานาชาติแห่งที่ 3 ของประเทศเพื่อรองรับปริมาณการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว

1.5 การแบ่งเขตการปกครอง

กัมพูชา แบ่งเขตการปกครองเป็น 24 จังหวัด (เรียกว่า เขต) กับ 1 เมืองหลวง คือ กรุงพนมเปญ ซึ่งเป็นเขตปกครองพิเศษ โดยแต่ละจังหวัดจะมีอำเภอที่ตั้งของตัวจังหวัดเรียกว่ากรุง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดกับรองผู้ว่า อีก 7 – 9 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามวาระของรัฐบาล (5 ปี) เป็นผู้ปกครอง ทั้งนี้จังหวัดจะแบ่งเขตการปกครองออกเป็นอำเภอ (सरक) และตำบล (สังกัด) ขณะที่จะแบ่งเขตการปกครองออกเป็น เขต (คั่น) และแขวง (สังกัด)

1.6 ระบบการปกครอง

กัมพูชาเป็นอดีตประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงประเทศเดียว ที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข ปัจจุบันมีพระบาทสมเด็จพระบรมนาถ นโรดม สีหมุนี ดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์

โดยมีสมเด็จพระจักรมหาเสนาบดี บัญญูจักรี เอง สัมริน เป็นประธานรัฐสภา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดงานวันคล้ายวันสถาปนากรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2564 และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดงานวันคล้ายวันสถาปนากรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2564 และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดงานวันคล้ายวันสถาปนากรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2564

1.7 ประชากร/ศาสนา/สังคม/วัฒนธรรม

ประชากร กัมพูชามีจำนวนประชากรประมาณ 17 ล้านคน (ปี 2564) ผู้ชายร้อยละ 49 ผู้หญิงร้อยละ 51 มีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 1.62 โดยอาศัยอยู่ในเมืองร้อยละ 24.20 ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 95 คนต่อ ตารางกิโลเมตร ประมาณการของประชากรแต่ละกลุ่ม ได้แก่

- เด็ก (0-14 ปี) ร้อยละ 32.20
- วัยทำงาน (15-64 ปี) ร้อยละ 64
- วัยชรา (65 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 3.80

ประชากร แยกเป็นเชื้อชาติ กัมพูชา 97.60 % มุสลิม 1.20 % เวียดนาม 0.10 % จีน 0.10 % อื่นๆ 0.90 % และชนกลุ่มน้อย 17 เผ่า 0.10 %

ศาสนา คือ พุทธ ลัทธิเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ ปัจจุบันเป็นที่นับถือของประชาชนประมาณ ร้อยละ 97 ของประเทศ ประกอบด้วย 2 นิกาย คือ ฝ่ายมหานิกาย มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้าพรหมราชูปถัมภ์ (เทพ วงศ์) สมเด็จพระสังฆราช วัดอู่ตะเภา เป็นประมุข และฝ่ายนิกายธรรมยุติก มีสมเด็จพระสังฆราชูปถัมภ์ (บัว คลี) สมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศ เป็นประมุข และประชาชนประมาณร้อยละ 3 นับถือศาสนาอิสลาม คริสต์ และอื่นๆ

ภาษา ภาษาราชการ คือ ภาษาเขมร (เขมร) และมีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับการติดต่อกับชาวต่างชาติ ส่วนภาษาต่างชาติอื่นๆ ที่มีการใช้ ได้แก่ (1) ภาษาจีน ใช้ในหมู่คน กัมพูชาเชื้อสายจีน ร้านค้าและร้านอาหาร (2) ภาษาฝรั่งเศส ใช้ในหมู่ราชวงศ์และชนชั้นสูง และใช้เป็นศัพท์เทคนิคซึ่งเป็นผลจากตำราเรียนที่เป็นภาษาฝรั่งเศส (3) ภาษาไทย คนกัมพูชา

ในจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย เช่น เกาะกง โพลิน พระตะบอง ปอยเปต และบันเตียเมียนเจย

สกุลเงิน กัมพูชามีสกุลเงินท้องถิ่น คือ สกุลเรียล (Riel) มีอัตราแลกเปลี่ยนประมาณ 4,000 เรียล เท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ประมาณ 125 เรียล เท่ากับ 1 บาท (ผันผวนตามค่าเงิน USD) ทั้งนี้ ในกัมพูชาใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นหลักสำหรับการใช้จ่ายและทำธุรกรรมต่างๆ ส่วนเงินเรียลใช้ในการชำระค่าธรรมเนียมราชการและใช้สำหรับเงินที่มีมูลค่าต่ำกว่า 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เวลา กัมพูชาอยู่ในเขตเวลาเดียวกับประเทศไทย คือ GMT + 7 ชั่วโมง

วันหยุดนักขัตฤกษ์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ประจำปีที่สำคัญ ได้แก่ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ประเพณีประจำชาติ วันสำคัญของสถาบันกษัตริย์ วันสำคัญทางประวัติศาสตร์และวันหยุดสากล

วันหยุดนักขัตฤกษ์ ประจำปี 2565 (รวม 21 วัน)

วันที่ 1 มกราคม วันปีใหม่สากล

วันที่ 7 มกราคม วันชัยชนะเหนือระบบล้างเผ่าพันธุ์

วันที่ 8 มีนาคม วันสตรีสากล

วันที่ 14-15-16 เมษายน เทศกาล มหาสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่แห่งชาติ

วันที่ 1 พฤษภาคม วันแรงงาน

วันที่ 14 พฤษภาคม วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนโรดมสีหนุ

วันที่ 15 พฤษภาคม วันวิสาขบูชา

วันที่ 19 พฤษภาคม วันจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

วันที่ 18 มิถุนายน วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบรมราชินี

วันที่ 24 กันยายน วันประกาศรัฐธรรมนูญ

วันที่ 24-25-26 กันยายน เทศกาลวันสารท (ปรอจุมบิน)

วันที่ 15 ตุลาคม วันรำลึกพระบาทสมเด็จพระนโรดมสีหนุ พระมหาวีรยศัตริย์ พระบิดาเอกราช บูรณะประเทศและเอกภาพชาติเขมร

วันที่ 29 ตุลาคม วันสถาปนาสมเด็จพระนโรดมสีหนุ

วันที่ 7-8-9 พฤศจิกายน วันเทศกาลแข่งเรือและลอยกระทง

วันที่ 9 พฤศจิกายน วันเอกราชแห่งชาติ (จากฝรั่งเศส)

*กรณีที่วันหยุดใดตรงกับวันหยุดประจำสัปดาห์ให้ทำการหยุดชดเชยในวันถัดไปจำนวน 1 วัน

2. เศรษฐกิจการค้าและการลงทุน

ก่อนปี 2534 ประเทศกัมพูชาประสบกับภาวะสงครามภายในประเทศอย่างยาวนานกว่า 20 ปี ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำลงอย่างมาก และทำให้ประเทศกัมพูชาถูกจัดเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสังคมนิยมเป็นระบอบประชาธิปไตย และหลังจากสงครามภายในประเทศเริ่มสงบลง ประเทศเริ่มได้รับการฟื้นฟูบูรณะ มีการเปิดประเทศทำการค้าขายกับต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ทำให้มีความต้องการบริโภคอุปโภคสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น โดยรัฐบาลกัมพูชาได้มีการกำหนดนโยบายที่มุ่งพัฒนาศักยภาพทางการเกษตร และการท่องเที่ยวของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการลงทุนจากต่างประเทศด้วยการออกมาตรการต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง เช่น การปรับปรุงกฎหมายด้านเศรษฐกิจ การปรับปรุงกฎหมายด้านการลงทุน การเพิ่มสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนต่างชาติ การปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีเงินได้ และการเร่งรัดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา สนามบิน และระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาในปัจจุบันเป็นผลของความสำเร็จจากการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจรวมศูนย์ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ประกอบกับการปฏิรูปนโยบายด้านการค้าและการลงทุน การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม และการบริการ ตลอดจนเสถียรภาพทางการเมืองส่งผลให้เศรษฐกิจกัมพูชามีอัตราการเจริญเติบโตสูงถึงร้อยละ 7.0 โดยเฉลี่ย ตั้งแต่ปี 2537 ถึงปี 2563 ซึ่งทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรต่อคนเพิ่มจากประมาณ 650 ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 1,619 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2564 และทำให้กัมพูชาเปลี่ยนสถานะเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมไปสู่เศรษฐกิจแบบผสมผสานมากขึ้น เป็น การเกษตร การอุตสาหกรรม และการบริการ

2.1 สรุปข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญในปี 2564

ดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564 (e)
GDP per capita (US\$)	1,381	1,506	1,640	1,548	1,619
GDP growth (%)	7.0	7.5	7.1	-3.1	2.2

เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564 (e)
Inflation (%)	3.3	3.1	3.2	2.9	3.5
Export Growth (%)	9.4	12.3	8.5	-5.1	6.4
Import Growth (%)	7.8	9.3	17.4	-6.7	38.7

ที่มา : World Bank : National Bank of Cambodia

การขยายตัวด้านการก่อสร้าง รัฐบาลอนุมัติโครงการก่อสร้างในปี 2564 จำนวน 4,303 โครงการ มูลค่ารวม 5.33 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 31.21

สถานการณ์ด้านการลงทุน รัฐบาลอนุมัติโครงการส่งเสริมการลงทุนในปี 2564 จำนวน 107 โครงการ มูลค่าการลงทุนรวม 580.99 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ ใน 10 เดือนแรกของปี 2564 มีมูลค่า 37.34 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การส่งออกมีมูลค่า 14.28 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 23.06 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล รัฐบาลจัดเก็บภาษีในปี 2564 จำนวน 5.07 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

การเพิ่มขึ้นของสถานประกอบการและบริษัท ผู้ประกอบการจดทะเบียนใหม่ในช่วง 11 เดือนแรกของปี 2564 จำนวน 7,127 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับระยะเวลาเดียวกันของปี 2563

การขยายตัวของนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชาจำนวน 196,495 คน ในปี 2564 ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 85

2.1.1 ประเด็นสำคัญในการปฏิรูปและพัฒนาประเทศกัมพูชา

เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2562 ณ วิมานสันติภาพ (อาคารสำนักนายกรัฐมนตรี) กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา สมเด็จฯ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา กล่าวปาฐกถาพิเศษ เรื่อง มาตรการปฏิรูปนโยบายทางเศรษฐกิจของกัมพูชา ภายในงานประชุมร่วมภาครัฐและเอกชน ครั้งที่ 18 ซึ่งเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจในกัมพูชาร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านการค้าและการลงทุน

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ฮุน เซน กล่าวในที่ประชุมว่า รัฐบาลกัมพูชาประกาศมาตรการปฏิรูปนโยบายทางเศรษฐกิจของกัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคทางการค้าการลงทุน และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน กระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืน รักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาให้มีความมั่นคง โดยสรุปเป็น 7 มาตรการหลัก ดังนี้

(1) มาตรการลดต้นทุน การนำเข้า ส่งออก และการดำเนินธุรกิจ

- ปรับลดค่าบริการที่ทำเรือนานาชาติ 2 แห่ง คือท่าเรือพนมเปญ และท่าเรือนานาชาติสีหนุวิลล์ เพื่อลดต้นทุนในการนำเข้า ส่งออก
- ปรับลดค่าธรรมเนียมพิธีการศุลกากร ในการสแกนตู้คอนเทนเนอร์
- ปรับลดอัตราค่าไฟฟ้าลงอย่างน้อย 0.02 USD/หน่วย สำหรับทุกภาคส่วนจากอัตราเดิมที่ขึ้นอยู่กับปริมาณและกำลังไฟฟ้าที่ใช้

(2) มาตรการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับขั้นตอนการให้บริการและการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ

- ยกเลิกหน่วยงานตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกสินค้า 2 หน่วยงาน ได้แก่ CAMCONTROL และ KAMSAB เพื่อลดต้นทุนค่าธรรมเนียมการตรวจสอบและการจัดทำเอกสาร
- ยกเลิกการออกใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า สำหรับการส่งสินค้าไปยังประเทศ ที่ไม่ได้มีการขอตรวจสอบ
- เพิ่มความโปร่งใสในการให้บริการของกรมศุลกากรผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่ตรวจสอบได้
- เริ่มใช้งานระบบ National Single Window เชื่อมโยงกับประเทศอาเซียนใน 6 กระทรวง/หน่วยงานหลัก
- ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์คำนวณและจัดเก็บภาษี ลดขั้นตอนและประหยัดเวลา
- จัดทำแผนบูรณาการเพื่อทำงานร่วมกันระหว่างทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนธุรกิจ และการตรวจสอบโรงงาน เพื่อลดขั้นตอนและประหยัดเวลา

(3) มาตรการส่งเสริมการลงทุนวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง SMEs

- ยกเว้นภาษีเงินได้และภาษีศุลกากร แก่ ธุรกิจ SMEs 8 ประเภท ในช่วงเวลาที่กำหนด
- ก่อตั้งธนาคาร SME ด้วยเงินทุน 100 ล้าน USD พร้อมด้วยกองทุนผู้ประกอบการที่มีงบประมาณตั้งต้น 5 ล้าน USD
- เตรียมร่างกฎหมายส่งเสริมธุรกิจ SMEs โดยเฉพาะ

(4) มาตรการส่งเสริมการลงทุนภาคการเกษตร

- ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีรายได้ล่วงหน้า ภาษีหัก ณ ที่จ่าย การนำเข้า จำหน่ายสินค้า บริการ และประกอบกิจการด้านการเกษตร ที่มีคุณสมบัติและเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด
- ยกเว้นค่าธรรมเนียมการพัฒนามาชนบท เป็นค่าธรรมเนียมการพัฒนามาชนบทและการเกษตร เพื่อให้สามารถตอบสนองนโยบายด้านการพัฒนาการเกษตรของรัฐบาลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณเพิ่มเติมจำนวน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

(5) มาตรการเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน การจ้างงาน การกำหนดค่าจ้างและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

- พิจารณาปรับลดวันหยุดประจำปีลงอย่างน้อย 7 วัน จาก 28-30 วันต่อปี เริ่มจากปี 2563 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันด้านการผลิต
- เมื่อวันที่ 2 กันยายน ปี 2564 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเพิ่ม ค่าแรงขั้นต่ำอีก 2 ดอลลาร์สหรัฐฯ ดังนั้น นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 2565 ค่าแรงงานขั้นต่ำสำหรับอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าในกัมพูชา คือ 194 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อเดือน

(6) มาตรการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

- มอบหมายกระทรวงเศรษฐกิจและการคลังพิจารณาปรับปรุงบัญชีสินค้าที่มีการควบคุมการนำเข้า เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- มอบหมายกระทรวงแรงงาน ปรับปรุงกฎหมายแรงงานให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกัมพูชาในปัจจุบัน
- กฎหมายการลงทุนของประเทศกัมพูชาล่าสุด ได้เสร็จสิ้น และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 15 ต.ค. 64
- กฎหมาย E-Commerce ได้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 2 พ.ย. 62 และมีการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 เพื่อตอบสนองกลยุทธ์การสร้างรายได้ของประเทศ ปี 62-66 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 1 เม.ย. 65
- กัมพูชาได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศกับประเทศจีน (CCFTA) และเกาหลีใต้ (CKFTA) พร้อมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในข้อตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) โดยมีสมาชิกทั้งหมด 15 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย ไทย ลาว เมียนมา บรูไน กัมพูชา ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และนิวซีแลนด์ โดยข้อตกลงทั้ง 3 ฉบับ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. 65

(7) ยกเลิกสัญญาบริหารกิจการรถไฟกับบริษัท Royal Railway และมอบหมายให้กระทรวงคมนาคมบริหารจัดการเป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะเปิดประมูลและคัดเลือกบริษัทรายใหม่ที่มีประสิทธิภาพและสามารถทำงานร่วมการรัฐบาลได้ในการปรับปรุงและยกระดับการให้บริการขนส่งทางรถไฟให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีความแน่นอน ปลอดภัย และค่าบริการเหมาะสม เพื่อเป็นทางเลือกในการขนส่งแก่ภาคธุรกิจในกัมพูชา นอกจากนี้ ยังมอบหมายให้กระทรวงคมนาคมยกระดับการขนส่งทางรถไฟจากสถานีปอยเปตถึงสถานีสีหนุวิลล์ โดยไม่ต้องมีการถ่ายสินค้าที่พนมเปญ และให้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนคลังจัดเก็บข้าวสารเพื่อการส่งออก ในพื้นที่สำคัญของแต่ละจังหวัดที่สามารถเข้าถึงการขนส่งทางรถไฟได้

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจภายนอกและผลกระทบต่อกัมพูชา

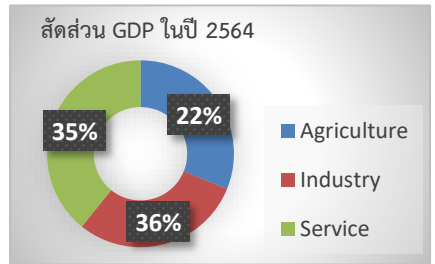
2.2.1 รัฐบาลกัมพูชา และธนาคารโลกคาดว่าเศรษฐกิจของกัมพูชาในปี 2565 จะกลับมาเติบโตร้อยละ 4.5 แม้ว่าภาวะเศรษฐกิจโลก และปัจจัยภายนอกอื่นๆ ยังได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิดสายพันธุ์โอไมครอน ที่สร้างความไม่แน่นอนต่อเศรษฐกิจโลกก็ตาม เนื่องจากกัมพูชาจัดการกับสถานการณ์ในการระบาดของเชื้อโรคดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และประชากรเกือบร้อยละ 90 ได้รับการฉีดวัคซีน โดยคาดว่าภาคการลงทุนและการส่งออกจะช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ตามความคาดหมาย

2.2.2 การขึ้นลงของราคาน้ำมันในตลาดโลกส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนในภาคการผลิต เนื่องจากกัมพูชาไม่สามารถผลิตน้ำมันเชื้อเพลิงได้เองและไม่มียุทธศาสตร์ราคาน้ำมัน ส่งผลให้ต้องพึ่งพาผู้นำเข้าน้ำมันอย่างมาก ในการปรับตัวให้เข้ากับตลาด ภาคอุตสาหกรรมในประเทศต้องปรับตัวโดยการลดต้นทุนด้านอื่นๆ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

2.2.3 ต้นทุนและความด้อยประสิทธิภาพในด้านการขนส่ง ซึ่งเป็นผลมาจากราคาน้ำมัน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญของกัมพูชาในการพัฒนาศักยภาพทางการค้า โดยกัมพูชามีต้นทุนในการขนส่งสูงกว่าประเทศไทยและเวียดนามมากกว่า 30 % ส่งผลให้เกษตรกรและผู้ผลิตข้าวกัมพูชา ประสบปัญหาความยากลำบากในการนำสินค้าเข้าสู่ตลาด ในขณะที่ผู้ส่งออกยังประสบปัญหาในการจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าในต่างประเทศ และการปรับตัวให้สอดคล้องกับเครือข่ายการผลิตในระดับภูมิภาค

2.3 ปัจจัยเศรษฐกิจภายในประเทศต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจกัมพูชา ขึ้นอยู่กับ 3 เสาหลัก ได้แก่ การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอและรองเท้า การบริการ และการเกษตร โดยในปี 2564 ภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วน ร้อยละ 36 ของ GDP ภาคบริการ มีสัดส่วน ร้อยละ 35 ของ GDP ภาคการเกษตร มีสัดส่วน ร้อยละ 22 ของ GDP

(1) สถานการณ์ภาคอุตสาหกรรม การผลิตและส่งออก เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอและรองเท้า เป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศกัมพูชาที่สร้างรายได้รวมมากกว่าร้อยละ 63 ของมูลค่าการส่งออกรวมของภาคอุตสาหกรรมในแต่ละปี ทั้งนี้ ในปี 2564 กัมพูชาส่งออก เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอและรองเท้า มูลค่า 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ เนื่องจากได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

มูลค่าการส่งออก เสื้อผ้าสำเร็จรูปและ รองเท้า	หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ					
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564
มูลค่ารวมประมาณ	7,300	8,000	10,000	14,600	9,500	10,000

ที่มา : NBC MOC MLVT

การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเสื้อ ผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอและรองเท้า ถือว่าเป็นแหล่งรายได้จากต่างชาติแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศกัมพูชา ภาคส่วนนี้ประกอบด้วยโรงงานประมาณ 1,200 แห่ง และมีแรงงานประมาณ 1 ล้านคน

นอกเหนือจากการผลิตและส่งออก เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอและรองเท้าแล้ว ปัจจุบัน กัมพูชาเริ่มมีการผลิตและส่งออก ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อะไหล่และส่วนประกอบยานยนต์ ซึ่งเป็นการขยายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติเข้ามายังประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะญี่ปุ่น เพื่อใช้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูกที่มีอยู่จำนวนมากในการผลิตสินค้าชั้นกลางบางอย่างแล้วส่งกลับไปฐานการผลิตใหญ่เพื่อผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปต่อไป หรืออาศัยสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งออกไปยังประเทศพัฒนาแล้ว โดยในปี 2564 กัมพูชาส่งออกสินค้าประเภท ชิ้นส่วน

อิเล็กทรอนิกส์ อะไหล่และส่วนประกอบยานยนต์ มูลค่าประมาณ 4,542.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 44.2 เมื่อเทียบกับปี 2563

(2) สถานการณ์ภาคการเกษตร ประชากรกัมพูชาร้อยละ 60 มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม โดยมีแรงงานประมาณ 3.8 ล้านคน จากแรงงานทั้งหมด 10.4 ล้านคน อยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งในปี 2564 สินค้าเกษตรส่งออกสร้างรายได้ให้ประเทศ มูลค่า 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็น ร้อยละ 22 ของ GDP โดยสินค้าเกษตรที่ส่งออกเป็นหลัก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา ถั่ว พริกไทย มะม่วง กัญชากวน ลำไย เป็นต้น

(2.1) ข้าว ถือเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้ประเทศร้อยละ 15 ของ GDP รัฐบาลกัมพูชา โดยสมเด็จพระ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรี จึงได้ประกาศตั้งเป้าส่งออกข้าวสารให้ได้ปีละ 1 ล้านตันโดยเร็วที่สุด เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ของประชาชนกัมพูชามากกว่าร้อยละ 60ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับวงจรข้าวตั้งแต่การปลูก การสีแปรูปข้าว และการส่งออกข้าว

ในปี 2564 กัมพูชาผลิตข้าวได้ 9.06 ล้านตัน อย่างไรก็ตามกัมพูชาส่งออกข้าวสารไปทั่วโลกได้ 617,069 ตัน ลดลงร้อยละ 10.68 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยส่งออกไปยัง 54 ประเทศทั่วโลก ประเทศผู้ซื้อข้าวรายใหญ่ของกัมพูชาอันดับ 1 คือ จีน ตามด้วยสหภาพยุโรป อาเซียน (7 ประเทศ) และอื่นๆ (อีก 24 ประเทศ)

การส่งออกข้าวสารของกัมพูชาตั้งแต่ปี 2559 - 2564 (หน่วย: ตัน)

ปี	2559	2560	2561	2562	2563	2564
ปริมาณการส่งออก	542,144	635,679	626,225	620,106	690,829	617,069

ตลาดส่งออกข้าวสารที่สำคัญของกัมพูชา ม.ค. - ธ.ค. 2564 (หน่วย: ตัน)

ประเทศ	จีน	สหภาพยุโรป	อาเซียน (7ประเทศ)	อื่นๆ (24ประเทศ)	รวม
ปริมาณการส่งออก	309,709	155,773	63,165	88,422	617,069

ที่มา : Annual Report 2021 Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries

ปัญหาและอุปสรรค ของการผลิตและการตลาดข้าวในกัมพูชา คือ เรื่อง Logistic ได้แก่ การขนส่งซึ่งต้องใช้ถนน ขณะที่รางรถไฟยังไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้ต้นทุนการขนส่งข้าวในกัมพูชาระยะทาง 100 กม. เฉลี่ย 15 USD/ตัน ขณะที่ในประเทศไทยมีต้นทุนเฉลี่ย 4 USD/ตัน และในประเทศเวียดนามมีต้นทุนเฉลี่ย 7.5 USD/ตัน ด้านค่าไฟฟ้า ในชนบทมีอัตรา 30-90 cents ต่อหน่วย ขณะที่ในเมืองมีอัตรา 20 cents ต่อหน่วย เปรียบเทียบกับประเทศเวียดนามมีอัตรา 10 cents ต่อหน่วย

นอกจากนี้กัมพูชายังขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่ทำเรือสีหนุวิลล์ ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวของประเทศที่ใช้สำหรับการส่งออก จำนวนคลังสินค้าสำหรับเก็บรักษาข้าวและกำลังการผลิตของโรงสียังไม่เพียงพอต่อปริมาณข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละปี รวมถึงเงินทุนและสินเชื่อที่ใช้สำหรับซื้อและแปรรูปข้าวเปลือกยังมีปริมาณน้อยและมีต้นทุนสูง นอกจากนี้ เกษตรกรแถบลุ่มแม่น้ำโขงยังมีความจำเป็นต้องใช้น้ำมัน ซึ่งมีราคาสูงเพื่อนำมาสูบน้ำเข้านา ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตสูง รวมถึงมีช่องทางในการนำสินค้าสู่ตลาดจำกัด ต้องขายข้าวเปลือกผ่านพ่อค้าคนกลางเพื่อส่งโรงสี

(2.2) ข้าวโพด กัมพูชาปลูกข้าวโพด 2 รุ่นคือข้าวโพดฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยมีผลผลิตออกตลอดปีในแหล่งเพาะปลูกที่แตกต่างกัน ซึ่งข้าวโพดฤดูฝนจะมีผลผลิตออกในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม ส่วนข้าวโพดฤดูแล้งจะออกในช่วงเดือนพฤศจิกายน - มกราคม และในบางพื้นที่จะมีผลผลิตออกในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน

ในปี 2564 กัมพูชาผลิตข้าวโพดได้ 201,589.34 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.58 เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม จำนวน 158,250 ตัน ไทย จำนวน 42,350 ตัน ใต้หวัน จำนวน 926.29 ตัน บังคลาเทศ จำนวน 42.05 ตัน และเกาหลีใต้ จำนวน 21 ตัน พื้นที่เพาะปลูก ได้แก่ จังหวัดพระตะบอง โพลิน อุดรเมียนเจย บันเตียเมียนเจย กันดาล และกัมปงจาม

ผลผลิตข้าวโพดในกัมพูชาส่วนมากจะเก็บไว้ใช้ในประเทศ โดยจะนำไปใช้ในโรงงานอาหารสัตว์ เช่น โรงงานของ CP และ Betagro โดยมีโรงงานของเกาหลีใต้ และนักลงทุนท้องถิ่นอีกจำนวน 6 โรงงาน ทำการรวบรวมรับซื้อข้าวโพด ปีละประมาณ 5-6 แสนตัน ส่วนที่เหลือใช้ในประเทศจะส่งออกไปประเทศเวียดนาม และไทย ทั้งนี้ พ่อค้าเวียดนามจะเข้ามารับซื้อผลผลิตถึงไร่ของเกษตรกรในช่วงที่ข้าวโพดออกสู่ตลาดมากกว่าพ่อค้าจากไทย นอกจากนี้เกษตรกรยังแจ้งว่าการขายข้าวโพดให้พ่อค้าเวียดนามง่ายกว่าขายให้กับไทยเพราะเวียดนามซื้อคละเกรด ไม่เลือก

คุณภาพมากเหมือนไทยและจ่ายเงินสด และการส่งออกไปไทยยังประสบปัญหาถูกกีดกันและมีการเก็บภาษีสูงอีกด้วย

(2.3) **ยางพารา** กัมพูชามีพื้นที่ปลูกยางพาราในปี 2564 รวม 404,160 เฮกตาร์ มีพื้นที่กรีดยาง 314,319 เฮกตาร์และมีผลผลิตในช่วง 11 เดือนแรก 319,509 ตัน โดยกัมพูชาส่งออกยางพาราปริมาณ 312,812 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2563 ซึ่งมีจำนวน 26,955 ตัน โดยราคาส่งออกยางพาราใน 11 เดือนแรกของปี 2564 เฉลี่ย 1,664 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน เพิ่มขึ้น 323 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน เท่ากับร้อยละ 24 จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2563

(2.4) **มันสำปะหลัง** ในปี 2564 กัมพูชามีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 650,510 เฮกตาร์ โดยกัมพูชาส่งออกในปริมาณประมาณ 2,793,727 ตัน พื้นที่เพาะปลูกได้แก่ จังหวัดบันเตียเมียนเจย โพลิน พระตะบอง ปรเวง และเสียมเรียบ เป็นต้น ทั้งนี้ ปริมาณการเพาะปลูกมันสำปะหลังในแต่ละปีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับราคตลาดของปีก่อนหน้าการเพาะปลูก โดยผลิตเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ปลูกตามกระแสชา)

ประมาณการว่าผลผลิตมันสำปะหลังร้อยละ 20-30 ถูกนำไปใช้ในประเทศ โดยส่วนมากนำไปใช้เป็นตัวเติมสำหรับผลิตอาหารสัตว์ ส่วนที่เหลือจะถูกส่งออกไปยังประเทศไทย เวียดนาม จีน และประเทศอื่นๆ ในรูปแบบของมันสตร้อยละ 39.5 มันเส้นแห้งร้อยละ 59 และในรูปแบบของ เยื่อมันและแป้งมันร้อยละ 1.5 เพื่อไปทำการแปรรูปและส่งออกสู่ตลาดโลก หรือใช้ประโยชน์ในประเทศเหล่านั้น

(3) **การบริการ** ในปี 2563 เนื่องจากกัมพูชาเป็นหนึ่งในประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จึงเป็นปัญหาส่งผลให้ธุรกิจทุกภาคส่วนในภาคการบริการมีการชะลอตัวลงอย่างมากคิดเป็นร้อยละ 80.45 เมื่อเทียบกับปี 2562 อย่างไรก็ตามในปี 2564 ด้านบริการได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย อยู่ที่ร้อยละ 0.31 โดยธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารหลายแห่งถูกปิดหรือระงับเป็นระยะเวลาชั่วคราว สายการบินจากทั่วโลกถูกยกเลิกการบินทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเหลือเพียง 196,495 คน ในขณะที่ปี 2563 นักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนกัมพูชามีจำนวน 1.31 ล้านคน อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ก่อนมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ธุรกิจบริการของกัมพูชามีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว และการเติบโตของภาคธุรกิจการเงินและอสังหาริมทรัพย์ การคมนาคมและโทรคมนาคม ส่งผลให้ภาคธุรกิจบริการมีการเติบโตร้อยละ 1.4 ในปี 2564

(3.1) การท่องเที่ยว ปี 2563 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนกัมพูชา 1.31 ล้านคน ลดลงร้อยละ 80.2 จากปีก่อน ในขณะที่ปี 2562 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 6.61 ล้านคน ตลอดทั้งปี และสร้างรายได้ให้ประเทศได้ประมาณ 4.92 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และในปี 2564 นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเหลือเพียง 196,495 คน ซึ่งลดลงร้อยละ 85 เมื่อเทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว และสร้างรายได้ ประมาณ 184 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็น 1 ในภาคธุรกิจ ที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกัมพูชา และก่อให้เกิดการจ้างงานในประเทศมากกว่า 400,000 ตำแหน่ง นักท่องเที่ยวต่างชาติ ประมาณ ร้อยละ 40 เดินทางไปจังหวัดเสียมราฐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของมรดกโลก ได้แก่ "ปราสาทนครวัด (Angkor Wat) นครธม (Angkor Thom)" มีจำนวนผู้เข้าชมในช่วง 10 เดือนแรกของปี 2562 กว่า 1.6 ล้านคน ลดลงร้อยละ 12 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2561 มีรายได้จากการขาย บัตรเข้าชมมูลค่า 74 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 12 และในปี 2564 นักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางไปจังหวัดเสียมราฐลดลงร้อยละ 97.3 มีจำนวนประมาณ 10,886 คน นักท่องเที่ยว มากกว่าร้อยละ 50 เดินทางไปกรุงเทพมหานครและจังหวัดรอบข้าง ส่วนที่เหลือเป็นการไปท่องเที่ยว เมืองชายฝั่งทะเลและท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

ฤดูท่องเที่ยวคึกคักมาก (High Season) คือ ช่วงเดือนตุลาคม-มีนาคม และช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเบาบาง (Low Season) คือช่วงเดือนพฤษภาคม-กันยายน

รัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง โดยได้จัดทำบันทึก ความตกลง (MOU) กับสายการบินต่าง ๆ ให้เพิ่มเที่ยวบิน และเปิดเที่ยวบินตรง (Direct Flights) ภายใต้นโยบายเปิดน่านฟ้าเสรี (Open Sky Policy) นอกจากนี้มีแผนการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย การปรับปรุงคุณภาพของการบริการ การฝึกอบรมบุคลากรที่ทำงานในภาค การท่องเที่ยว การพัฒนาโรงแรมให้ได้มาตรฐาน และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ ประเทศรวมถึงการสร้างและพัฒนาจุดขายด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ปัจจุบันกัมพูชามีสายการบินภายในประเทศ 5 สายการบิน และมีสายการบินต่างชาติ 44 สายการบิน มีสายการบินนานาชาติบินมาลงที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดเสียมเรียบมากกว่า 20 สายการบิน วันละมากกว่า 60 เที่ยวบิน (ทุกประเทศในอาเซียนยกเว้นบรูไนและอินโดนีเซีย) โดย ร้อยละ 75 เป็นนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย และ ร้อยละ 16 เป็นนักท่องเที่ยวจากยุโรป

กัมพูชามีชายทะเลเป็นแนวยาว 450 กม. ใน 4 จังหวัด คือ เกาะกง พระสีหนุ กัมปอต และเกบ (4K = Koh Kong, Kampongsoam (Preah Sihanouk), Kampot and Kep) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นชายหาดที่สวยงามระดับโลก (The coastline was officially recognized as one of the World's Most Beautiful Bays in May, 2011)

(3.2) โรงแรมและร้านอาหาร ในปี 2564 ธนาคารแห่งชาติ ได้คาดว่าภาคโรงแรม และร้านอาหารจะเติบโตลดลงอยู่ที่ร้อยละ 31.2 อย่างไรก็ตาม ในปี 2562 ภาคธุรกิจโรงแรม และร้านอาหารเติบโตจากการเพิ่มของนักท่องเที่ยวโดยกัมพูชามีโรงแรมทั้งหมด 152 โรงแรม คิดเป็น 17,450 ห้อง แยกเป็น ระดับ 1 ดาว 21 โรงแรม ระดับ 2 ดาว 19 โรงแรม ระดับ 3 ดาว 33 โรงแรม ระดับ 4 ดาว 41 โรงแรม และระดับ 5 ดาว 36 โรงแรม ในจำนวนนี้อยู่ในเสียมราฐ 60 โรงแรม ในกรุงพนมเปญ 40 โรงแรม และที่เหลือ 52 โรงแรม กระจายตามจังหวัดต่างๆ ขณะที่จำนวนเกสต์เฮาส์ก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนการให้สินเชื่อกเกี่ยวกับโรงแรมและร้านอาหารมีการเพิ่มเช่นกัน

เนื่องจากสัดส่วนประชากรช่วงวัยรุ่น วัยทำงานเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้กัมพูชามีรายได้มากขึ้น ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้เกิดร้านอาหารขึ้นในประเทศนี้มากมาย ซึ่งหมายถึงการแข่งขันในตลาดที่มากขึ้นตามลำดับ

กระทรวงการท่องเที่ยวกัมพูชาระบุว่า ปัจจุบันมีร้านอาหารที่ผ่านการจดทะเบียน ทั้งหมด 2,239 ร้าน รวม 130,885 ที่นั่ง ซึ่งยังไม่รวมร้านอาหารที่จัดตั้งโดยไม่ได้จดทะเบียนอีกเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถระบุจำนวนร้านอาหารในกัมพูชาที่แท้จริงได้ โดยข้อมูลจาก Tripadvisor.com พบว่าปัจจุบันในปี 2564 มีร้านอาหารทั่วประเทศรวมมากกว่า 3,197 ร้าน โดยในกรุงพนมเปญ มีร้านอาหารจำนวน 1,386 ร้าน เพิ่มจาก 239 ร้าน ในปี 2563

การขยายตัวของอุตสาหกรรมร้านอาหารในพนมเปญเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีรายได้ระดับกลาง (Middle Class Population) ได้แก่ พนักงานบริษัท โดยประมาณร้อยละ 13 มีรายได้ระหว่าง 601-1,000 ดอลลาร์ฯ ต่อเดือน และร้อยละ 6 มีรายได้ระหว่าง 1,001-2,000 ดอลลาร์ฯ ต่อเดือน ซึ่งหมายถึงกำลังซื้อที่มากขึ้นตามลำดับ จะเห็นหลักฐานได้จากอัตราการใช้จ่ายที่อาคารและอสังหาริมทรัพย์เพื่อลงทุนประกอบธุรกิจร้านอาหารที่เพิ่มขึ้น

ผลสำรวจด้านประชากรศาสตร์ล่าสุดในปี 2564 ประชากรที่มีอายุระหว่าง 15-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 64 ของประชากรทั้งหมด คนกลุ่มนี้ไม่เพียงเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นปัจจัยเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมร้านอาหารในพนมเปญ เนื่องจากกลุ่มนี้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตก และวิถีชีวิตสมัยใหม่เข้ามาอย่างรวดเร็ว

ผลสำรวจในปี 2564 พบว่าร้อยละ 64 ของชาวพนมเปญจ่ายค่าอาหารเข้าอยู่ที่ 1.25-2.00 ดอลลาร์ ร้อยละ 20 จ่ายที่ 2.25-3.00 ดอลลาร์ และร้อยละ 8 จ่ายที่ 3.25-5.00 ดอลลาร์สหรัฐ

การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในกัมพูชาเป็นอีกปัจจัยหลักอันหนึ่งที่ส่งเสริมการขยายตัวของธุรกิจร้านอาหาร นอกจากนี้ เทรนด์ธุรกิจแบบแฟรนไชส์ F&B เป็นที่นิยมในกัมพูชาเช่นกัน โดยปัจจุบันบริษัท Express Food Group จำกัด (EFG) เป็นผู้นำทางด้านธุรกิจแฟรนไชส์ร้านอาหาร โดยนำ Brand ชื่อนำจากต่างประเทศเข้ามาเช่น Pizza Company และ BBQ Plaza ของไทย Swensen's , Dairy Queen และ Krispy Kreme รวมทั้งสิ้นมากกว่า 50 แห่งทั่วพนมเปญ ในส่วนของร้านแฟรนไชส์ของไทยที่เข้ามาเปิดตลาดในกัมพูชา ได้แก่ ร้าน Café Amazon มากกว่า 150 สาขา ร้าน Coffee Today จำนวน 11 สาขา ร้านอาหาร S&P จำนวน 2 สาขา ร้าน Black Canyon จำนวน 9 สาขา เป็นต้น ด้านผู้นำธุรกิจแฟรนไชส์ท้องถิ่นคือกลุ่ม Park Café และ CBM Corporation ก็มีแผนจะขายแฟรนไชส์อีกหลายแบรนด์เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีแบรนด์ต่างชาติอื่นๆ ที่กำลังตามเข้ามาอีกด้วย

ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ยังมีโอกาสเติบโตอีกมากโดยเฉพาะร้านอาหารไทยซึ่งเป็นที่นิยมของคนกัมพูชายังมีจำนวนน้อยมาก ปัจจุบันมีร้านอาหารไทยที่กรุงพนมเปญและที่จังหวัดเสียมราฐ ที่ได้มาตรฐานรวมกันประมาณ 20 กว่าแห่ง ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับร้านอาหารจีน เกาหลี ญี่ปุ่นและเวียดนามที่มีตั้งอยู่ในกัมพูชา ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผู้ประกอบการไทย ที่จะเข้ามาทำธุรกิจด้านนี้ โดยลงทุนเอง 100% หรือร่วมทุนกับนักลงทุนท้องถิ่นหรือการทำธุรกิจในลักษณะ Franchise

อย่างไรก็ตาม กัมพูชายังต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการให้บริการ เพราะประชาชนกัมพูชายังขาดทักษะด้านนี้ จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะเข้ามาทำธุรกิจให้ความรู้ในลักษณะการฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อให้สามารถทำงานที่เหมาะสมต่อไป รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องเช่นการจำหน่ายวัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบอาหาร และการประกอบการร้านอาหาร สินค้าไทยประเภทของขบเคี้ยว อาหารทานเล่น และเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่สามารถแทรกเข้าไปตามธุรกิจเหล่านี้ได้เช่นกัน

2.4 สถานการณ์ด้านการค้า

ตั้งแต่เดือนมกราคม-ตุลาคม ปี 2564 การค้ากัมพูชาและประเทศคู่ค้าทั่วโลก มีมูลค่า 37.34 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน สหรัฐฯ สหภาพยุโรป ไทย เวียดนาม ญี่ปุ่น แคนาดา อังกฤษ และเกาหลีใต้

การส่งออก มูลค่า 14.28 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 2 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยตลาดส่งออกหลัก 5 อันดับแรก คือ สหรัฐฯ 6.07 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สหภาพยุโรป 2.61 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จีน 1.22 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ญี่ปุ่น 920 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และแคนาดา 790 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สินค้าส่งออกหลัก คือ เสื้อผ้า สิ่งทอ รองเท้า ชิ้นส่วนรถยนต์ ชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อาทิ ข้าว ข้าวโพด ถั่วฝักยาว พาราและมันสำปะหลัง ทั้งนี้ รัฐบาลพยายามแสวงหาตลาดใหม่เพิ่มเติม โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน และประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้าให้หลากหลายรายการมากขึ้น

การนำเข้า เนื่องจากกัมพูชายังไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อรองรับความต้องการได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ จึงยังคงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม กัมพูชาได้วางยุทธศาสตร์ที่จะผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้ามากขึ้น จึงส่งผลให้มูลค่าการนำเข้าอยู่ที่ 23.06 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 58 จากปีที่ผ่านมา สินค้านำเข้าหลัก คือ วัตถุดิบสำหรับผลิต Garment น้ำมันเชื้อเพลิงและยานยนต์ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า และยารักษาโรค เป็นต้น ตลาดนำเข้าที่สำคัญ 5 อันดับ ได้แก่ จีน ไทย เวียดนาม ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น

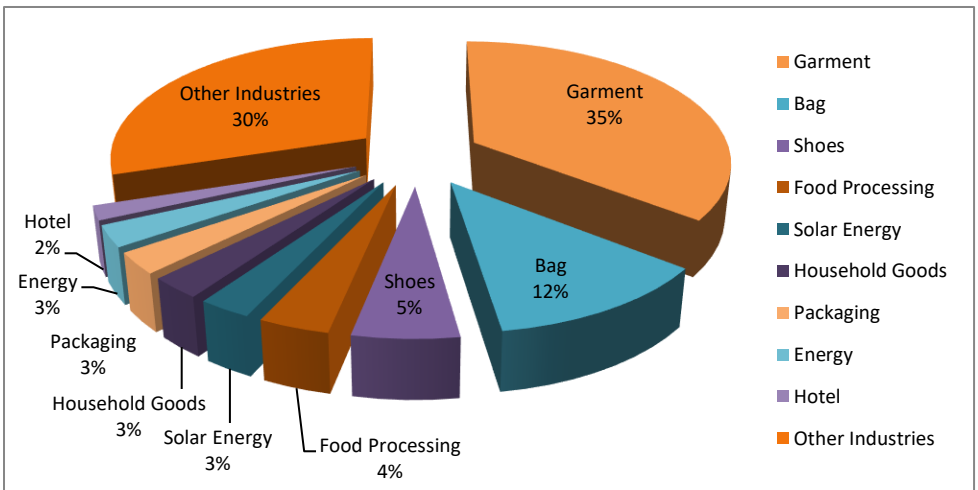

ด้านการลงทุน ในปี 2564 (Cambodia Investment Board : CIB) อนุมัติโครงการลงทุนรวม 107 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุน 580.99 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีโครงการที่ได้รับการอนุมัติ น้อยกว่าช่วงเดียวกันของปี 2563 จำนวน 47 โครงการ แต่มีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นจำนวน 4,398 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.75 โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในโครงการโรงงานผลิต เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า Packaging และด้านพลังงาน เป็นต้น สำหรับโครงการของไทยมีเข้าไป ลงทุน 1 โครงการ มูลค่าลงทุน 1.00 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากบริษัท Prime Road Alternative (Cambodia) Co., Ltd. ในธุรกิจการโรงงานผลิตไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ ขนาด 60 MW

การลงทุนแบ่งตามประเภทโครงการ

ในปี 2564 มีการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องนุ่งห่มมากเป็นอันดับ 1 จำนวน 38 โครงการ จากจำนวนทั้งหมด 107 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 35.51 ของการลงทุนทั้งหมด โดย ประเทศผู้ลงทุนหลัก ได้แก่ จีน ในจำนวน 26 โครงการ ตามด้วย ไต้หวัน 6 โครงการ และฮ่องกง 4 โครงการ รองลงมา คือ อุตสาหกรรมการผลิตกระเป๋า จำนวน 13 โครงการ ผู้ลงทุนหลัก คือ จีน จำนวน 12 โครงการ ตามด้วยเกาหลีใต้ 1 โครงการ ตามด้วยโรงงานผลิตรองเท้า และธุรกิจ Packaging

สัดส่วนการลงทุนแบ่งตามประเภทโครงการ

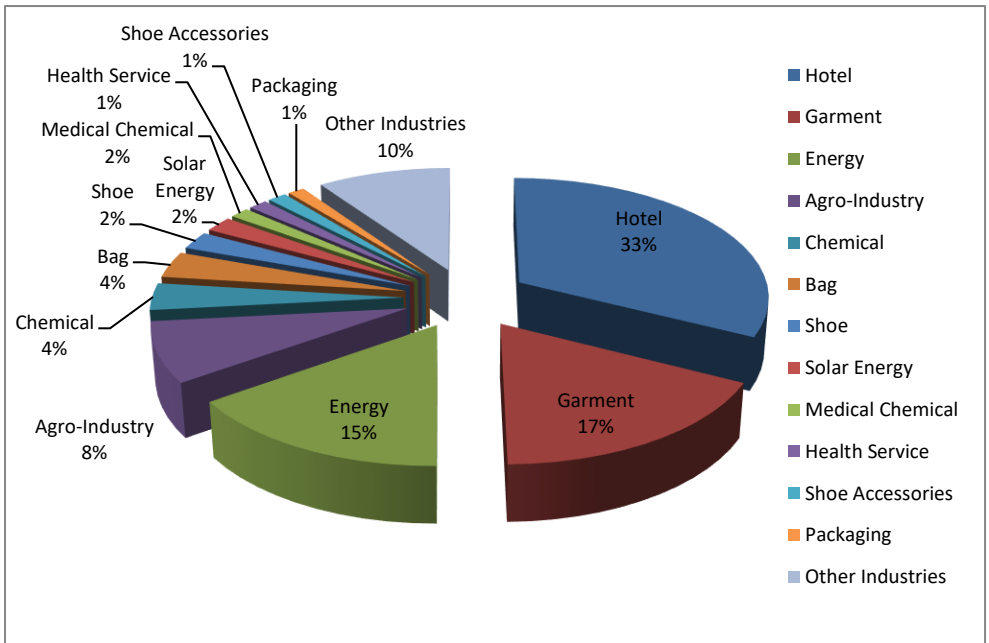

ที่มา: Cambodia Investment Board (CIB)

การลงทุนแบ่งตามเงินลงทุน

ในปี 2564 มูลค่าการลงทุนสูงสุดเป็นการลงทุนในธุรกิจโรงแรม มูลค่า 188.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รองลงมา ได้แก่ โรงงานผลิตเครื่องนุ่งห่ม มูลค่า 101 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โรงงานผลิตกระดาษไฟฟ้า มูลค่า 89.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โรงงานแปรรูปผลไม้ มูลค่า 47 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการผลิตสารเคมี มูลค่า 21 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ฯลฯ

สัดส่วนการลงทุนแบ่งตามจำนวนเงินลงทุน

ที่มา : Cambodia Investment Board (CIB)

การลงทุนแบ่งตามรายประเทศ

ในปี 2564 มีนักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนในกัมพูชาทั้งหมด รวม 9 ประเทศ ประกอบด้วย จีน ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ ไทย และมาเก๊า โดยรวมนักลงทุนชาวกัมพูชา เป็น 10 ประเทศ ทั้งนี้ นักลงทุนจากจีนเข้ามาลงทุนมากเป็นอันดับ 1 โครงการที่ได้รับอนุมัติจำนวน 67 โครงการ จากโครงการทั้งหมด 107 โครงการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของสัดส่วนการลงทุนทั้งหมด และมีมูลค่าเงินลงทุนจดทะเบียน 307.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในภาคการผลิตเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และอุตสาหกรรมอาหาร รองลงมา คือ ไม้หewn จำนวน 12 โครงการ มูลค่าเงินลงทุนจดทะเบียน 64.89 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และฮ่องกง 9 โครงการ ด้วยมูลค่าเงินลงทุนจดทะเบียน 19.35 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งนี้ หากนับรวมการลงทุนของกัมพูชาเอง ถือว่ามีการลงทุนในจำนวนโครงการมากเป็นอันดับ 2 เมื่อเทียบกับประเทศทั้งหมดที่เข้ามาลงทุนในช่วงเวลาเดียวกัน โดยเป็นการลงทุนใน 20 โครงการ เช่น โรงงานพลังงาน โรงงานผลิตรองเท้า โรงพยาบาล โรงงานแปรรูปผลไม้ โรงงานผลิตเสื้อผ้า โรงแรมระดับ 4-5 ดาว และโรงงาน Packaging เป็นต้น โดยมีมูลค่าการจดทะเบียนการลงทุนรวม 182.31 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

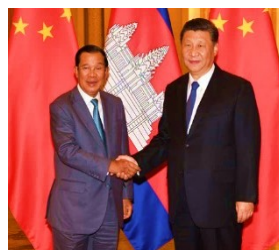
การลงทุนที่ได้รับอนุมัติจาก CIB ในช่วงระหว่าง 2560 – 2564

รายการ	หน่วย	2560	2561	2562	2563	2564 (มค. -ธ.ค.)	2563/2564 อัตราการเพิ่ม/ ลด (%)
มูลค่าเงินลงทุน	ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	629.70	416.12	455.96	576.60	580.99	+0.76
จำนวนโครงการ	โครงการ	117	94	144	154	107	-30.51

สถานะความสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนระหว่างกัมพูชาและต่างประเทศ (รายประเทศ)

จีน

ด้านการค้า จีนเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ และเป็นผู้ลงทุนต่างชาติรายใหญ่ที่สุดของกัมพูชา โดยในปี 2564 การค้ารวมระหว่างประเทศกัมพูชากับประเทศจีนมีมูลค่า 11.14 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 37.28 เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว โดยกัมพูชาส่งออกไปจีน มูลค่าประมาณ 1.51 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และนำเข้าจากจีน มูลค่าประมาณ 9.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ด้านการให้ความช่วยเหลือ จีนให้ความช่วยเหลือกัมพูชาในการพัฒนาและฟื้นฟูประเทศ ผ่าน Cambodian Rehabilitation and Development Board (CRDB) จำนวน 58 โครงการ ระหว่างปี 2547-2558 มูลค่ารวม 3.027 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สัมปทานโรงงานไฟฟ้า จีนได้สัมปทานในการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าในประเทศกัมพูชา 13 โครงการ จากทั้งหมด 18 โครงการ โดยเป็นการร่วมทุนกับนักลงทุนกัมพูชา 1 โครงการ ส่วนอีก 12 โครงการเป็นของนักลงทุนจากจีน 100%

สัมปทานพื้นที่ทางการเกษตร ตั้งแต่ปี 2536-2554 รัฐบาลกัมพูชาให้สัมปทานทางการเกษตรแก่ 96 บริษัท ใน 17 จังหวัดรวมพื้นที่ 1,012,902 เฮกตาร์ โดยนักลงทุนจากจีนได้รับสัมปทานทางการเกษตร จำนวน 18 บริษัท ใน 6 จังหวัด รวมพื้นที่ 192,832 เฮกตาร์ (1,205,200 ไร่) ซึ่งส่วนมากเป็นการทำสวนยางพารา และพืชเกษตรอุตสาหกรรม

สัมปทานเขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ เป็นหนึ่งในโครงการลงทุนขนาดใหญ่จากประเทศจีน โดยนับเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกัมพูชาคือ 1,113 เฮกตาร์ ซึ่งก่อสร้างด้วยเงินลงทุนกว่า 320 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างเอกชนจีนและกัมพูชา เปิดดำเนินการเฟสแรกขนาด 528 เฮกตาร์ ตั้งแต่ปี 2552 มีจุดเด่นคือที่ตั้งซึ่งอยู่ห่างจากท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวของประเทศกัมพูชาเพียง 12 กม.

สัมปทานพัฒนาพื้นที่ทางธรรมชาติ กลุ่มบริษัท UNION Development จากประเทศจีน ได้รับสัมปทานในการพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ Botom Sakor ขนาด 36,000 เฮกตาร์ เป็นระยะเวลา 99 ปี นับตั้งแต่ปี 2551 ภายใต้โครงการ Dara Sakor

ในเดือน พฤศจิกายน 2560 รัฐบาลกัมพูชาลงนามบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ (MOUs) 2 ฉบับ กับสถาบันการศึกษาของจีน 3 แห่ง เพื่อส่งเสริมการผลิตข้าวเปลือกและข้าวสารเพื่อการส่งออกของกัมพูชา โดยในปี 2560 กัมพูชาส่งออกข้าวไปยังจีน เพิ่มขึ้นร้อยละ 59 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 3 ของยอดส่งออกข้าวทั้งหมด และหวังจะเพิ่มยอดส่งออกข้าวไปยังจีนถึงร้อยละ 50 ในปีนี้

ในเดือน มกราคม 2561 นายหลี เค่อเฉียง นายกรัฐมนตรีจีน และนายฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ร่วมเป็นสักขีพยานในการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOUs) ระดับทวิภาคี ทั้งในด้านการลงทุนและความช่วยเหลือ รวม 19 ฉบับ เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรและการท่องเที่ยว รวมถึง โครงการก่อสร้างท่าอากาศยานแห่งใหม่ ในจังหวัดเสียมราฐ และโครงการก่อสร้างทางหลวงสายใหม่เชื่อมระหว่างกรุงพนมเปญกับเมืองตากอากาศสีหนุวิลล์ ขณะที่ยงบประมาณของโครงการทั้งหมดจะมาจากกองทุนของกลุ่มบริษัทลงทุนกัมพูชา (Overseas Cambodia Investment Corporation : OCIC) ในต่างประเทศกับธนาคารพัฒนาจีน (CDB) นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศยังหารือเรื่องการส่งออกน้ำตาลของ

กัมพูชาไปยังจีน และแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเงินเดินทางเยือน กัมพูชามากขึ้น

ข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างกัมพูชาและจีนมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 โดยสินค้าที่อยู่ในข้อตกลงฯ และได้รับการลดภาษีศุลกากรเหลือร้อยละ 0 สินค้าที่ส่งออกจาก กัมพูชาไปยังจีนมีจำนวน 8,547 รายการ สินค้าส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสินค้าเกษตร (มากกว่าร้อยละ 95) ไม่รวม ข้าว ยางพารา และน้ำตาล เช่น ผักสดนานาชนิด กล้วย มะม่วง สับปะรด เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ปลา กุ้ง ปลาหมึก เป็นต้น สินค้าส่งออกจากจีนมายังกัมพูชา จำนวน 10,813 รายการ สินค้าส่วนใหญ่อยู่ในประเภทสินค้าอุตสาหกรรม 3 กลุ่ม ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องจักร อุตสาหกรรม และวัสดุก่อสร้าง

ด้านการท่องเที่ยว จีนเป็นประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว เดินทางมายังประเทศกัมพูชาสูงที่สุด เป็นอันดับ 1 โดยในปี 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 2 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 30 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 6.61 ล้านคน สร้างรายได้ให้ประเทศประมาณ 4.92 พันล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัญหาการระบาดของโควิด 19 ในปี 2563 ทำให้จำนวน นักท่องเที่ยวเงินที่มาจากกัมพูชา มีจำนวน 322,459 คนลดลงร้อยละ 85.2 จากช่วงเวลา เดียวกันของปี 2562 และในปี 2564 นักท่องเที่ยวเงินมีจำนวนประมาณ 42,000 พันคน เท่ากับ ร้อยละ 26 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด ลดลงร้อยละ 86.9

เวียดนาม

กัมพูชามีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับเวียดนามโดยเฉพาะการที่เวียดนามให้ความช่วยเหลือกัมพูชา เพื่อปลดแอกการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งปกครองกัมพูชาระหว่างปี 2518-2522 ด้วย ประวัติการต่อสู้ที่ยาวนานทำให้กัมพูชาและเวียดนามมีความร่วมมือกันภายใต้สนธิสัญญามิตร ประเทศที่มีความสัมพันธ์แบบพิเศษต่อกัน กล่าวคือรัฐบาลกัมพูชาจะส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่เวียดนามในทุก ๆ ด้านเป็นกรณีพิเศษ สินค้าเวียดนามมีส่วนแบ่งตลาดในกัมพูชา เป็นอันดับสามรองจากจีนและไทย โดยในปี 2564 (เดือนมกราคม-ตุลาคม) มูลค่าการค้ารวม ระหว่างกัมพูชาและเวียดนามเท่ากับ 2.93 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นการนำเข้ามีมูลค่า 2.53 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการส่งออก มูลค่า 409 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

เมื่อเดือนตุลาคม 2559 กัมพูชาและเวียดนามได้ลงนามในข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคี เพื่อให้สิทธิพิเศษทางภาษีนำเข้าสินค้าระหว่างกัน โดยกัมพูชาให้สิทธิกับเวียดนาม 29 รายการ ขณะที่เวียดนามให้สิทธิกับกัมพูชา 39 รายการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าระหว่าง 2 ประเทศ

สินค้าที่นำเข้า ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง อาหาร เครื่องดื่ม พลาสติก ยาสูบ ขนม เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย สินค้าใช้ในครัวเรือน ผัก และผลไม้สด

สินค้าที่ส่งออก ได้แก่ วัตถุดิบสำหรับสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ชิ้นส่วนยานยนต์ ไม้ ข้าวข้าวโพด และยางพารา

ปัจจุบันสินค้าเวียดนามได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากราคาถูกกว่าสินค้าไทย และจีน ด้านคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ โดยเวียดนามใช้ยุทธศาสตร์โฆษณาสินค้าเน้นว่า **"คุณภาพสูง"**

ญี่ปุ่น

ในปี 2563 ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในกัมพูชาจำนวน 1 โครงการ มีเงินลงทุนโดยตรง มูลค่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่ในปี 2564 (เดือนมกราคม-ตุลาคม) ญี่ปุ่นและกัมพูชามีมูลค่าการค้ารวม เท่ากับ 1.44 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 โดยกัมพูชาส่งออกไปญี่ปุ่น มูลค่า 920 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเป็นการนำเข้าประมาณ 529 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การลงทุนหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และชิ้นส่วนประกอบรถยนต์

ประเทศกัมพูชาได้กลายเป็นศูนย์กลางการส่งออกของประเทศญี่ปุ่นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เนื่องจากนโยบายที่ให้ชาวต่างชาติสามารถถือหุ้นในการทำธุรกิจได้ 100% บวกกับค่าแรงที่ต่ำ นักลงทุนญี่ปุ่นจึงหลั่งไหลเข้ามาประเทศนี้มาก ซึ่ง FDI จากญี่ปุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของกัมพูชา ทั้งนี้ บริษัทญี่ปุ่นจำนวนมากกำลังมองหาประเทศที่จะเข้ามาลงทุนต่อจาก จีน ไทยและเวียดนาม ซึ่งกัมพูชาอาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดที่สามารถตอบสนอง นักลงทุนญี่ปุ่นได้

ปัจจุบัน นอกจากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว ญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนสร้างโรงงาน Minebea ผลิตอะไหล่ลูกปืนรถยนต์ ยาชากิ โรงงานทำสายไฟเครื่องยนต์ และซุมิ โรงงานผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า รวมทั้งโรงงานอื่นๆ เพื่อผลิตในประเทศกัมพูชาแล้วส่งออกกลับไปประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ การลงทุนของญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นถึงความไว้วางใจของนักลงทุนญี่ปุ่นต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำธุรกิจในกลุ่มพหุชา

โครงการลงทุนที่สำคัญของญี่ปุ่น มีดังนี้

- 1) นิคมอุตสาหกรรมพนมเปญ มีนักลงทุนญี่ปุ่นมากกว่า 60 บริษัทเข้ามาตั้งโรงงาน
- 2) นิคมอุตสาหกรรมสีหนุวิลล์ที่ตั้งติดกับท่าเรือน้ำลึกสีหนุวิลล์
- 3) โครงการศูนย์การค้า AEON MALL 1 AEON MALL 2 และ AEON MALL 3
- 4) โรงงานประกอบสายไฟรถยนต์ ยาชากิ ใน จ.เกาะกง
- 5) โครงการก่อสร้างโรงแรมโตโยโกอินน์ (Toyoko Inn) กรุงพนมเปญ ขนาด 22 ชั้น จำนวน 305 ห้อง

นอกจากนี้ ประเทศญี่ปุ่นโดย JICA ยังได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) กับประเทศกัมพูชาเฉลี่ยปีละ 120-150 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยแบ่งเป็นเงินบริจาคและความร่วมมือในโครงการต่างๆ 70-80% ส่วนอีก 20% เป็นเงินกู้ยืม ซึ่งในปัจจุบันญี่ปุ่นได้ช่วยเหลือกัมพูชาจำนวนประมาณ 1.40 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชา ได้แก่

- 1) การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง Neak Loeng บนถนนหมายเลข 1 ในจังหวัดไพรเวง และ Kizuna ในจังหวัดกำปงจาม
- 2) การพัฒนาปรับปรุงถนนหมายเลข 1 และหมายเลข 5 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ ถนนสายเอเชีย
- 3) การพัฒนาปรับปรุงศักยภาพของท่าเรือสีหนุวิลล์ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวของกัมพูชา
- 4) การพัฒนาปรับปรุงระบบป้องกันน้ำท่วมและระบบระบายน้ำในกรุงพนมเปญ
- 5) การพัฒนาปรับปรุงระบบจำหน่าย และจัดการน้ำในต่างจังหวัด
- 6) การก่อสร้างอาคารใหม่ๆ สำหรับวิทยาลัยครูศาสตร์โนพนมเปญ 4 อาคาร และพระตะบอง 5 อาคาร
- 7) การก่อสร้างสะพานจำนวน 7 สะพาน (2 ในจังหวัดไพรเวง และอีก 5 ในจังหวัดกระเจะ) ภายใต้โครงการก่อสร้างสะพานฉุกเฉินในพื้นที่เสี่ยงภัย

การลงทุนจากญี่ปุ่นช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับประเทศกัมพูชาอย่างมาก ขณะที่จีนยังเป็นนักลงทุนอันดับหนึ่งในกัมพูชา ทำให้กัมพูชาต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีกับจีน ขณะเดียวกันก็มองหานักลงทุนจากประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น เกาหลีใต้ สหรัฐฯ ยุโรปและออสเตรเลีย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญของนักลงทุนจากประเทศตะวันตกคือประเทศเหล่านี้มีความเคร่งครัดเข้มงวดและให้ความสำคัญในการทำธุรกิจอย่างโปร่งใส ขณะที่นักลงทุนจากกลุ่มประเทศตะวันออกมีการปรับตัวได้ดีกว่า จะเห็นว่าการลงทุนในกัมพูชาของประเทศตะวันตกส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กกว่ามากเมื่อเทียบกับการลงทุนจากประเทศตะวันออก

เกาหลีใต้

เกาหลีใต้ถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศกัมพูชาเช่นกัน ด้วยความช่วยเหลือแบบให้เปล่า เงินกู้ และการลงทุนในทุกๆ ด้าน ที่สำคัญคือ ด้านการเงิน สาธารณูปโภค และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในหลากหลายสถานการณ์ และการเดินทางมาท่องเที่ยวของชาวเกาหลีใต้

ในปี 2564 การค้าระหว่างเกาหลีใต้และกัมพูชารวมทั้งหมดประมาณ 956.13 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยกัมพูชานำเข้าจากเกาหลีใต้ประมาณ 623.62 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.94 เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว และสินค้าส่วนใหญ่เป็น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเครื่องยนต์สำหรับรถยนต์ ส่วนสินค้าที่กัมพูชาได้ส่งออกไปยังเกาหลีใต้มีมูลค่าประมาณ 341.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.35 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป โลหะที่ไม่ใช่เหล็ก ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

เกาหลีใต้และกัมพูชาได้ลงนามในข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างกัน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2564 โดยกัมพูชายกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าร้อยละ 93.8 จากเกาหลีใต้ และเกาหลีใต้ยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าร้อยละ 95.6 จากกัมพูชา โดยสินค้าที่กัมพูชาสามารถส่งออกไปยังเกาหลีใต้ ได้แก่ เสื้อผ้าและสิ่งทอ รองเท้า กระเป๋า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ยางพารา และผลผลิตการเกษตร และเกาหลีใต้สามารถส่งออกสินค้ามายังกัมพูชา ได้แก่ เครื่องยนต์ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องดื่ม ยารักษาโรค และผลิตภัณฑ์พลาสติก

สิงคโปร์

ประกาศยกเว้นภาษีนำเข้าและเปิดรับการนำเข้าสินค้าเกษตรจากทุกประเทศ (ยกเว้นยาสูบและแอลกอฮอล์) เนื่องจากขาดแคลนผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ต้องนำเข้านับล้านตันในแต่ละปี นอกจากนี้สิงคโปร์ยังเป็นประเทศแรกที่บรรลุข้อตกลงอนุสัญญาภาษีซ้อนกับประเทศกัมพูชา โดยมีผลบังคับใช้ในปี 2561 พร้อมกับประเทศไทย

สหรัฐฯ

สหรัฐฯ ยังคงเป็นตลาดส่งออกสำคัญของกัมพูชารองจากสหภาพยุโรป โดยในปี 2564 (เดือนมกราคม-ตุลาคม) การค้าระหว่างกัมพูชาและสหรัฐฯ มีมูลค่ารวม 6.35 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แบ่งเป็นการส่งออก 6.07 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และการนำเข้าประมาณ 278 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สหรัฐฯ ได้แก้ไขระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) ในสินค้าประเภทกระเป๋าสพายหลัง กระเป๋าถือ และกระเป๋าสตางค์ มียอดส่งออกไปยังสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรม รวมถึงสินค้าเฟอร์นิเจอร์ไม้บางชนิด เครื่องนุ่งห่ม เช่น เสื้อแจ็คเก็ต สามารถส่งไปสหรัฐอเมริกาภายใต้เงื่อนไขยกเว้นภาษีนำเข้าเช่นเดิม

ไทย

สินค้าไทยยังคงเป็นที่นิยม และไว้วางใจจากชาวกัมพูชา โดยการค้าระหว่างกัมพูชา-ไทย ในปี 2564 มีมูลค่าการค้ารวม 7,973.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.26 เมื่อเทียบกับปี 2563 แยกเป็นกัมพูชานำเข้าจากประเทศไทย มูลค่า 7,079.89 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.37 และสินค้าที่กัมพูชาส่งออกไปประเทศไทย มูลค่า 893.81 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 22.10 โดยกัมพูชาขาดดุลการค้า 6,186.08 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สินค้าที่กัมพูชานำเข้าจากไทยที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปโภค/บริโภค รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ รถจักรยานยนต์ เครื่องจักรกล และปูนซีเมนต์ เป็นต้น สินค้าที่กัมพูชาส่งออกไปประเทศไทย ที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตร ลวดและสายเคเบิล อลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น โดยเป็นการค้าผ่านด่านอรัญประเทศกว่าร้อยละ 50 ของการค้าชายแดนรวม

กัมพูชา-ไทย	2560	2561	2562	2563	2564
มูลค่าการค้า	6,164	8,388	9,416	7,236	7,973.70
การส่งออก	894	767	2,271	1,147	893.81
การนำเข้า	5,269	7,621	7,144	6,088	7,079.89
ดุลการค้า	4,375	6,853	4,872	4,941	6,186.08

ที่มาข้อมูล: The Menucomen กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

2.5 การลงทุนขนาดใหญ่ของไทยในกัมพูชา

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
1.	<div style="text-align: center;"> </div> <p>กลุ่มบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด หรือ CP ลงทุนสร้างโรงงานผลิตอาหารสัตว์ในจังหวัดกัมปงสะปือ โรงเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ สุกร และผลิตลูกไก่ ลูกสุกร โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไก่และสุกร นำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารยี่ห้อ ซี พี จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ซี พี ไฮโลรับซื้อผลผลิตการเกษตรในจังหวัดไพลิน สร้างโรงสีข้าวเพื่อส่งออก MAKRO ห้างค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่ได้เปิดดำเนินการสาขาสองในเดือน มกราคม 2562 และล่าสุด Convenient Store 7-Eleven ณ ปัจจุบันได้เปิดมาแล้ว 9 สาขา ทั่วประเทศ ข้อมูล ณ วันที่ 08 เม.ย. 65</p>
2.	<div style="text-align: center;"> </div> <p>กลุ่มบริษัท TCC Group และ BJC Group โดยนายเจริญ สิริวัฒนภักดี ลงทุนสร้างโรงแรมในจังหวัดเสียมราฐในนาม Le Meridien Angkor สร้างโรงงานไฟฟ้าพลังถ่านหินขนาด 10 เมกกะวัตต์ในนามบริษัท สุวรรณภูมิอินเวสเมนต์ (Suvannaphum Investment) ในจังหวัดกันดาล ร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น ลงทุนทำสวนปาล์มน้ำมันบนพื้นที่ 26,000 เฮกตาร์ และโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม รวมถึงท่าเรือชายฝั่งทะเล ในจังหวัดพระสีหนุ ในนามบริษัท Mong Rethy Investment Cambodia Oil Palm จำกัด และบริษัท Okhna Mong Port จำกัด นำเข้าและจำหน่ายสินค้าในเครือของบริษัท BJC ในนามบริษัท Burlu Jucker (Cambodia) Division นอกจากนี้ ยังอยู่ระหว่างเตรียมพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ สร้างโรงงานกระดาษ และห้างสรรพสินค้า Big C</p>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
<p>3.</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <p>กลุ่มบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย (SCG Group) ลงทุนสร้างโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ 2 โรงงาน ผลิตปูนตรา K-Cement ในจังหวัดกัมปอต กำลังการผลิตปีละ 2 ล้านตัน มูลค่าการลงทุนรวมมากกว่า 800 ล้าน USD ทำธุรกิจจำหน่ายปูนซีเมนต์ และผลิตภัณฑ์ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย (Siam Cement) จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของบริษัทในเครือ เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร คูโบต้า กระจาด ยางรถยนต์ (Siam Tyre) บริษัท CPAC Monier จำกัด ผลิตกระเบื้องมุงหลังคา/ผลิตอิฐบล็อก บริษัท CPAC Concrete จำกัด โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ผสมเสร็จ CPAC บริษัท Nawa Plastic ผลิตท่อ PVC บริษัท SCG Logistics จำกัด ธุรกิจขนส่ง บริษัท SCG Trading นำเข้าและจัดจำหน่ายวัสดุ ก่อสร้างและผลิตภัณฑ์อื่นๆ และล่าสุด SCG Home Design Village ห้างค้าปลีกวัสดุก่อสร้างและของใช้ของตกแต่งบ้านได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2564 โดย SCG ร่วมทุนกับบุญถาวร</p>
<p>4.</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <p>บริษัท ไทยนครพัฒนา จำกัด โดยนายสุภชัย วีระภุชงค์ ลงทุนสร้างโรงแรมและสนามกอล์ฟ ในจังหวัดเสียมเรียบในนาม Sofitel Angkor Phokeethra Golf & Spa Resort และในกรุงพนมเปญ ในนาม Sofitel Phnom Penh Phokeethra โรงงานผลิตน้ำดื่มยี่ห้อ Lyon นำเข้าและจำหน่ายยารักษาโรค ยี่ห้อ ทิฟฟี ซารา และ น้ำเกลือของโรงงานไทยนครพัฒนา บริหารสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 กัมพูชา และล่าสุดได้ร่วมทุนกับบริษัท ศรีนานาชาติ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด สร้างโรงงานผลิตขนม เวเฟอร์ บิสกิต คุกกี้ และเยลลี่ เพื่อจำหน่ายในกัมพูชา อีกด้วย</p>
<p>5.</p>	<div style="text-align: center;"> </div> <p>บริษัท Betagro ลงทุนฟาร์มสุกร โรงงานอาหารสัตว์ นำเข้าและเปิดร้านจำหน่ายอาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์</p>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
6.	 <p>กลุ่ม บริษัท ปตท. จำกัด มหาชน เปิดบริษัท ปตท. กัมพูชา จำกัด นำเข้าจำหน่ายน้ำมันให้กับสนามบินใน กัมพูชา เปิดสถานีให้บริการน้ำมันรายย่อย 116 สถานี และธุรกิจขายปลีก เช่น Café Amazon 150 สาขา และ Jiffy Shop 70 สาขา</p>
7.	 <p>กลุ่มบริษัท TK Garment โดยนายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ ลงทุนสร้างโรงแรม Tara Angkor Hotel บริษัททัวร์ Angkor TK ร้านอาหาร Tonle Mekong Tonle Sap และ Tonle Chatoumouk ในจังหวัดเสียมราฐ ร้านอาหาร Tonle Bassac I-II ร้านอาหาร โออิชิ เทปันยาภิ ในกรุงพนมเปญ นิคมอุตสาหกรรมศรีโสภณ ในจังหวัดบันเตียเมียนเจย โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า TK Garment ในนิคมอุตสาหกรรมศรีโสภณ เพื่อส่งกลับไทย และส่งออกต่างประเทศ</p>
8.	<p>บริษัท Crystal Investment จำกัด โดยบริษัท Asia Golden Rice จำกัด ลงทุนร่วมกับกลุ่มทุนในกัมพูชา สร้างนิคมอุตสาหกรรม ทำเรือ โรงสีข้าวและแปรรูปข้าวครบวงจร โรงงานผลิตแป้งข้าวเจ้า Bokor Rice Product ในจังหวัดกัมปอต</p>
9.	 <p>กลุ่มบริษัท Samart Corporation และ บริษัท วิไลลักษณ์กรุ๊ป จำกัด โดย นายวิชัย วิไลลักษณ์ ลงทุนใน บริษัท Cambodia Air Traffic Service จำกัด ซึ่งได้รับสัมปทาน วิทยุการบิน Cambodia Air Traffic Service ในกรุงพนมเปญ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อังกอร์ (Angkor Museum) ในจังหวัดเสียมราฐ บริษัท One to One Contact Center</p>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
10.	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p>นายแพทย์ประเสริฐ ปราสาททองโอสถ ลงทุนในธุรกิจสายการบิน Bangkok Airways โดย บริษัท บางกอกแอร์เวย์ จำกัด บินตรง กรุงเทพฯ -พนมเปญ และกรุงเทพฯ-เสียมราฐ บมจ. กรุงเทพดุสิตเวชการลงทุน ธุรกิจโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ในจังหวัดเสียมราฐ ชื่อ Royal Angkor International Hospital และในกรุงพนมเปญ ชื่อ Royal Phnom Penh Hospital นอกจากนี้ ล่าสุดยังได้ร่วมทุนกับกัมพูชาเปิดสายการบินในประเทศกัมพูชา และกำลังลงทุนปรับปรุงสนามบินที่จังหวัดเกาะกงด้วย</p>
11.	<p>บริการด้านการเงินและการธนาคาร ประกอบด้วย ธนาคารไทย จำนวน 4 ธนาคาร คือ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกัมพูชาพาณิชย์ (บริษัทลูกของธนาคารไทยพาณิชย์) ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกสิกรไทย ธุรกิจประกัน 3 บริษัท ได้แก่ สุวรรณภูมิประกันชีวิต (เมืองไทยประกันชีวิตถือหุ้น 60%) เอเชียประกันภัย (กรุงเทพประกันภัยถือหุ้น 40%) สถาบันไมโครไฟแนนซ์ HKL (ธนาคารกรุงศรีอยุธยาถือหุ้น 100%) ผู้ให้บริการสินเชื่อชั่วคราวไฟแนนซ์ (รัฐติกร ลิซซิ่ง) สำนักงานตัวแทนธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (EXIM Bank)</p> <div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> <div style="text-align: center;"></div> <div style="text-align: center;"></div> <div style="text-align: center;"></div> <div style="text-align: center;"></div> <div style="text-align: center;"></div> <div style="text-align: center;"></div> </div> <div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> <div style="text-align: center;"> <p>ក្រុមហ៊ុន សុវណ្ណភូមិ ឡាយហ្វី អិស៊ុរ៉ង់ស៍ ភីអិលស៊ី 金城人壽保險公司 SOVANNAPHUM Life Assurance Plc.</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>EXIM THAILAND</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>អាស៊ី អ៊ុនឌ័រ (ខេមបូឌា) Asia Insurance (Cambodia) Plc</p> </div> </div>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
12.	<p>สายการบินอื่นๆ นอกเหนือจาก บางกอกแอร์เวย์ แล้ว ยังมีสายการบินอื่นๆ ของไทยที่เปิดให้บริการระหว่างประเทศในกัมพูชา ได้แก่ การบินไทย ไทยสมายล์ ไทยแอร์เอเชีย และล่าสุด Veitjetair ได้เปิดให้บริการ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2565</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div>
13.	<p>กลุ่มบริษัท สหพัฒน์ ดำเนินการนำเข้าและจำหน่ายสินค้า เสื้อผ้า และเครื่องสำอาง</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p style="text-align: center;">SAHAPAT Wacoal cosmetology</p>
14.	<p>ธุรกิจบริการ สถานเสริมความงาม สปา และเครื่องสำอาง เช่น Let's Relax, AMED, Maccalin, Pan Clinic, Mistine, Vita Longa, The Spa, Oriental Princess และ Kongju Clinic</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> </div>
15.	<p>ร้านอาหาร ได้แก่ S&P, Black Canyon, Santafe, BBQ Plaza, Tum KraToei, On the table, Kuang Seafood, Fuji Restaurant, Thai Moo Kra Ta, The Basil, Tummour, Tom Yum Kung, MaMa Thai, Spicy Sisters, De-Boat, Lelawadee, Inthanon, Chao Khun, Thai Moo Kra Ta, Chhorn Thorng, Kind Food Center</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> </div> </div>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
16	<p>ร้านกาแฟ ได้แก่ Doi Chang Coffee, True Coffee, Coffee Today, Chatramue, Doi Lor, Chao Doi, Arabitia, Jungle และ Black Canyon</p>
17.	<p>ธุรกิจบริการด้านการบริหารจัดการ การขนส่งและคลังสินค้า ได้แก่ JWD Asia Logistic, Intra Co, Logistic One, Amazing Logistics, CTLT, CTI , Lion Integrated และ Logistics Intelligence Cambodia</p>
18.	<p>ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับก่อสร้าง ได้แก่ บริษัทรับเหมาก่อสร้าง Italian-Thai Development, The Seaboard Cambodian Development Construction, CTEC, Chip Mong-Ritta (กลุ่มยุทธาร่วมทุนกับกัมพูชา) Mong Khun Group บริษัท รับเหมาก่อสร้าง คลังน้ำมันและงานปิโตรเคมี MBA Engineering โรงงานปูนซีเมนต์ Chip Mong Insee (ร่วมทุนกับปูนซีเมนต์นครหลวง)</p>
19.	<p>โรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอ กระเป๋า และรองเท้า เช่น Nice Apparel, SP Brother, Hi-Tech, Lim Line, Aerosoft, Trax, Pilot Knitt Sportwear, Hong Seng</p>

รายละเอียด ผู้ลงทุน ประเภทการลงทุน	
20.	<p>โรงงานอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น โรงงานผลิตและขึ้นรูปพลาสติก Modern Plastic and Packaging โรงงานผลิตไม้แขวนเสื้อ TK Chen Fu โรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ Hana Group, SVI Group โรงงานผลิตสีทาบ้านและอาคาร TOA โรงงานแปรรูปผลไม้ Chin Huay</p>
21.	<p>โรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก เช่น โรงแรมจูเลียน่า โรงแรมรีเจนท์ปาร์ค โรงแรม Billabong Hostel ที่พนมเปญ โรงแรม Lub-D Hostel ที่เสียมราฐ โดย กลุ่ม บริษัท นารายณ์พร็อพเพอร์ตี้ เป็นต้น</p>
22.	<p>วัสดุก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ ออกแบบตกแต่ง เช่น ศูนย์จำหน่ายวัสดุสร้างบ้าน Global House ร้านจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์ Index Furniture ร้าน SB Furniture, Studio 18, Furnia, Chic Republic เป็นต้น</p>
23.	<p>ธุรกิจสื่อบันเทิง และสถานที่ให้บริการสนทนาการ เช่น ผู้ให้บริการดาวเทียมและเคเบิลทีวี DTV Cambodia, Quality TV Shopping โรงภาพยนตร์ Major Cineplex และลานโบว์ลิง Blu-O</p>

การกลุ่มของไทยในประเภทต่างๆ

Region	Business Groups
Banteay Meanchey	Hi-Tech Apparel, R Garment, SP Brother, Big C, B.GRIMM
Siem Reap	Meridian, SHINTA MANI, Lub.d, PARK HYATT, Tara Angkor, ร้านอาหาร ดำน้ำ, ร้านอาหาร Lelawadee, Royal Angkor, รวมแพทย์โฮลิสต์
Battambang	กลุ่มบริษัท C.P.
Pursat	Precise Electric
Koh Kong	NAC
Sihanoukville	Chin Huay, TCC GROUP
Kampong Speu	Royal Mongkut
Kampong Chhnang	Prime Road
Kampot	SCG, Chip Mong, Asian Golden Rice

Notice	Business Groups
Agro-Industry	Garment & Textile
Energy	Spa, Beauty, Cosmetics
TV & Entertainment	Trading/ importer/ Distributor/ Other
Hotel	Construction/ Building Material
Tea Shop	
Transportation	Restaurant
Logistics	Bank & Finance
Coffee Shop	Hospital
Shopping Mall & Mini Mart	

Phnom Penh	Business Groups
TV5	Bangkok Airways
PNN	Thai Airway
Quality TV	Thai Smile
DTV HD	Air Asia
Blue	KAMU
Major Cineplex	boba bae
Soffitel	moma's
Regent Park	Chafe
S&P	FIRE TIGER
Tontle Bassac	Crown
Black Canyon	NOBI CHA
MOMO PARADISE	PEARLY TEA
MAMA THAI	Cha TraMue
THAI MOOKRATA	JWD Asia
SANTA FE	CTI
TOM YUM KUNG	LogiCam
คำตำร่งเพ็ญ	Logistics ONE
On the table	Intra
the basil	Lions
Inthanon	TCC GROUP
BAR.B.Q PLAZA	Kubota
Fuji	CATS
Royal Phnom Penh	DA HOUANG HENG
Vita Longa	SAHAPAT
แนวเดลิเวอรี่	BJC
BDM5	ธนาคารกรุงไทย
Denta-joy	EXIM Thailand
AMED CLINIC	ASIA Insurance PLC.
MAKALIN CLINIC	ธนาคารกรุงเพ็ญ
กลุ่มบริษัท C.P.	ธนาคารเกียรตินาคิน
Betagro	กัมพูชาพาณิชย์
Trax Apparel	Suodsey Finance (ผู้ถือกร สีธง)
Lim Line Apparel	HATTHA Bank (by Krung Sri Bank)
PTT	SOVANNAPHUM LIFE ASSURANCE PLC.

โดย เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)

*ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2563

DITP
 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy
 ศูนย์บริการและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
 AEC Business Support Center

No.82Eo, Monireth Blvd., Sangkat Tumnub
Toek, Khan Boeng Keng Kang, Phnom
Penh.

Tel: (+855) 15 898 314 / 96 995 9599

Email: inthanoonres@gmail.com

Facebook: Inthanon Restaurant

THE BASIL

Add: #58, Sothearos Blvd., Sangkat Tonle Bassac, Khan Chamkarnorn, Phnom Penh.
Tel: (+855) 23 214 751
Facebook: Regent Park Hotel
Website: www.theregentpark.com

MAMA THAI RESTAURANT

Add: St.352, Sangkat Boeng Keng Kang 1, Khan Boeng Keng Kang, Phnom Penh.
Tel: (+855) 92 761 110
Website: www.mamathai-restaurant.com
Facebook: MA MA THAI Restaurant

DOI CHANG COFFEE

Add 1: #35, St.337, Sangkat Boeung Kok 1, Khan Toul Kork, Phnom Penh. (Toul Kork St. 337)
Add 2: #61, Sothearos Blvd., Sangkat Tonle Bassac, Khan Chamkarnorn, Phnom Penh, (Sothearos)
Add 3: #28, St.310, Sangkat Boeung Keng Kang I, Khan Boeng Keng Kang, Phnom Penh, (BKK)
Add 4: #62, St. 289, Sangkat Boeung Kok I, Khan Toul Kork, Phnom Penh. (Toul Kork St. 289)
Add 5: #93, Monivong Blvd., Sangkat Sras Chok, Khan Daun Penh, Phnom Penh (Calmette)
Tel: (+855) 77 446 666 / 96 551 0888
Email: rattanak_chea@yahoo.com / doichaangcoffeecambodia@yahoo.com
Facebook: Doi Chang Coffee Cambodia
Website: <http://www.doichaangcoffee.co.th/>

Lelawadee Restaurant
Thai Food & Coffee Bar

Levawadee Restaurant

Add: 0311 Wat Damnak Village, Siem Reap Province, Cambodia.
Tel: (+855) 95 613 188 / 63 636 3761
Email: info@lelawadeerestaurant.com
Website: www.lelawadeerestaurant.com
Facebook: Leelawadee Restaurant S

HOMEMADE

SPICY SISTERS

Add 1: #G76-78, St. Gold, Sangkat Tumnub Teuk, Khan Boeng Keng Kang, Phnom Penh.
Tel: (+855) 99 987 888
Add 2: Street.337, Sangkat Boeung Kok I, Khan Toul Kork, Phnom Penh. (SAMAI SQUARE)
Tel: (+855) 71 666 6661
Email: chea.muycheng@yahoo.com
Facebook: SpicySisters

S & P

Add 1: City Center Boulevard, Sangkat Srah Chork, Khan Toul Kork, Phnom Penh. (Eden Garden)
Tel: (+855) 16 600 603
Add 2: #21, St.214, Samdach Pan Ave (214), Phnom Penh. (Samdach Pan)
Tel: (+855) 85 639 988
Add 3: F2nd, St. Sotheaous Blvd, Sangkat Tonle Bassac, Khan Chamkarmorn, Phnom Penh. (Aeon1)
Tel: (+855) 23 901 415
Email: -
Facebook: S&P Cambodia
Website: www.snpcambodia.com

Add 1: No.150G1 & 150G5, St. 289, Sangkat Boeng Kork 1, Khan Toul Kork, Phnom Penh. (Toul Kork)
Tel: (+855) 77 237 788

Add 2: F2nd, Aeon Mall Sen Sok, Sangkat Phnom Penh Thmey, Khan Sen Sok, Phnom Penh. (AEON2)
Tel: (+855) 85 237 788

Add 3: Suite S3-04, F2nd, St. 106, Sangkat Wat Phnom, Khan Daun Penh, Phnom Penh. (Exchange Sqaure)
Tel: (+855) 23 963 686
Email: hello@deboatcambodia.com
Facebook: De Boat Cambodia
Website: <http://www.deboatcambodia.com/>

A TASTE FROM PARADISE AVAILABLE ON EARTH

BLACK CANYON
THAI CUISINE & COFFEE

Add 1: National Rd. No.6, Phum Sala Kanseng, Sangkat No.2, Siem Reap Province. (PTT SIEM REAP)
Tel: (+855) 10 221 233

Add 2: NR.3, Sangkat Pleung Chhess Rotes, Khan Porsen Chey, Phnom Penh. (PTT PREY KEY)
Tel: (+855) 98 434 515

Add 3: National Rd. No.1, Sangkat Nirroth, Khan Chbar Ampov, Phnom Penh. (PTT CHBAR AMPOV)
Tel: (+855) 96 854 3395

Add 4: Sotheaors Blvd., Sangkat Tonle Bassac, Khan Chamkarmorn, Phnom Penh. (AEON 1)
Tel: (+855) 98 434 515

Add 5: Village Bayab, Sangkat Phnom Penh Thmey, Khan Sen Sok, Phnom Penh. (AEON 2)
Tel: (+855) 98 998 990

Add 6: St. 217, Sangkat Steung Meanchey, Khan Meanchey, Phnom Penh. (Sieng Meanchey)
Tel: (+855) 16 929 093

Add 7: Phum Chheur Teal, Khum Phdao, Srok Chherng Prey, Kampong Cham Province. (PTT SKUN)
Tel: (+855) 98 434 515

Add 8: NR. No.3, Moha Russey Commune, Korng Pisey District, Kompong Speu Province. (TRAMKNA)
Tel: (+855) 98 434 515
Facebook: Black Canyon Cambodia
Website: www.blackcanyoncoffee.com

Add: No. 10, St.278, Sangkat Boeng Keng Kong 1, Khan Boeng Keng Kang, Phnom Penh.
Tel: (+855) 23 720 234
Email: info@tomyumkung-restaurant.com
Facebook: Tom Yum Kung - Phnom Penh

CHAO KHUN

Add 1: Bantay Chas Village, Slor Korm
Commune, Siem Reap City, Siem Reap
Province
Add 2: St. 6, Krous Village, Siem Reap
City, Siem Reap Province
Tel: (+855) 17 655 566
Email: phengphosr66@gmail.com
FB: CHAO KHUN Restaurant

THAI MOO KRA TA

Add: #018AB, St. 608, Village 8, Sangkat
Boeung Kak II, Khan Toul Kork, Phnom
Penh
Tel: (+855) 98 608 900 / 96 658 2265
Email: pum.kesarin@gmail.com
FB: Thai Moo Kra Ta

KUANG SEAFOOD

Add: #10-12 E0, St. 282, Sangkat Boeng
Keng Kang I, Khan Chamakorn,
Phnom Penh
Tel: (+855) 23 230 599
Email:
reservation@kuangseafoodcambodia.asia
Website:
<https://kuangseafoodcambodia.com/>
FB: Kuang Seafood Cambodia

*Legendary Curry Crab
Since 1978*

KIND FOOD CENTER

Add 1: PTT Skun, National Road No.6, Cher Teal Village, Skun, Kompong Cham province.n

Add 2: National road No.3 , Prey Key Village, Sangkat Pherng chas Rotes, Phnom Penh.

Add 3: National road No.5 , Preak Pnov, Phnom Penh.

Add 4: National road No.5 , Preak Pnov, Phnom penh.

Tel: (+855) 23 500 3777

Email: kindfood@gmail.com

FB: K in D Food Center

ភ្នំពេញ ជាប់ ទីភ្នាក់ងារ

FOOD CENTER

Noodle rice and curry ข้าวแกงไทย

CHHORN THONG

Add : #113-115, St. 1015, Payab Village, Sangkat Phnom Penh Thmey, Sen Sok, Phnom Penh

Tel: (+855) 61 989 878

Email: kingchhal99@gmail.com

FB: Chhorn Thong Restaurant

De Tummour

Add: 1st Floor, The Heritage Walk, Siem Reap, Cambodia

Tel: (+855) 81 559 007

Email: eat@retroinvestment.biz

FB: De Tummour Cambodia

3. ตลาดและการลงทุนที่น่าสนใจ

กัมพูชาอยู่ในช่วงเร่งรัดพัฒนาประเทศ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และคาดว่าจะขยายตัวอย่างน้อยประมาณร้อยละ 7 ในอีก 5 ปี นับจากปี 2562 ซึ่งก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกัมพูชาที่มีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

ขณะที่การลงทุนจากต่างประเทศที่หลั่งไหลเข้าสู่กัมพูชาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กัมพูชาเป็นฐานการผลิตและส่งออกของอุตสาหกรรมสำคัญ โดยเฉพาะสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ล้วนส่งผลให้ความต้องการบริโภคสินค้าของชาวกัมพูชามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเริ่มมีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น อัญมณีและเครื่องประดับ โทรศัพท์มือถือ เพิ่มขึ้นมาก นอกเหนือจากความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ผู้ประกอบการไทยจึงควรติดตามแนวโน้มตลาดกัมพูชาอย่างใกล้ชิดเพื่อแสวงหาโอกาสในการขยายตลาดสินค้าไปกัมพูชาเพิ่มขึ้น

3.1 สินค้าและบริการคาดว่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นตามแนวโน้มความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปในกัมพูชา

เครื่องจักรกลการเกษตร

การย้ายฐานการผลิตของธุรกิจเกษตรและเกษตรแปรรูปเข้ามาในกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายรัฐบาลกัมพูชาที่สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจดังกล่าว ขณะที่กัมพูชาเริ่มประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม เนื่องจากแรงงานหนุ่มสาวรุ่นใหม่จำนวนมากนิยมเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะรายได้ดีและงานเบากว่าภาคเกษตรกรรม ความต้องการเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรเพื่อใช้ทดแทนแรงงานจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาทิ รถไถนาเดินตาม รถเกี่ยวข้าว เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก เครื่องสูบน้ำ และเครื่องพ่นยาฆ่าแมลง

วัสดุก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ ของตกแต่งบ้านและเคหะสิ่งทอ

การดำเนินมาตรการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลและการลงทุนจากต่างประเทศ ส่งผลให้ความเป็นเมืองขยายอย่างรวดเร็ว จนกระตุ้นการลงทุนจำนวนมากในโครงการก่อสร้างและการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งรัฐบาลยังเร่งลงทุนใน

โครงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานทั้งโครงข่ายถนน ท่าเรือ และสนามบิน ทำให้มีความต้องการวัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง อาทิ เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ ปูนซีเมนต์ แร่ยิปซัม สายไฟ และสายเคเบิลเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ โครงการก่อสร้างและธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากทั้งอาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์ ศูนย์การค้า คอนโดมิเนียม และโรงแรม โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ความต้องการเฟอร์นิเจอร์ ของตกแต่งบ้าน และเคหะสิ่งทอ เพื่อตกแต่งอาคารสถานที่ที่ก่อสร้างขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก สินค้านี้จึงมีความต้องการเพิ่มขึ้นตามภาคอสังหาริมทรัพย์ที่ขยายตัวอย่างร้อนแรง จึงเป็นโอกาสดีของสินค้าไทยมีการออกแบบที่ทันสมัย อีกทั้งชาวกัมพูชามีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าไทย โดยเฉพาะในด้านคุณภาพเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันจากประเทศคู่แข่งอย่างจีน และเวียดนาม

บริการด้านการบริหารจัดการการขนส่งและห้องเย็น

การขยายการลงทุนและความต้องการที่เพิ่มขึ้นของภาคธุรกิจผู้บริโภค ส่งผลให้มีปริมาณการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่เพิ่มขึ้นทุกปี ขณะที่ผู้ให้บริการขนส่ง และให้บริการคลังสินค้าห้องเย็น ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการด้านการขนส่งรวมถึง Supply Chain มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถให้การรับประกันระยะเวลาในการขนส่งสินค้า รวมถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสินค้าได้ ยังมีอยู่น้อยและส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทชั้นนำจากต่างชาติ เช่น ยุโรป อเมริกา สิงคโปร์มีค่าบริการอยู่ในระดับที่สูงมาก

จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้ให้บริการขนส่งจากประเทศไทย ที่มีความเชี่ยวชาญและมีต้นทุนการบริหารจัดการที่ไม่สูงมากนัก ในการเข้ามาให้บริการขนส่งสินค้าทั่วไปที่ได้มาตรฐานและมีค่าบริการอยู่ในระดับกลาง เพื่อเป็นทางเลือกให้กับบริษัทระดับเล็กถึงระดับกลาง รวมถึงเป็นโอกาสของสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบบริหารจัดการการขนส่ง ระบบ GPS และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เพิ่มประสิทธิภาพของรถในการขนส่ง

บริการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ปัจจุบันโทรศัพท์เคลื่อนที่กลายเป็นสิ่งที่คนกัมพูชาส่วนใหญ่ขาดไม่ได้ มากกว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั่วประเทศมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ใช้ ในขณะที่การเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตก็เป็นเรื่องที่สะดวกสบายอย่างมากในกัมพูชาบริการฟรี wifi สามารถหาได้แทบทุกสถานที่ ทั้งร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานบันเทิง สำนักงาน สถาบันการศึกษา ห้างสรรพสินค้า สถานที่ราชการ หรือบางครั้งแม้แต่บนรถโดยสาร นอกจากนี้ประชาชนกัมพูชายังสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตได้

สายผ่านเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศในกัมพูชา โดยประชากรกัมพูชามีอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากกว่าร้อยละ 45 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

3.2 สินค้าที่มีความต้องการเพิ่มขึ้นตามฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวกัมพูชา

รถยนต์ใหม่และสินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆ

เศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีกลุ่มชาวกัมพูชาที่มีฐานะดีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจที่ดินและธุรกิจวัสดุก่อสร้าง รวมทั้งกลุ่มเศรษฐีใหม่ที่ร่ำรวยขึ้นจากการขายที่ดินให้กับโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่กำลังขยายตัวอย่างร้อนแรง

ชาวกัมพูชาที่มีฐานะดีขึ้นมักนิยมซื้อรถยนต์ใหม่แทนรถยนต์มือสองที่ชาวกัมพูชานิยมใช้โดยทั่วไป โดยเฉพาะรถยนต์ยี่ห้อหรู ราคาแพง ส่งผลให้ปัจจุบันค่ายรถยนต์อย่าง Audi Porsche และ BMW เปิดโชว์รูมรถยนต์และให้บริการหลังการขายในกรุงพนมเปญ แม้กระทั่งโชว์รูมรถยนต์ไฮโดรเจนก็เปิดให้บริการในพนมเปญเช่นกัน

ชาวกัมพูชาในกลุ่มดังกล่าว ยังนิยมซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ สวมใส่อัญมณีและเครื่องประดับที่มีดีไซน์ทันสมัยและหรูหรา รวมทั้งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่ดูดีมีรสนิยมและนำเข้าแฟชั่นเพื่อป้องกันถึงฐานะ

นอกจากนี้ ยังนิยมซื้อสินค้าที่ระบุน่าเพิ่งมาใหม่ล่าสุด (New Arrival) คนกัมพูชาจึงมักชอบเดินศูนย์การค้าขนาดใหญ่เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ของสินค้าทำให้ศูนย์การค้าเป็นช่องทางจัดจำหน่ายที่สำคัญในการเจาะตลาดผู้บริโภคกลุ่มนี้

เครื่องใช้ไฟฟ้า

ชาวกัมพูชาที่มีฐานะดีมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มนี้ต้องการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการเครื่องใช้ไฟฟ้ามีแนวโน้มเติบโตแบบก้าวกระโดด อาทิ เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์รุ่นใหม่ เตapotไมโครเวฟ เครื่องซักผ้า และ

ผู้เขียน ขณะนี้ไทยเป็นฐานการผลิตและส่งออกสินค้าเหล่านี้ของผู้ผลิตรายสำคัญของโลก จึงเป็นโอกาสในการขยายตลาดสินค้าดังกล่าวของไทยในกัมพูชา

ผลิตภัณฑ์เสริมความงาม

ชาวกัมพูชากว่าร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ หรือราว 8.5 ล้านคน เป็นประชากรวัยหนุ่มสาว ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ซึ่งเป็นวัยที่รักสวยรักงาม เริ่มสร้างฐานะและมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากสื่อของไทยค่อนข้างมาก ทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบการใช้สินค้าไทย

นอกจากนี้ ยังเริ่มหันมาดูแลสุขภาพและเสริมความงามมากขึ้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เสริมความงาม อาทิ แป้งแต่งหน้า รองพื้น ลิปสติก และเครื่องสำอางต่างๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์รักษาผิว โดยเฉพาะครีมบำรุงผิว เป็นสินค้าที่มีแนวโน้มเติบโตสูง

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง

การก่อสร้างเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของกัมพูชา ซึ่งในปี 2564 มีเงินลงทุนก่อสร้างรวมมูลค่า 5.33 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน 4,303 โครงการ และมีพื้นที่การก่อสร้างทั้งหมดประมาณ 12,998,072 ตารางเมตร ซึ่งสร้างงานให้กับคนกัมพูชาประมาณ 200,000 ตำแหน่ง โดยต่างชาติที่เข้ามาลงทุนด้านการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ประเทศจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง และสิงคโปร์ กัมพูชานำเข้าวัสดุก่อสร้างเพิ่มขึ้น ตามไปด้วย โดยแหล่งนำเข้าได้แก่ จีน ไทย เวียดนาม มาเลเซียและประเทศในยุโรป ทั้งนี้นับตั้งแต่ปี 2543 – 2564 กัมพูชาให้การอนุมัติโครงการก่อสร้างเกือบ 57,590 โครงการ มูลค่ารวมมากกว่า 6 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีพื้นที่การก่อสร้างทั้งหมดประมาณ 166,623,891 ตารางเมตร

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง นับเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการของไทยมีความได้เปรียบ เพราะมีความชำนาญและประสบการณ์มากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในกลุ่ม CLMV ยิ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีการเติบโตที่ดีจากความต้องการที่สูงขึ้น เช่น สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ ถนน สะพาน ทางรถไฟ ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม จึงเริ่มมีผู้ประกอบการไทยเข้าไปลงทุนยังกัมพูชามากขึ้น

โอกาสสำหรับ SMEs ที่จะเข้าไปในตลาดกัมพูชานั้น อยู่ที่ตลาดธุรกิจรับเหมาก่อสร้างแบบรับเหมาช่วง หรือ (subcontract) เนื่องจาก ฝีมือและมาตรฐานในการทำงานเป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การรับงานรับเหมาแบบเช่าช่วงในต่างประเทศจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านต่างๆ อาทิ วัฒนธรรม กฎหมาย สาธารณูปโภค วิธีการดำเนินธุรกิจ และความเสี่ยงอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะ มายาภาพของต้นทุนที่แท้จริง ซึ่งหมายรวมถึง "ต้นทุนทางตรง" และ "ต้นทุนแฝง"

มายาภาพแรงงาน

สิ่งที่ผู้ประกอบการพึงระวังคือ มายาภาพด้าน "ต้นทุนแรงงาน "และ" ค่าจ้างขั้นต่ำ" โดยในปัจจุบันแรงงานก่อสร้างกัมพูชาได้รับค่าจ้างต่อเดือน ประมาณ 120 – 200 USD สำหรับแรงงานไร้ฝีมือ และ 300 - 450 USD สำหรับแรงงานมีฝีมือ ส่วนวิศวกร หรือสถาปนิกมีรายได้ตั้งแต่ 350 – 2500 USD ตามประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ซึ่งแม้กัมพูชาจะมีค่าจ้างรายวันต่ำกว่าไทย 2-3 เท่าตัว แต่แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านผลิตภาพแรงงานซึ่งต่ำกว่าไทย 3 เท่าเช่นกัน ส่งผลให้ต้นทุนแรงงานโดยรวมไม่ได้ลดลง เนื่องจากการก่อสร้างในกัมพูชาจะใช้เวลามากกว่าที่ไทยถึง 3 เท่า จึงทำให้ต้นทุนการก่อสร้างโดยรวมไม่ได้ต่ำกว่าการก่อสร้างในไทย อีกทั้งกัมพูชาเองยังขาดแคลนแรงงานช่างเฉพาะด้าน อาทิ ช่างไม้ ช่างไฟฟ้าและช่างประปาที่มีความจำเป็นต่อการก่อสร้างอีกมาก

นอกจากนี้ ปัญหาด้านผลิตภาพแรงงานยังส่งผลต่อต้นทุนด้านอื่นนอกเหนือจากต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเวลาส่งมอบงานที่ล่าช้าลง หากผู้รับเหมาไทยมีการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์จะทำให้มีต้นทุนดอกเบี้ยที่เกิดจากระยะเวลาการกู้ยืมที่ยาวนานขึ้น

ปัญหาผลิตภาพแรงงานของกัมพูชาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นผู้รับเหมาก่อสร้างจึงควรตระหนักถึงภาระต้นทุนโดยรวมที่อาจสูงขึ้น และอาจไม่ได้รับผลผลิตแบบที่ต้องการในเวลาอันเหมาะสม อีกทั้ง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องหาวิธีในการสื่อสารกับแรงงานซึ่งใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อลดการผิดพลาดในขั้นตอนการทำงานลง

ต้นทุนแฝงจากปัจจัยแวดล้อม

นอกจากมายาภาพแรงงานแล้ว ยังมีต้นทุนแฝงด้านอื่นที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและอาจส่งผลต่อต้นทุนรวมของการก่อสร้างเพิ่มเติม โดยแบ่งออกเป็น

- (1) ต้นทุนแฝงที่กระทบต่อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ความไม่พร้อมของสาธารณูปโภค และระบบขนส่งของกัมพูชาส่งผลให้ราคาขายวัสดุก่อสร้างซึ่งโดยส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศรวมทั้งไทยมีราคาที่สูงเพราะมีต้นทุนค่าขนส่ง อีกทั้งระบบภาษีมูลค่าเพิ่มขาเข้าก็ยังไม่ได้แบ่งแยกประเภทสินค้าโดยวัสดุก่อสร้างที่นำเข้าจะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 ในทันทีโดยไม่สามารถขอลดหย่อนในภายหลังได้
- (2) ต้นทุนแฝงที่กระทบต่อกระบวนการทำงาน ขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยาก และซับซ้อนในการขออนุมัติขออนุญาตจากหน่วยงานราชการก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ

- (3) นอกจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับการผลิตแล้ว ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ก็เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการไทยควรคำนึงถึงในการเข้าไปลงทุน เช่น ทศนคติที่หวาดระแวงต่อผู้ประกอบการไทยเนื่องจากสัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร กฎหมายลิขสิทธิ์และการบังคับใช้ ระบบภาษีและบัญชีที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงวิถีปฏิบัติในด้านการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศกัมพูชา ถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการเติบโตอย่างมาก เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 7% มีการดึงดูดเม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แนวโน้มในเชิงบวกที่มีต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจของรัฐบาลกัมพูชา น่าจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีศักยภาพทางด้านตลาดที่กำลังเติบโตเช่นนี้ ผู้ประกอบการไทยควรพิจารณาโอกาสเข้าไปลงทุนโดยพิจารณาบริบทโดยรวมที่ส่งผลต่อต้นทุนที่แท้จริงมากกว่าด้านแรงงานราคาถูก

3.3 พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน

การที่เศรษฐกิจของกัมพูชายขยายตัวต่อเนื่องในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้กำลังซื้อของคนกัมพูชาสูงขึ้น มีความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งชาวกัมพูชามีทัศนคติต่อสินค้าไทยว่าเป็นสินค้าคุณภาพดี จึงมีความนิยมสินค้าไทยมากกว่าสินค้าจากประเทศอื่น ประกอบกับคนกัมพูชามีความใกล้ชิดกับคนไทย ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีสภาพสังคมไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้ประกอบการไทยจึงมีโอกาสเข้าถึงตลาดกัมพูชาได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของรายได้ ที่ยังมีอยู่มากทำให้มีพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้ว ส่งผลให้พฤติกรรมมารบริโภคของกลุ่มบุคคลในสังคมตามกำลังการซื้อออกสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง ประมาณ 5 % ได้แก่ กลุ่มนักการเมือง นักธุรกิจ
- 2) ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อปานกลาง ประมาณ 15% ได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ เจ้าหน้าที่ทำงานกับบริษัทต่างชาติ องค์กรรัฐบาลและองค์กรนอกรัฐบาล
- 3) ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อน้อย ประมาณ 80 % ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร และลูกจ้างที่ทำงานใช้แรงงาน

โดยแต่ละกลุ่มจะมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่ม	รสนิยม	ความต้องการสินค้า	พฤติกรรมผู้บริโภคทั่วไป
ผู้มีกำลังซื้อสูง	สินค้าคุณภาพดี	Brand Name	ไม่สนใจเรื่องราคา ชอบเดินทางไปซื้อสินค้าที่ต่างประเทศ
ผู้มีกำลังซื้อปานกลาง	สินค้าคุณภาพดี	ให้ความสำคัญเรื่อง Brand Name น้อยกว่ากลุ่มแรก	ตัดสินใจระหว่างคุณภาพและราคา
ผู้มีกำลังซื้อต่ำ	ซื้อตามความจำเป็น ซื้อตามกระแสของสื่อ	สินค้าปัจจัยสี่ และตามกระแสสังคม	ดูจากราคาเครื่องตัดสินใจส่วนคุณภาพสินค้าเป็นเรื่องรอง

สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพล

การสร้างค่านิยมให้กับสินค้าไทยในกัมพูชาต้องอาศัยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เป็นสำคัญ การบอกปากต่อปากทำได้ต่อเมื่อสินค้านั้นเป็นที่รู้จักดีในตลาด การขายสินค้าโดยตรง และการจำหน่ายสินค้าเงินผ่อนในกัมพูชายังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก เนื่องจากคนกัมพูชาไม่มีเงินเดือนประจำ หรือเงินรายได้ที่แน่นอน นอกจากนี้การเสียเครดิตไม่ได้เป็นเรื่องน่าอับอายในสังคมกัมพูชาแต่อย่างใด

ชาวกัมพูชานิยมซื้อสินค้าไทยเนื่องจากมีคุณภาพดี

เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าจากจีน และเวียดนามแล้ว จะพบว่า อิทธิพลจากการโฆษณาผ่านทีวีของไทย โดยเฉพาะชาวกัมพูชาตามแนวชายแดนสามารถรับสัญญาณได้ ทำให้สินค้าไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับของชาวกัมพูชามากยิ่งขึ้น การหลั่งไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานชาวกัมพูชาทำให้มีความคุ้นเคยสินค้าไทย รวมทั้งการเข้ามาลงทุนของผู้ลงทุนชาวไทยในกิจการขนาดใหญ่และหลากหลายสาขา อาทิ ด้านพลังงาน โรงแรม โทรคมนาคม โรงไฟฟ้า ธุรกิจบันเทิง ล้วนเป็นธุรกิจที่ชาวกัมพูชาต้องสัมผัสไม่ทางตรงก็ทางอ้อมทุกวัน จึงส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของสินค้าไทยในสายตาชาวกัมพูชา

ชาวกัมพูชานิยมแสดงสถานภาพทางสังคม โดยมักแสดงฐานะความร่ำรวยผ่าน 5 สิ่ง ดังนี้ (1) เครื่องประดับเพชร (2) เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย กระเป๋า นาฬิกา โทรศัพท์ Brand Name (3) รถยนต์ (4) บ้าน (5) ชื่อนำหน้า "ออกญา"

ตลาดอัญมณีและเครื่องประดับ ในกัมพูชามีศักยภาพสูง และเป็นค่านิยมของคน กัมพูชาในการแสดงฐานะทางสังคม โดยคนกัมพูชานิยมที่จะซื้อเครื่องประดับเพชร ทั้งหญิงและชายต้องใส่แหวนเพชร บางคนถึงขนาดต้องใช้สายนาฬิกาและหัวเข็มขัดประดับเพชร **ส่วนทองคำ** คนกัมพูชาใช้เป็นเครื่องประดับบ้างแต่ซื้อเก็บ และเพื่อการเก็งกำไรมากกว่า จึงมีธนาคารซื้อขาย ทองตั้งขึ้นมาให้บริการโดยเฉพาะ

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย กลุ่มระดับบนจะใช้สินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยระดับรองลงมาจะซื้อเสื้อผ้าที่นำเข้ามาจากประเทศ จีน เกาหลี เวียดนาม หรือเสื้อผ้าที่ไม่ผ่านมาตรฐานคุณภาพของเจ้าของแบรนด์ที่มาจ้างผลิตในกัมพูชา และเวียดนาม

รถยนต์ ร้อยละ 80 เป็นรถยนต์จากค่ายยี่ห้อ Toyota, Lexus, Land Rover และร้อยละ 80 ของรถจักรยานยนต์เป็นยี่ห้อ Honda นอกจากนี้กลุ่มมหาเศรษฐีของกัมพูชาในปัจจุบันใช้รถ Rolls Royce ทำให้ในช่วง ปี 2559-2561 ยอดขายรถยนต์ Roll Royce ในกัมพูชามีจำนวนมากกว่ายอดขาย Roll Royce ในประเทศไทย

ที่พักอาศัย บ้านคนกัมพูชาจะต้องหลังใหญ่ ดังนั้นจึงปลูกเติมพื้นที่ มีรั้วสูงมั่นคงแข็งแรง ส่วนการตกแต่งภายในต้องตามใจเจ้าของบ้านเท่านั้น

ค่านำหน้า หากเป็นนาย นาง นางสาว ก็ไม่น่าเกรงขาม รัฐบาลจึงออกนโยบายมอบเครื่องราชฯ และค่านำหน้านามให้แตกต่างจากคนอื่นเพื่อแสดงฐานะทางสังคมโดยวิธีพื้นศักดิ์นา สมัยก่อน คือ ออกญา (พระยา) และ เนียะออกญา (เจ้าพระยา) สำหรับผู้บริจาดเงินเพื่อสังคม (ผ่านรัฐบาล) 1 แสนดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ 3 ล้านบาท จะได้ค่านำหน้า ออกญา และ หากบริจาด 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ 30 ล้านบาท จะได้ค่านำหน้า เนียะออกญา ติดตัวไปตลอดชีวิต ประเมินการว่ากัมพูชามี ออกญา ประมาณ 500 กว่าคน และเนียะออกญา ประมาณ 10 คน

ทัศนคติเรื่องสุขนิยามเป็นของชาวกัมพูชาทุกคน

ไม่ว่าคนกัมพูชาจะมีฐานะร่ำรวยหรือยากจน จะนิยมจัดงานเลี้ยงในวาระต่างๆ เช่น งานแต่งงาน วันเกิด วันขึ้นบ้านใหม่ หรือกระทั่งงานศพ ต้องมีการเชิญแขกมารับประทานโต๊ะจีนให้ได้จำนวนมากที่สุดเพื่อแสดงถึงฐานะของครอบครัว และความกว้างขวางในวงสังคม เจ้าภาพจึงไม่จำกัด

ค่าใช้จ่ายสำหรับอาหาร และการตกแต่งสถานที่ งานแต่งของลูกค้าคนมีฐานะดี ค่าตกแต่งดอกไม้สด 1 ล้านบาทถือเป็นเรื่องเล็ก ส่วนเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายก็ทุ่มซื้อชุดที่หรูที่สุดเท่าที่กำลังทรัพย์จะอำนวยหรือไม่ก็เช่าจากร้านที่ให้เช่าชุด ค่าเช่าฉบับหมื่นบาทก็กล้าลงทุนเพื่อหน้าตาของตนเอง ในงานเลี้ยงต้องมีทั้งเหล้า เบียร์ ดังนั้น ยอดขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในประเทศนี้ปีละนับพันล้านบาท แม้จะมีการตั้งโรงงานเบียร์ในประเทศนี้ถึง 5 แห่ง ผลิตเดือนละนับแสนลิตร ก็ยังไม่พอกับความต้องการโดยทั่วไป เบียร์นำเข้าจากไทย และเวียดนามรวมถึงจากประเทศอื่นๆ จึงมีให้เห็นโดยทั่วไป

พฤติกรรมการซื้อขายสินค้าที่เปลี่ยนไป

ปัจจุบันคนกัมพูชานิยมซื้อสินค้าจากร้านสะดวกซื้อที่ผุดขึ้นทุกหัวระแหง ทุกซอกทุกซอย ทุกถนน และตามสถานบริการน้ำมันแทนการซื้อจากร้านขายของชำ หรือในตลาดสดที่ไม่ติดแอร์ ความสะดวกสบายของคนรุ่นเก่าที่กลัวร้านติดแอร์จะขายแพง เป็นสะดวกและเย็นสบายเท่านั้น โดยปัจจุบัน มี AEON Mall 2 สาขา ห้าง Makro 2 สาขา Big C 1 สาขา ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ขนาดกลางอีกหลายสิบแห่ง

ร้านกาแฟต้องแอร์เย็น แต่งทรูดูดี และ Free Wifi คนยุคใหม่เข้าร้านกาแฟเพื่อดื่มกาแฟที่มี Free Wifi และใช้เป็นสถานที่นัดหมายพูดคุย ดังนั้น หากคิดจะหาเงินจากคนกัมพูชายุคใหม่ที่เป็นคนชั้นกลางที่ขยายตัวเพิ่มเพิ่มขึ้นเป็นวัยรุ่น และวัยทำงานที่กล้าใช้ กล้าจ่ายต้องทำร้านให้สวยไว้อ่อน แต่ต้องมีการบริการที่ดูเป็นสากลด้วย ไม่ใช่ร้านที่มีผู้สูงอายุขายของ คนขายต้องใช้วัยรุ่นแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่มีสไตล์เป็นทีม และดู active เป็นส่วนประกอบด้วย

สื่อและสังคมออนไลน์เริ่มมีบทบาทในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ส่งผลให้ปัจจุบันประชากรกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในเมืองมากกว่าร้อยละ 90 สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้โดยง่าย ทำให้มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การเลือกซื้อสินค้า รวมถึงการเดินทาง ผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ การทำธุรกรรมผ่าน Mobile Banking หรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์

คนกัมพูชายุคใหม่ใส่ใจสุขภาพและความงาม

คนกัมพูชายินดีจ่ายเงินเพื่อดูแลสุขภาพเพื่อให้อายุยืนยาว และหน้าตามีความสวยงาม คลินิกความงามของไทยจึงเข้ามาเปิดบริการหลายแห่ง ทั้งในพนมเปญและต่างจังหวัด รวมถึงหมอศัลยกรรมไทยก็มีบินมาให้บริการผ่าตัด ร้อยไหมทอง อยู่เป็นประจำทุกเดือน

3.4 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการประกอบธุรกิจในกัมพูชา

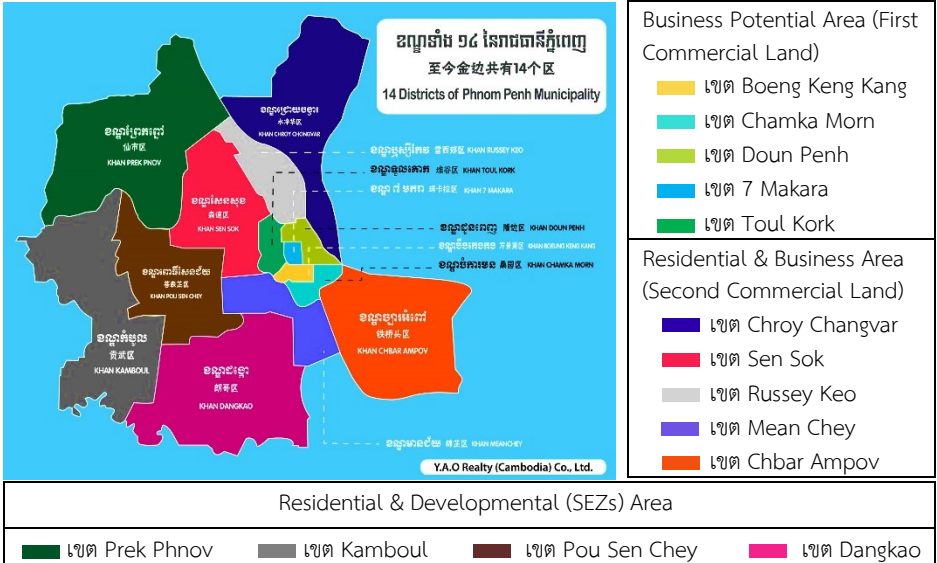
<u>จุดแข็ง Strength</u>	<u>จุดอ่อน Weakness</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สามารถเชื่อมโยงกับนานาชาติประเทศได้สะดวก 2. รัฐบาลมีเสถียรภาพ 3. เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง 4. มีการจัดการที่เหมาะสมกับวิฤตเศรษฐกิจที่ประสบ 5. ความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างรัฐบาลและเอกชน 6. มีความสมบูรณ์ด้านทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากร ธรรมชาติ เป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร และแรงงานมีราคาถูก 7. มีนโยบายให้การส่งเสริมการลงทุน 8. มีแหล่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยว 9. มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี 10. ได้รับเงินช่วยเหลือจากนานาชาติประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 11. เป็นสมาชิกของอาเซียน (AFTA) และองค์การการค้าโลก (WTO) 12. การเพิ่มขึ้นของประชากรในวัยทำงาน และกลุ่มคนชั้นกลาง 13. นโยบายและกรอบกฎหมายที่ให้การส่งเสริมบทบาทของสตรีทั้งในด้านการเมืองและสังคม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านทุนธุรกิจ 2. สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมีต้นทุนสูง 3. ระบบการเงิน การธนาคาร และกระบวนการยุติธรรมของศาลไม่มีประสิทธิภาพ 4. พังพាកการใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ในประเทศมากเกินไป 5. พังพาเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ 6. ศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ และมาตรฐานด้านการสาธารณสุข 7. ไม่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ 8. การเพิ่มขึ้นของรายได้อาจไม่เท่าเทียมกัน เสี่ยงต่อภาวะแตกแยกทางสังคม 9. การนำเข้าสินค้าเป็นหลัก ทำให้การถ่ายโอนเทคโนโลยีการผลิตเป็นไปอย่างล่าช้า 10. ขาดระบบการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ที่มีประสิทธิภาพ 11. กฎระเบียบทางการค้ามีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงบ่อย 12. มีการคอร์รัปชันสูงและกระจายอยู่ทุกภาคส่วน 13. มีปัญหาเรื่องการครอบครองที่ดินที่กระจุกตัว รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม 14. อุตสาหกรรมภายในประเทศ มีต้นทุนสูงกว่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ 15. มีการขนส่งสินค้าเฉพาะขาเข้า การขนส่งกลับมีน้อย 16. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นไปได้ยาก และมีอัตราดอกเบี้ยสูง

<u>โอกาส Opportunity</u>	<u>อุปสรรค Threat</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับการเกื้อหนุนจาก ASEAN ในสถานะประเทศ CLMV 2. มีแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจากการเป็นส่วนหนึ่งของ GMS และ ASEAN 3. สิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากนานาประเทศ เช่น MFN GSP 4. สิทธิประโยชน์ภายใต้กรอบความร่วมมือ WTO APEC ASEAN GMS ACMECS 5. การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมากจากประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเวียดนาม 6. ตลาดขนาดใหญ่ในภูมิภาค และทั่วโลก จากความตกลงทางเศรษฐกิจ ASEAN +3 +6 7. การพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน 8. แหล่งทรัพยากรแร่ธาตุ และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ 9. ฐานการผลิตสินค้าเกษตร 10. เป็นแหล่งผลิตพลังงานทดแทน 11. สินค้าไทยเป็นที่นิยมของคนกัมพูชา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป้าหมายหลักในการส่งออกของกัมพูชา เช่น สหรัฐฯ และกลุ่มสหภาพยุโรป 2. การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศจีน ซึ่งเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในกัมพูชา 3. ความขัดแย้งที่เกิดจากการแสวงหาประโยชน์จากแหล่งน้ำมันในประเทศ 4. เงินช่วยเหลือที่มีปริมาณลดลง 5. การแข่งขันที่สูงขึ้นในธุรกิจส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป 6. การเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดภัยธรรมชาติบ่อยขึ้น 7. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ 8. การเข้าสู่ตลาดแรงงานของประชากรเด็ก และเยาวชน 9. การปฏิรูปกฎหมาย และกฎระเบียบเป็นไปอย่างล่าช้า 10. ขาดแคลนเงินรายได้เพื่อการพัฒนาประเทศ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศ 11. การปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การลดภาษีการนำเข้าตามกรอบความตกลงของ อาเซียน (AFTA) เป็นต้น

4. ต้นทุนการทำธุรกิจ

4.1 ต้นทุนเกี่ยวกับที่ดิน สิ่งก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์

4.1.1 ราคาที่ดินในกรุงพนมเปญ

ที่ตั้ง	ราคา (USD/ตร.ม)		
	Business Potential Area (First Commercial Land)	Residential & Business Area (Second Commercial Land)	Residential & Developmental (SEZs) Area
ถนนหลัก	2,500 - 12,000	200 - 3,500	50, 3,000
ถนนรอง	1,500 - 5,500	100 - 2,000	10 - 1,700

4.1.2 ค่าเช่าสำนักงาน คลังสินค้า และโรงงาน

สำนักงาน	Prime Areas	15 - 40 USD /ตร.ม /เดือน
	Secondary Area	10 - 15 USD /ตร.ม /เดือน
โรงงาน	1.8 - 7.5 USD /ตร.ม /เดือน	
คลังสินค้า	1.8 - 7.5 USD /ตร.ม /เดือน	

4.1.3 ค่าเช่า ที่อยู่อาศัย

ที่ตั้ง	ประเภท	พื้นที่	ราคาเช่า
Prime Area (เขต Boeng Keng Kang) (Fully Furnished)	แบบสตูดิโอ	45 ตร.ม.	800 - 1,000 USD /เดือน
	1 ห้องนอน / 1 ห้องน้ำ	70 ตร.ม.	1,200 - 1,800 USD /เดือน
	2 ห้องนอน / 2 ห้องน้ำ	120-130 ตร.ม.	2,200 - 2,500 USD /เดือน
	บ้านเดี่ยว	70-100 ตร.ว	3,500 - 4,500 USD /เดือน

4.2 ต้นทุนด้านสาธารณูปโภค (1 USD = 4,000 เรียล)

4.2.1 ค่าน้ำประปา

เมืองพนมเปญ			
ประเภท	ปริมาณการใช้	อัตราค่าน้ำ	
ที่พักอาศัย	ตั้งแต่ 0 – 7 ลบ.ม.	400 เรียล/ลบ.ม.	Phnom Penh Water Supply Authority (PPWSA)
	ตั้งแต่ 8 – 15 ลบ.ม.	720 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 16 – 25 ลบ.ม.	960 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 26 – 50 ลบ.ม.	1,250 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 51 – 100 ลบ.ม.	1,900 เรียล/ลบ.ม.	
	มากกว่า 100 ลบ.ม.	2,200 เรียล/ลบ.ม.	
สถาบันหรือหน่วยงาน	ไม่กำหนด	2,500 เรียล/ลบ.ม.	
หน่วยงานธุรกิจหรือ อุตสาหกรรม	ตั้งแต่ 0 – 15 ลบ.ม.	950 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 16 – 45 ลบ.ม.	1,100 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 46 – 100 ลบ.ม.	1,400 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 101 – 200 ลบ.ม.	1,700 เรียล/ลบ.ม.	
	ตั้งแต่ 201 – 500 ลบ.ม.	2,100 เรียล/ลบ.ม.	
	มากกว่า 500 ลบ.ม.	2,400 เรียล/ลบ.ม.	

4.2.2 ต้นทุนค่าไฟฟ้า

เมืองพนมเปญและต่างจังหวัด					
ที่พักอาศัย		หน่วยงานราชการ/ที่พักราชการ/ภาคธุรกิจ		โรงงานอุตสาหกรรม	
ปริมาณการใช้	อัตราค่าไฟฟ้า	ประเภท	อัตราค่าไฟฟ้า	ประเภท	อัตราค่าไฟฟ้า
1-10 kWh/เดือน	380 เรียล/kWh	ขนาดเล็ก	740 เรียล/kWh	ขนาดเล็ก	380 เรียล/kWh
11-50 kWh/เดือน	480 เรียล/kWh	ขนาดกลาง	0.173 USD/kWh	ขนาดกลาง	480 เรียล/kWh

เมืองพนมเปญและต่างจังหวัด					
ที่พักอาศัย		หน่วยงานราชการ/ที่พักราชการ/ภาครัฐกิจ		โรงงานอุตสาหกรรม	
ปริมาณการใช้	อัตราค่าไฟฟ้า	ประเภท	อัตราค่าไฟฟ้า	ประเภท	อัตราค่าไฟฟ้า
51-200 kWh/เดือน	610 เรียล/kWh	ขนาดใหญ่	0.159 USD/kWh	ขนาดใหญ่	610 เรียล/kWh
> 200 kWh/เดือน	740 เรียล/kWh				

4.3 ต้นทุนด้านบุคลากร/แรงงาน

ตำแหน่ง	อัตราค่าจ้าง (USD/เดือน)
ผู้จัดการ (ต่างชาติ)	2,500 – 3,500 USD
ผู้จัดการ (กัมพูชา)	2,000 – 3,000 USD
หัวหน้างาน (ประสบการณ์ 3 ปี)	800 - 1,000 USD
วิศวกร หรือช่างเทคนิค	800 - 1,000 USD
บัญชี / ล่าม	500 - 800 USD
พนักงานทั่วไป (วุฒิปริญญาตรี)	300 - 600 USD
พนักงานทั่วไป (ต่ำกว่าปริญญาตรี) พนักงานทำความสะอาด	150 - 300 USD
แรงงานในโรงงานภาคอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม และรองเท้าตามที่กฎหมายกำหนด	194 USD + สวัสดิการ 20-50 USD

ข้อมูลเพิ่มเติม

1. อัตราค่าแรงของประเทศกัมพูชาในตำแหน่งผู้จัดการ (ต่างชาติ) จะมีอัตราจ้างเริ่มตั้งแต่ 2,500 – 3,500 USD/เดือน เนื่องจาก ประเทศกัมพูชามีปัญหาในการขาดผู้จัดการและหัวหน้างานที่มีความรู้และประสบการณ์ จึงต้องมีการจ้างผู้จัดการจากต่างประเทศเข้ามาบริหารงาน บริษัททั่วไปเมื่อเริ่มต้นกิจการจะนำผู้จัดการมาจากต่างประเทศและจะจ้างผู้จัดการชาวกัมพูชามาเรียนรู้วิธีการบริหารงาน เป็นวิธีการสร้างผู้จัดการชาวกัมพูชาและเป็นการลดงบประมาณในการจ้างผู้จัดการชาวต่างประเทศได้
2. ประเทศกัมพูชามีปัญหาขาดแคลนแรงงานในตำแหน่งช่าง วิศวกร และบัญชี จึงส่งผลให้มีอัตราค่าแรงที่สูง
3. สำหรับพนักงานทั่วไปวุฒิปริญญาตรีค่าแรงจะเริ่มตั้งแต่ 300 USD/เดือน
4. สำหรับพนักงานทั่วไป (ต่ำกว่าปริญญาตรี) พนักงานทำความสะอาด จะอ้างอิงตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแรงงานในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เท่ากับ 194 USD/เดือน (พ.ศ.2565) และเมื่อรวมกับค่าที่พัก ค่าอาหาร โบนัส ค่าเดินทาง ค่าล่วงเวลา ฯลฯ จะเป็นต้นทุนค่าจ้างพนักงานดังกล่าวประมาณ 210 - 240 USD/เดือน

4.4 ต้นทุนทางภาษี

ประเภทภาษี	รายละเอียด/อัตรา
ภาษีกำไร นิติบุคคล (Tax on Profit)	<p>Resident คำนวณจากรายได้ในกัมพูชาและต่างประเทศ</p> <p>Non- Resident คำนวณจากรายได้ในกัมพูชาเท่านั้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละ 20 สำหรับธุรกิจทั่วไป - ร้อยละ 30 สำหรับธุรกิจน้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ - ร้อยละ 0 สำหรับโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน QIP จาก CDC - ร้อยละ 0-20 สำหรับธุรกิจที่ครอบครองโดยบุคคลธรรมดาเพียงคนเดียว
ภาษีกำไรล่วงหน้า (Pre-Payment Tax)	<ul style="list-style-type: none"> - คำนวณจากรายรับรวมของธุรกิจรวมกับภาษีทุกประเภท ยกเว้น VAT อัตราร้อยละ 1 สำหรับธุรกิจทุกประเภท
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (Withholding Taxes: WHT)	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละ 15 สำหรับค่าบริการ การบริหารจัดการ การให้คำปรึกษา ค่าสิทธิ รวมถึงดอกเบี้ย ที่จ่ายให้บุคคลธรรมดา (ไม่รวมดอกเบี้ยที่จ่ายโดยธนาคารหรือสถาบันการเงิน) - ร้อยละ 10 สำหรับการจ่ายค่าเช่าทรัพย์สิน ทั้งที่เคลื่อนย้ายได้และไม่ได้ - ร้อยละ 4 สำหรับการจ่ายดอกเบี้ยโดยธนาคารหรือสถาบันการเงิน แก่บุคคลธรรมดาที่มีบัญชีเงินฝากไม่ประจำ - ร้อยละ 6 สำหรับการจ่ายดอกเบี้ยโดยธนาคารหรือสถาบันการเงิน แก่บุคคลธรรมดาที่มีบัญชีเงินฝากประจำ - ร้อยละ 14 สำหรับการชำระค่าบริการหรือค่าใช้จ่าย แก่บุคคลและนิติบุคคลที่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ
ภาษีเงินเดือน (Salary Tax)	<ul style="list-style-type: none"> - คำนวณจากเงินเดือน โดยใช้อัตราก้าวหน้า ร้อยละ 0-20 ร้อยละ 0 , 0 – 1.2 ล้านเรียล (0 – 300 USD) ร้อยละ 5 , > 1.2 ล้านเรียล – 2 ล้านเรียล (300.1 – 500 USD) ร้อยละ 10 , > 2 ล้านเรียล – 8.5 ล้านเรียล (500.1 – 2,125 USD) ร้อยละ 15 , > 8.5 ล้านเรียล – 12.5 ล้านเรียล (2,125.1 – 3,125 USD) ร้อยละ 20 , มากกว่า 12.5 ล้านเรียล (มากกว่า 3,125 USD) ร้อยละ 20, เงินพิเศษ (fringe benefit)
ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT)	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษีที่ผู้จำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ ต้องเก็บจากลูกค้าในอัตรา ร้อยละ 10 สำหรับการจำหน่ายหรือให้บริการในประเทศ และร้อยละ 0 สำหรับการส่งออก

ประเภทภาษี	รายละเอียด/อัตรา
ภาษีที่พัก (Tax on Accommodation: TOA)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเก็บจากการพักอาศัยในโรงแรม เกสต์เฮาส์ อพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม หรือที่พักประเภทอื่นๆ - อัตรา ร้อยละ 2 ของค่าห้องรวมกับภาษีทุกประเภท ยกเว้น VAT
ภาษีเฉพาะสำหรับสินค้าและบริการบางชนิด (Specific Tax on Certain Merchandises and Services: STCMS)	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษีที่จัดเก็บสำหรับ สินค้าและบริการบางชนิด ทั้งในประเทศ และที่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยจะคำนวณก่อนภาษีมูลค่าเพิ่ม - รถยนต์ ร้อยละ 65 ไวน์ ร้อยละ 35 อะไหล่รถยนต์ เบียร์ ร้อยละ 30 รถมอเตอร์ไซด์ น้ำมันปิโตรเลียม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ร้อยละ 20 อะไหล่รถมอเตอร์ไซด์ น้ำมัน การให้บริการทางด้านบันเทิง การขนส่งผู้โดยสารทางอากาศ ร้อยละ 10 การให้บริการโทรศัพท์ ร้อยละ 3
ภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ (Tax on Public Lighting: PLT)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเก็บจากผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ยุคทุกประเภท โดยจะทำการคำนวณก่อนภาษีเฉพาะ (STCMS) และภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) - อัตรา ร้อยละ 3
ภาษีประกอบการธุรกิจเฉพาะ (Patent Tax) (ต้องต่ออายุทุกปี)	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษีประจำปีที่ธุรกิจต้องชำระภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ตามประเภทของธุรกิจ และตามขอบเขตจังหวัดที่ธุรกิจตั้งอยู่ - อัตรา 4 แสนเรียล (100 USD) สำหรับธุรกิจขนาดเล็ก รายรับรวมต่อปี ตั้งแต่ 250 ล้านเรียล (\$62,500) ถึง 700 ล้านเรียล (\$175,000) - อัตรา 1.2 ล้านเรียลต่อปี (300 USD) สำหรับธุรกิจขนาดกลาง รายรับรวมต่อปี ตั้งแต่ 700 ล้านเรียล (\$175,000) ถึง 2,000 ล้านเรียล (\$500,000) - อัตรา 3 ล้าน เรียลต่อปี (750 USD) สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ รายรับต่อปี ตั้งแต่ 2,000 ล้านเรียล (\$500,000) ถึง 10,000 ล้านเรียล (2.5 ล้าน USD) - อัตรา 5 ล้าน เรียลต่อปี (1,250 USD) สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ รายรับต่อปีมากกว่า 10,000 ล้านเรียล (2.5 ล้าน USD)
ภาษีการจดทะเบียน (Registration Tax or Transfer Tax)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเก็บจากการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย ก่อตั้ง ควบรวม ยกเลิกกิจการ - จัดเก็บจากการโอนสินทรัพย์ - 1 ล้านเรียล/ 1 กิจกรรม - ร้อยละ 4 ของมูลค่าสินทรัพย์ (ที่ดิน บ้าน รถ)

ประเภทภาษี	รายละเอียด/อัตรา
ภาษีอสังหาริมทรัพย์ (Tax on Immovable Properties)	<ul style="list-style-type: none"> - อสังหาริมทรัพย์ ที่มีมูลค่ามากกว่า 100 ล้านเรียล (25,000 USD) - ร้อยละ 0.1 ของมูลค่าที่ประเมินโดยคณะกรรมการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน - ผู้เสียภาษีต้องชำระภาษีภายในวันที่ 30 กันยายน ของทุกปี
ภาษีจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ (Registration Tax)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ อัตราร้อยละ 4 ของมูลค่าอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้น
ภาษ้นำเข้า	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละ 0 – สินค้าที่ได้รับการยกเว้น เช่น ยารักษาโรค อุปกรณ์การศึกษา ปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตร สินค้าที่ได้สิทธิ์นำเข้าภายใต้โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน - ร้อยละ 7 – สินค้าขั้นต้นหรือวัตถุดิบ - ร้อยละ 15 – สินค้าที่จัดเป็นทุน เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบที่มีในประเทศ - ร้อยละ 35 – สินค้าสำเร็จรูป เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยานพาหนะ อัญมณีและหินมีค่า - สามารถค้นหา และเปรียบเทียบอัตราภาษีในการนำเข้าสินค้าของประเทศกัมพูชา (ทั้งอัตราแบบทั่วไป MFN และอัตราพิเศษ AFTA) ตามพิกัดของสินค้าได้ที่ www.customs.gov.kh
การยกเว้นภาษีซ้อนกับประเทศที่มีข้อตกลง**	<ul style="list-style-type: none"> - ยกเว้นภาษีรายได้บุคคล และนิติบุคคล ที่ได้มีการชำระแล้วในประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยการลดหย่อนหรือเครดิตภาษี ผ่านวิธีการคำนวณที่ระบุไว้ในข้อตกลง - ลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย จากร้อยละ 14 เหลือร้อยละ 10 สำหรับค่าบริการทางเทคนิค เงินปันผล ดอกเบี้ยที่จ่ายโดยสถาบันการเงิน และค่าสิทธิต่างๆ ที่จ่ายให้กับบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง
การยกเว้นการเก็บภาษีซ้ำซ้อนระหว่างไทยและกัมพูชา(DTA) (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2561)	<ul style="list-style-type: none"> - ในปัจจุบันยังไม่มีบริษัทในกัมพูชา ที่ขยายสาขาไปยังประเทศไทย การขอใช้สิทธิประโยชน์ ตามข้อตกลงเพื่อการเก็บภาษีซ้อน ส่วนใหญ่เป็นการขอใช้สิทธิประโยชน์ในการลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย (จาก 14% เหลือ 10%) ให้กับบริษัท หรือ บุคคลธรรมดา ที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย จากเงินปันผล ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ หรือ ค่าธรรมเนียมสำหรับการบริการทางเทคนิค ที่จ่ายโดยบริษัทที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศกัมพูชา - ขั้นตอนการขอใช้สิทธิประโยชน์ ตามข้อตกลง DTA (1) ยื่นหนังสือขอใช้สิทธิประโยชน์ โดยทำเป็นจดหมาย ระบุชื่อบริษัทที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ

ประเภทภาษี	รายละเอียด/อัตรา
	<p>กัมพูชา และบริษัทหรือบุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ประเภทของเงินได้ และสิทธิประโยชน์ที่ต้องขออนุมัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใบรับรองการจดทะเบียนบริษัทเป็นภาษาอังกฤษ (Certificate of Incorporation) หรือ หนังสือเดินทางสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย * รับรองสำเนา - ใบรับรองสำเนาการมีถิ่นที่อยู่ในและชำระภาษีในประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษ (Certificate of Residence) * ต้นฉบับซึ่งมีการรับรอง - ระเบียบบริษัทเป็นภาษาอังกฤษ (Company Statute) <ul style="list-style-type: none"> ** มีการรับรองการแปล - สัญญาหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินรายได้ เป็นภาษาอังกฤษ <ul style="list-style-type: none"> *** สำเนาที่มีการรับรอง - หนังสือมอบอำนาจ (Authorization Letter) - ใบทะเบียน (Patent) ของบริษัทที่มีถิ่นที่อยู่ในกัมพูชา <ul style="list-style-type: none"> *รับรองโดยกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศของไทย และสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย หรือ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศกัมพูชา ** รับรองโดยทนายความ หรือ บริษัทแปลเอกสาร ที่มีใบอนุญาตถูกต้องในประเทศไทย *** รับรองโดยบริษัทคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

*4,000 เรียล = 1 USD, **กัมพูชามีการทำอนุสัญญาป้องกันการเก็บภาษีซ้อนกับประเทศสิงคโปร์และไทย ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2561

5. การจัดตั้งบริษัทและการดำเนินธุรกิจในกัมพูชา

5.1 รูปแบบบริษัทในประเทศกัมพูชา

ประเภท	ลักษณะ/ ความรับผิดชอบ/ข้อจำกัด
บริษัทจำกัด Private Limited Company	<p>ลักษณะสำคัญ บริหารโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง มีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 1 – 30 คน ในกรณีที่ มีผู้ถือหุ้น 1 คน จะเรียกว่า Single Member Private Limited Company</p> <p>ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบตามจำนวนและมูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนถือครองอยู่</p> <p>ข้อจำกัด สามารถประกอบธุรกิจได้ทุกประเภท และสามารถขยายสาขาได้</p>
สำนักงานสาขา Branch Office	<p>ลักษณะสำคัญ ถือหุ้นโดยนิติบุคคลบริษัทแม่ โดยอำนาจการบริหารและการตัดสินใจอยู่ที่บริษัทแม่ อยู่ภายใต้กฎข้อบังคับของบริษัทแม่ และต้องใช้ชื่อเดียวกันกับบริษัทแม่ โดยมีคำว่า Branch Office แสดงไว้ก่อนหน้าหรือตามหลัง</p> <p>ความรับผิดชอบ บริษัทแม่มีผู้ออกพันธในการรับผิดชอบตามจำนวนและมูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนถือครองอยู่ในบริษัทแม่</p> <p>ข้อจำกัด สามารถประกอบธุรกิจได้ทุกประเภท ตามที่บริษัทแม่สามารถทำได้ แต่ไม่สามารถขยายสาขาเองได้ และไม่สามารถขอส่งเสริมการลงทุน</p>
สำนักงานตัวแทน Representative Office	<p>ลักษณะสำคัญ ถือหุ้นโดยนิติบุคคลบริษัทแม่ โดยอำนาจการบริหารการตัดสินใจอยู่ที่บริษัทแม่ และต้องใช้ชื่อเดียวกันกับบริษัทแม่ โดยมีคำว่า Representative Office Agent แสดงไว้ก่อนหน้าหรือตามหลัง</p> <p>ความรับผิดชอบ บริษัทแม่มีผู้ออกพันธในการรับผิดชอบตามจำนวน และมูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนถือครองอยู่ในบริษัทแม่</p> <p>ข้อจำกัด ไม่สามารถประกอบธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น การขายสินค้าและบริการ</p>
บริษัทลูก Subsidiary	<p>ลักษณะสำคัญ ถือหุ้นโดยนิติบุคคลบริษัทแม่ โดยอำนาจการบริหารการตัดสินใจอยู่ที่คณะกรรมการบริหารที่ตั้งขึ้นใหม่ มีกฎข้อบังคับเป็นของตัวเอง สามารถใช้ชื่อต่างกับบริษัทแม่ได้</p> <p>ความรับผิดชอบ บริษัทแม่มีผู้ออกพันธในการรับผิดชอบตามจำนวนและมูลค่าหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนถือครองอยู่ในบริษัทแม่</p> <p>ข้อจำกัด สามารถประกอบธุรกิจได้ทุกประเภท อาจเหมือนหรือแตกต่างกับบริษัทแม่ และสามารถขยายสาขาเองได้</p>

5.2 ตารางค่าใช้จ่ายขั้นต้นและขั้นตอนในการจัดตั้งบริษัท

ที่	ขั้นตอน	วัน	ค่าใช้จ่าย
1	<p>จัดหาสถานที่และรับรองสถานที่</p> <p>ก่อนที่จะดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนนิติบุคคล ผู้ประกอบการต้องดำเนินการจัดหาสถานที่เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของสำนักงาน และแนบสำเนาทะเบียนบ้านหรือสัญญาเช่าสถานที่พร้อมรูปถ่ายอาคารที่จะใช้เป็นที่ตั้งสำนักงาน จำนวน 2 ใบ ซึ่งได้มีการรับรองสำเนาถูกต้องจากศาลากลางพนมเปญ หรืออำเภอที่สำนักงานตั้งอยู่</p>	1	10-100 USD (ประมาณการ)
2	<p>การจดทะเบียนชื่อบริษัทกับกรมจดทะเบียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดเตรียมชื่อบริษัทไว้ จำนวน 3 ชื่อ เข้าไปที่ www.businessregistration.moc.gov.kh ไปที่เมนู Register New User เพื่อดำเนินการกรอกข้อมูล และทำตามขั้นตอนที่ระบุไว้ - กลับไปที่ www.businessregistration.moc.gov.kh ใช้บัญชีที่สร้างขึ้น Log on เข้าสู่ระบบ และเข้าไปที่เมนู Reserve a Company Name เลือกประเภทนิติบุคคล และใส่ชื่อบริษัทที่ต้องการ หลังจากนั้นชำระเงินค่าธรรมเนียม ตามรายละเอียดที่ระบุไว้ และรอการอนุมัติชื่อบริษัท 	1	10 USD ต่อ 1 ชื่อ
3	<p>ยื่นคำขอจดทะเบียนพร้อมเอกสารประกอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เข้าไปที่ เมนู Incorporated a Private Limited Company จากนั้นดำเนินการกรอกหรือเลือกข้อมูล พร้อมอัปโหลด เอกสารต่างๆ ให้ครบถ้วน ตรวจสอบข้อมูลและยืนยัน Submit หลังจากนั้นชำระเงินค่าธรรมเนียม ตามรายละเอียดที่ระบุไว้ พร้อมแนบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียน 	5	253 USD
4	<p>การเปิดบัญชีธนาคาร</p> <p>หลังจาก ยื่นจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ ผ่านระบบออนไลน์ ให้ดำเนินการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ในกัมพูชาจำนวน 4,000,000 เรียล หรือ 1,000 USD และขอรับหนังสือรับรองจากธนาคาร เพื่อนำไปใช้เป็นเอกสารประกอบการจดทะเบียน โดย upload ผ่านระบบออนไลน์</p>	1	ไม่มี
5	<p>พิมพ์ใบรับรอง และรับตราประทับ</p> <p>เมื่อการจดทะเบียนเสร็จสิ้น กระทรวงพาณิชย์จะแจ้งเตือนไปที่ email หลังจากนั้น ให้พิมพ์ใบรับรองการจดทะเบียนโดย Log on เข้าไปที่หน้าแรก และคลิกที่บริษัท ในเมนู My Items จากนั้นคลิกที่ Request Extract or Certificate เลือกรูปแบบไฟล์ และส่งพิมพ์ จากนั้นให้ไปรับตราประทับบริษัทที่กระทรวงพาณิชย์ หรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด</p>	1	15 USD

ที่	ขั้นตอน	วัน	ค่าใช้จ่าย
6	นำใบรับรองการจดทะเบียน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไปยื่นขออนุมัติ และประทับตราจากกรมภาษี (พร้อมกับขั้นที่ 7-8)	3	250 USD
7	จดทะเบียนภาษีธุรกิจเฉพาะ (Patent Tax) ที่ฝ่ายภาษี สำนักงานเขต	30	ขนาดเล็ก 100 USD ขนาดกลาง 300 USD ขนาดใหญ่ 750-1,200USD
8	จดทะเบียนเป็นผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ที่ฝ่ายภาษี สำนักงานเขต	14	100 USD
9	แจ้งกระทรวงแรงงานให้ดำเนินการตรวจสอบ ระเบียบการจ้างงานภายใน คู่มือพนักงาน ใบอนุญาตทำงาน (สำหรับชาวต่างชาติ) และการดำเนินการ ชำระประกันสังคม (สำหรับบริษัทที่มีการจ้างงาน 8 คนขึ้นไป)	30	250 USD

หมายเหตุ : ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนรวมกับค่าดำเนินการของเจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้ให้บริการจดทะเบียน ประมาณ 1,000 – 1,500 ดอลลาร์สหรัฐฯ

เอกสารที่ใช้สำหรับจดทะเบียน (เป็นภาษาอังกฤษหรือกัมพูชา)

1. เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในสถานที่ที่ใช้เป็นสำนักงาน
2. สำเนาบัตรประชาชน หรือ หนังสือเดินทาง ของผู้ถือหุ้น หรือ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล ภาษาอังกฤษ หรือ กัมพูชา รับรองโดยหน่วยงานราชการ หรือ ทนายความ (กรณีของบริษัทถือครองโดยนิติบุคคลอื่น)
3. แบบแสดงรายละเอียดผู้ถือหุ้น ที่มีการลงทุน และยืนยันว่าผู้ถือหุ้นแต่ละคนไม่มีประวัติอาชญากรรม
4. แบบแสดงรายละเอียด การจ้างพนักงาน ในบริษัท แบ่งตามตำแหน่ง เพศ และสัญชาติ
5. แบบ บริคณห์สนธิ/กฎข้อบังคับ ของบริษัท “Memorandum and Articles of Association” ภาษาอังกฤษและกัมพูชา

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม โทร: 023 866 050 Email: br.moc.cambodia@gmail.com หรือ ติดต่อโดยตรงที่ Business Registration Department of Ministry of Commerce ที่ตั้ง Lot 19-61, MOC Road (113B Road), Russian Blvd, Phum Teuk Thla, Sangkat Teuk Thla, Khan Sen Sok, Phnom Penh, Kingdom of Cambodia

เจ้าหน้าที่สำหรับติดต่อจดทะเบียนบริษัท : Mr.Khoun Samnang , Deputy Director Business Registration Department, Ministry of Commerce, Kingdom of Cambodia
Tel : (855-11) 836 228 / (855-16) 836 228 E-mail : khoun_samnang@yahoo.com

ต้นทุนค่าพนักงานที่บริษัท A ต้องจ่ายต่อเดือน (กรณีมีพนักงาน 5 คน) มีดังนี้

คนที่	ตำแหน่ง	อัตราเงินเดือน (USD)/เดือน
1	ผู้จัดการ	2,500 USD
2	หัวหน้างาน (Supervisor)	800 USD
3	บัญชี	500 USD
4	พนักงานทั่วไป (ธุรการ)	300 USD
5	พนักงานทำความสะอาด	190 USD
	รวม	4,290 USD

กฎหมายกำหนดให้บริษัทสามารถจ้างพนักงานต่างชาติได้ 10% ของจำนวนพนักงานงานทั้งหมด โดยหากมีความจำเป็นสามารถยื่นเรื่องไปยังกระทรวงแรงงานของประเทศกัมพูชาให้พิจารณาอนุมัติเป็นกรณีไป สำหรับค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานต่างชาติ 1 คน นอกจากเงินเดือน และสวัสดิการทั่วไปแล้ว มีดังนี้

1. Business Visa 1 ปี 300 - 350 USD มีเอกสารประกอบดังนี้
 - สำเนาหนังสือเดินทาง
 - รูปถ่าย 2 x 2 นิ้ว
2. Work Permit 1 ปีค่าธรรมเนียม รวมกับค่าตรวจสุขภาพและค่าดำเนินการ ประมาณ 200 USD ต่อคน มีเอกสารประกอบดังนี้
 - หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัทของบริษัทผู้ว่าจ้าง
 - สัญญาจ้างงานในกัมพูชา
 - Business Visa

5.3 กฎหมายและกฎระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การถือครองหุ้นในบริษัท กฎหมายกัมพูชาเปิดโอกาสให้ ชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของบริษัทได้ 100% โดยไม่จำเป็นต้องถือหุ้นร่วมกับคนท้องถิ่น และมีสิทธิเท่าเทียมกับบริษัทท้องถิ่นทุกประการ ยกเว้นสิทธิในการซื้อและถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน อย่างไรก็ตาม บริษัทต่างชาติสามารถเช่าที่ดินระยะยาวได้ถึง 50 ปี และต่ออายุได้ไม่จำกัดครั้ง

แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดไว้ แต่การมีหุ้นส่วนที่มีศักยภาพในประเทศก็อาจมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ในกรณีนี้ผู้ประกอบการไทย สามารถขอให้ทางสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และศูนย์ AEC Business Support Center ประเทศกัมพูชา

แนะนำ หรือตรวจสอบประวัติเบื้องต้นของหุ้นส่วนให้ได้ จากนั้นเมื่อเริ่มดำเนินการก็ควรจะมีการตรวจสอบติดตามหุ้นส่วนอยู่เป็นระยะเพื่อความมั่นใจ

ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจในกลุ่มพหุชา นอกเหนือจากการจดทะเบียนนิติบุคคลกับกระทรวงพาณิชย์ จดทะเบียนภาษีกับกรมสรรพากร และรับการตรวจสอบการจ้างงานจากกระทรวงแรงงานแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้การประกอบธุรกิจบางประเภทต้องขออนุญาต จากกระทรวง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาต หรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงอุตสาหกรรม** ได้แก่ โรงงานผลิตและแปรรูปสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภค ผู้ผลิตและจำหน่ายน้ำประปาและไฟฟ้า
- 2) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาต หรือเอกสารรับรองจาก **ธนาคารแห่งชาติกัมพูชา** ได้แก่ สถาบันการเงินทุกประเภท กิจการรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ กิจการซื้อขายเพชร อัญมณี และหินมีค่า
- 3) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาต หรือเอกสารรับรองจาก **สภาเพื่อการพัฒนากลุ่มพหุชา/คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน** ได้แก่ กิจการทุกประเภทที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน
- 4) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาตหรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงการจัดการที่ดิน ผังเมือง และการก่อสร้าง** ได้แก่ บริษัท หรือบุคคลที่ต้องการดำเนินกิจการก่อสร้างวิศวกรรมโยธา และอุตสาหกรรม
- 5) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาตหรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงการท่องเที่ยว** ได้แก่ กิจการมีคฤหาสน์ บริษัททัวร์ โรงแรมหรือที่พัก กิจการรถโดยสาร คาราโอเกะ ไนท์คลับ นวดและสปา ร้านอาหาร สपोर्टคลับและเอนเตอร์เทนเมนท์
- 6) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาตหรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงสาธารณสุข** ได้แก่ ร้านอาหาร หรือร้านกาแฟ คลินิกทำฟันและรักษาสุขภาพ ผู้นำเข้าหรือจำหน่ายยาแผนปัจจุบัน/โบราณและเครื่องสำอาง
- 7) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาตหรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงคมนาคม** ได้แก่ กิจการขนส่งทางถนน ทางแม่น้ำ และทางทะเล
- 8) กิจการที่ต้องขอใบอนุญาตหรือเอกสารรับรองจาก **กระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง** ได้แก่ กิจการเลี้ยงสัตว์ ผลิตอาหารสัตว์ แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสัตว์และนำเข้าสินค้าดังกล่าว ผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสำหรับสัตว์ กิจการตัดไม้ นำเข้า-

ส่งออกและขนส่งผลผลิตจากป่าไม้ นักลงทุนที่ต้องการสร้างรีสอร์ทในเขตป่าสงวน นักลงทุนที่ต้องการสร้างสวนสัตว์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า-ส่งออก จำหน่ายปุ๋ยและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กิจกรรมประมง กิจกรรมที่ผลิต และส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร

สินค้าที่ต้องมีการตรวจสอบก่อนนำเข้า กัมพูชามีการกำหนดให้สินค้าบางชนิด ต้องได้รับการอนุญาต หรือ ได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน จึงจะสามารถนำเข้า หรือส่งออก ได้ เช่น

- 1) สัตว์มีชีวิตที่นำเข้ามาเพื่อใช้เป็นอาหาร ผู้นำเข้าจะต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้าจากกระทรวงเกษตรฯ และต้องมีใบรับรองสุขอนามัยจากประเทศต้นทาง
- 2) ปุ๋ยอินทรีย์ และเคมี ผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้าจากกระทรวงเกษตร โดยสินค้าแต่ละชนิดที่นำเข้าต้องผ่านการขึ้นทะเบียนและได้รับการตรวจสอบจากกระทรวงเกษตรฯ ด้วย
- 3) เครื่องสำอาง และยารักษาโรค อาหารเสริม และอาหารบางชนิด ผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุข และสินค้าแต่ละชนิดต้องผ่านการขึ้นทะเบียนและได้รับการตรวจสอบจากกระทรวงสาธารณสุขเช่นเดียวกัน
- 4) สารเคมีที่ใช้ในอุตสาหกรรม ผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้าจากกระทรวงอุตสาหกรรม

รายละเอียดเพิ่มเติมสามารถดูได้ที่เว็บไซต์กรมศุลกากรกัมพูชา www.customs.gov.kh

สินค้าที่ห้ามนำเข้า สินค้าที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัย สุขอนามัย สิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมภายในประเทศ ได้แก่ อาวุธ วัตถุระเบิด รถยนต์และเครื่องจักรที่ใช้ในการทหาร ยาและยาพิษ

5.4 ระบบบัญชี

กฎหมายว่าด้วยการบัญชีของผู้ประกอบกิจการด้านบัญชี การตรวจสอบบัญชี และวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2545 กำหนดการจัดองค์การ การบริหารและหน้าที่ของระบบการบัญชีโดยอยู่ภายใต้การบัญชีมาตรฐานสากลว่าผู้ประกอบธุรกิจทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลจะต้องจัดทำบัญชีและพร้อมที่จะถูกตรวจสอบบัญชีภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้ในงบ

การเงินจะต้องระบุรายละเอียดงบดุล งบกำไรขาดทุน กระแสเงินสด การจัดทำบัญชีจะต้องทำเป็นภาษาเขมรและใช้สกุลเงินเรียล สำหรับธุรกิจที่ดำเนินกิจการให้แก่ผู้ประกอบการที่อยู่ต่างประเทศหรือบริษัทในเครือดำเนินกิจการให้บริษัทแม่ที่อยู่ในต่างประเทศนั้น อาจได้รับอนุญาตให้จัดทำบัญชีเป็นภาษาอังกฤษหรือให้ใช้เงินสกุลอื่นนอกจากเงินเรียลอีกฉบับหนึ่งควบคู่กันได้ระยะเวลาการจัดทำบัญชีได้แก่ รอบ 12 เดือน โดยเริ่มต้นในวันที่ 1 มกราคมและสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี สำหรับกิจการที่เริ่มต้นทำการในวันอื่น ให้เริ่มรอบปีบัญชีในวันที่ก่อตั้งประกอบกิจการ นิติบุคคลจะต้องส่งงบการเงินภายใน 3 เดือนนับแต่สิ้นรอบปีบัญชี นอกจากนี้จะต้องเก็บหลักฐานทางบัญชีและเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้อย่างน้อย 10 ปี

การจัดทำบัญชีภาษี

กัมพูชาเป็นสมาชิกสหพันธ์นักบัญชีอาเซียน (ASEAN Federation of Accountants: AFA) เมื่อ พ.ศ. 2546 โดยรัฐบาลกัมพูชาได้เริ่มดำเนินการตามมาตรฐานการบัญชีขั้นสูง (High-Quality Accounting Standards) สำหรับการเงินทั้งในและระหว่างประเทศ กฎหมายว่าด้วยการบัญชีของผู้ประกอบกิจการด้านบัญชี การตรวจสอบบัญชี และวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2545 (Law on Corporate Accounting, Audit and Accounting Profession) เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในเรื่องของการบัญชีในประเทศกัมพูชา โดยมีสององค์กรหลักเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว คือ National Accounting Council หรือ NAC ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ในสังกัดกระทรวงเศรษฐกิจและการเงิน (Ministry of Economy and Finance) มีหน้าที่ในการตรวจสอบและแก้ไขมาตรฐานการบัญชีกัมพูชา (Cambodian Accounting Standards: CASs) และออกข้อบังคับการบัญชี องค์กรอีกหนึ่งคือ Kampuchea Institute of Certified Public Accountants and Auditors หรือ KICPAA เป็นองค์กรวิชาชีพทางบัญชีมีหน้าที่กำกับดูแลการจัดองค์กรและการประกันคุณภาพของวิชาชีพบัญชีเอกชนทั้งนักบัญชี และผู้สอบบัญชี โดยผู้ประกอบการต้องเตรียมเอกสารการเงินและเอกสารเสียภาษีประจำปี ตามแบบฟอร์มที่กำหนดโดยกรมสรรพากร ส่งให้กรมสรรพากรก่อนวันที่ 31 มีนาคมของทุกปี ในรูปของสกุลเงินเรียลกัมพูชา

รูปแบบและข้อกำหนดทางบัญชีของกัมพูชาใช้รูปแบบเดียวกับของฝรั่งเศส บริษัทที่ต้องเสียภาษีเงินพีดานภาษีที่กำหนดจะต้องยื่นเอกสารทางบัญชีให้กับผู้ตรวจสอบบัญชีที่ขึ้นทะเบียนในบัญชีผู้ตรวจสอบบัญชีอิสระของรัฐ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนยื่นต่อกรมสรรพากร โดยกรมสรรพากรกำหนดให้บริษัทที่เข้าข่าย 2 ข้อดังต่อไปนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้ตรวจสอบบัญชีอิสระ

- มีรายได้ในปีบัญชีนั้นตั้งแต่ 3 พันล้านเรียลขึ้นไป (750,000 USD)

- มีมูลค่าของทรัพย์สินซึ่งคำนวณจากมูลค่าเฉลี่ยในปีบัญชีนั้น ตั้งแต่ 2 พันล้าน เรียลขึ้นไป (500,000 USD)
- มีจำนวนลูกจ้างเฉลี่ยในปีบัญชีนั้น ตั้งแต่ 100 คน ขึ้นไป

สำหรับบริษัทที่ไม่เข้าเกณฑ์นั้น แม้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดให้ยื่นเอกสารทางบัญชีกับผู้ตรวจบัญชี แต่กรมสรรพากรจะมีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบบัญชีและการเสียภาษี เป็นรายเดือน รายไตรมาส และรายปี ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีการจ้างผู้ตรวจบัญชีเพื่อให้มั่นใจว่าบริษัทจัดทำบัญชี และมีการชำระภาษีอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

5.5 การชำระเงินค่าสินค้าและบริการ

การชำระเงินค่าสินค้าระหว่างผู้ส่งออกไทย กับผู้นำเข้าของกัมพูชามีดังนี้

- (1) การชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดสกุลเงินที่นิยมนำมาใช้มากที่สุดคือ ดอลลาร์สหรัฐฯ และเงินบาท
- (2) การชำระด้วยระบบ L/C (Letter of Credit) เป็นการชำระเงินค่าสินค้าที่มีมูลค่าสูง โดยผู้ซื้อในกัมพูชาจะติดต่อกับธนาคารของตนเอง เพื่อให้ธนาคารของตน เปิด L/C ให้กับผู้ส่งออกไทยโดยผ่านธนาคารของไทย หลังจากนั้นธนาคารของไทย จะส่ง L/C ให้ผู้ส่งออกเพื่อดำเนินการส่งมอบสินค้าให้กับผู้ซื้อต่อไป
- (3) การชำระเงินระบบ D/P (Documents Against Payment) และ D/A (Documents Against Acceptance) ผู้ส่งออกของไทยจะทำการตรวจสอบฐานะและประวัติของผู้ซื้อกัมพูชาก่อนจะเป็นที่พอใจแล้วจึงส่งเอกสารและสินค้าไปให้กับธนาคารของผู้นำเข้า โดยผู้นำเข้าจะต้องชำระเงินค่าสินค้าก่อน จึงจะสามารถนำเอกสารไปออกสินค้าได้
- (4) การชำระเงินด้วยระบบ T/T (Telegraphic Transfer) ผู้ส่งออกของไทยจะส่งสินค้าไปให้กับผู้นำเข้ากัมพูชาโดยให้เครดิตระยะหนึ่ง เมื่อครบกำหนดเครดิต ผู้นำเข้ากัมพูชา จะโอนเงินโดยทางโทรเลขกลับมาให้ผู้ส่งออกของไทย
- (5) การชำระค่าสินค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชานิยมชำระด้วยเงินสดเป็นสกุลเงินบาท หากการซื้อขายมีปริมาณมาก จะชำระด้วยการโอนเงินทางโทรเลข Telegraphic Transfer (T/T) การชำระสินค้าอีกวิธีหนึ่ง คือ ผู้ส่งออกไทยจะส่งสินค้าไปให้ผู้นำเข้าของกัมพูชาก่อนโดยให้เครดิตระยะหนึ่งเมื่อครบกำหนดจ่าย จะมีคนกัมพูชา เข้ามาชำระเงินให้กับผู้ส่งออกไทยแทนผู้นำเข้ากัมพูชาเรียกระบบนี้ว่า "โพงก๊วน"

6. การลงทุน

6.1 ระเบียบการขอรับส่งเสริมการลงทุนและมาตรการส่งเสริมการลงทุน

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการลงทุนของเอกชนในประเทศกัมพูชา คือ Council for the Development of Cambodia (CDC) เป็นหน่วยงานภาครัฐ ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวกับการลงทุนของเอกชนเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและดึงดูดการลงทุนทั้งจากในและต่างประเทศมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการ ดังนี้ (1) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special

Economic Zone : SEZ) บริษัทเอกชน (Developer) ที่ประสงค์จะจัดตั้ง SEZ รวมทั้งภาคเอกชนที่ประสงค์จะเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานใน SEZ ต้องได้รับการอนุมัติโครงการจากคณะกรรมการกำกับดูแลเขตเศรษฐกิจฯ ของกัมพูชา (CSEZB) (ซึ่งเทียบเท่ากับหน่วยงาน BOI ของประเทศไทย) (2) การลงทุนนอก SEZ ซึ่งกำกับดูแลโดยคณะกรรมการการลงทุน (CIB) และ (3) เงินช่วยเหลือจากต่างชาติ (ODA)

ข้อมูลเกี่ยวกับ CDC	
ชื่อหน่วยงาน	Council for the Development of Cambodia : CDC
ที่อยู่ (Address)	Government Palace, Sisowath Quay, Wat Phnom, Phnom Penh, Cambodia
โทรศัพท์ (Tel)	(855) 99 799 679/98 799 679/23 992 355
โทรสาร (Fax)	(855) 23 992 931
Email	helpdesk@cdc.gov.kh/info@cdc.gov.kh
Website	www.cdc.gov.kh

มาตรการส่งเสริมการลงทุน

- (1) ยกเว้นภาษีกำไร (Profit Tax) เป็นเวลา 3-9 ปี รวมทั้งภาษีส่งออกและภาษีนิติบุคคลขั้นต่ำ
- (2) การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราพิเศษ 40% สำหรับปีที่ 1 (กรณีไม่เลือกรับการยกเว้นภาษีกำไร)
- (3) ยกเว้นภาษีนำเข้า วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องจักรในการผลิต
- (4) ยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต สำหรับการผลิตเพื่อส่งออก
- (5) ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) สำหรับสินค้าที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าส่งออก

- (6) สามารถหักค่าใช้จ่ายในอัตรา 150% เพื่อการวิจัยและพัฒนา
- (7) ยกเว้นภาษีกำไร เฉพาะการขยายการลงทุน

เงื่อนไขการรับการส่งเสริมการลงทุน (Qualified Investment Project : QIP)

เพื่อเป็นการสร้างงานและก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนกัมพูชา รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลกัมพูชาจึงมีนโยบายเพื่อส่งเสริมการลงทุน ด้วยการให้สิทธิพิเศษในการลงทุนหลายด้าน แก่ นักลงทุนที่เข้ามาประกอบกิจการในประเทศกัมพูชา ในรูปแบบของ “กิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน” ซึ่งมีหลายประเภท อาทิ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การวิจัย การศึกษา สุขภาพ พลังงานสีเขียว การอนุรักษ์ชีวภาพ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ การขนส่งและโทรคมนาคม อุตสาหกรรมที่มีนวัตกรรม แข่งขันสูง ดิจิทัล อุตสาหกรรมจัดหาห่วงโซ่การผลิต อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และ SMEs เป็นต้น โดยกฎหมายมีการกำหนดกิจการที่ห้ามลงทุน กิจการที่มีและไม่มีสิทธิขอรับการส่งเสริมการลงทุน วงเงินขั้นต่ำในการลงทุน และเงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อให้การส่งเสริมการลงทุน ดังนี้

กิจการที่ห้ามลงทุน (ทั้งชาวต่างชาติและนักลงทุนในประเทศ)

- ◆ การผลิตและแปรรูปสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารเสพติด
- ◆ การผลิตสารเคมีที่มีพิษ ยาฆ่าแมลง และสินค้าที่ต้องใช้สารเคมีอันตรายในการผลิต ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศหรือองค์การการค้าโลกไม่อนุญาตเนื่องจากมีผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม
- ◆ การแปรรูปและการผลิตพลังงานไฟฟ้าโดยการใช้สิ่งปฏิกูลที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ
- ◆ ธุรกิจที่เกี่ยวกับป่าไม้ซึ่งไม่อนุญาตโดยกฎหมายป่าไม้

กิจการที่ไม่มีสิทธิขอรับการส่งเสริมการลงทุน (แต่สามารถลงทุนได้)

- ◆ กิจการในเชิงพาณิชย์ การนำเข้า ส่งออก ขยายส่ง ขยายปลีก รวมถึงการจำหน่ายสินค้าปลอดภาษี
- ◆ การให้บริการขนส่ง ทั้ง ทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ ยกเว้นการลงทุนในภาคการขนส่งทางรถไฟ
- ◆ ร้านอาหาร คาราโอเกะ กิจการนวด ฟิตเนส สถานบันเทิง ไนท์คลับ หรือบาร์ ที่มีได้อยู่ภายในโรงแรมมาตรฐานสากล หรืออยู่ภายในโรงแรม แต่เป็นการให้เช่าแก่นักลงทุนที่ไม่ได้รับ QIP เป็นผู้ประกอบการ
- ◆ การให้บริการ การท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูล เป็นตัวแทน หรือโฆษณา
- ◆ ธุรกิจคาสีโน หรือการพนัน และการให้บริการที่เกี่ยวข้อง

- ◆ การให้บริการทางการเงิน รวมทั้ง ธนาคาร สถาบันทางการเงิน บริษัทประกัน และธุรกิจทุกประเภทที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางการเงิน
- ◆ กิจการ หนังสือพิมพ์และสื่อ รวมทั้งวิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร ภาพยนตร์ โรงหนัง สตูดิโอ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
- ◆ การให้บริการทางวิชาชีพ
- ◆ การดัดแปลงทางพันธุกรรม ที่ก่อให้เกิดอันตรายทางชีวภาพ สุขภาพมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม
- ◆ การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ที่ใช้ไม้จากป่าไม้ธรรมชาติในประเทศเป็นวัตถุดิบ
- ◆ การผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ

กิจการที่มีสิทธิในการขอรับการส่งเสริมการลงทุน เงินลงทุนขั้นต่ำ และเงื่อนไขการพิจารณา

ประเภทกิจการ	เงินลงทุน / เงื่อนไขการพิจารณา
การผลิตเพื่อการสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 100,000 USD
การผลิตอาหารสัตว์	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 200,000 USD
การผลิตเครื่องหนัง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะทุกชนิด เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ วัสดุสำนักงาน ของเล่นผลิตภัณฑ์ทางการกีฬา ยานยนต์ ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ผลิตภัณฑ์จากเซรามิก	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 300,000 USD
การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ (ที่ไม่ได้ทำจากไม้)ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ ผลิตภัณฑ์จากยาง และพลาสติก ผู้จำหน่ายน้ำประปา ผลิตยาแผนโบราณ แซ่แข็งและแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก การแปรรูปัญพืชและผลิตภัณฑ์จากพืช	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 500,000 USD
ผลิตภัณฑ์สารเคมี ซีเมนต์ ปูน และปิโตรเคมี การผลิตยาแผนปัจจุบัน	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 1,000,000 USD
สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม ด้านการพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี หรือวิชาชีพ	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 4,000,000 USD
ศูนย์จัดนิทรรศการ และศูนย์การประชุม ระดับนานาชาติ	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 8,000,000 USD
การสร้างศูนย์การค้าสมัยใหม่	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 2,000,000 USD มีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10,000 ตร.ม. มีที่จอดรถพอเพียง

ประเภทกิจการ	เงินลงทุน / เงื่อนไขการพิจารณา
การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 1,000,000 USD ขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1,000 เฮกตาร์
ศูนย์การท่องเที่ยวครบวงจร (Tourist complex)	ห้องพักไม่ต่ำกว่า 100 ห้อง (โรงแรม) หรือบ้านพักไม่ต่ำกว่า 30 หลัง ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 เฮกตาร์
รีสอร์ตที่ให้บริการแบบครบวงจร รวมทั้ง โรงแรม สวนสนุก ศูนย์กีฬา หรือสวนสัตว์	ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 50 เฮกตาร์
โรงแรม	ตั้งแต่ 3 ดาวขึ้นไป
สถานรักษาพยาบาล	เงินลงทุนไม่น้อยกว่า 1,000,000 USD จำนวนไม่น้อยกว่า 50 เตียง มีอุปกรณ์ทันสมัย, ห้องทดลอง, ห้องผ่าตัด, ห้องเอกซเรย์, ห้องฉุกเฉิน, ห้องยา, ห้องเก็บศพ, รถพยาบาล มีลิฟต์ (อาคารตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไป)
การปลูกข้าว การปลูกพืชทางการค้าทุกชนิด การปลูกผัก	ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1,000 เฮกตาร์, 500 เฮกตาร์, 50 เฮกตาร์
การเลี้ยงวัว การทำฟาร์มโคนม	จำนวนไม่ต่ำกว่า 1,000 ตัว, 100 ตัว
การทำฟาร์ม สัตว์ปีก (เป็ด, ไก่,...)	จำนวนไม่ต่ำกว่า 10,000 ตัว
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด น้ำเค็ม	ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 5 เฮกตาร์, 10 เฮกตาร์
การทำสวนยางพารา ปลูกต้นไม้	ขนาดพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 1,000 เฮกตาร์, 200 เฮกตาร์
การเลี้ยงสัตว์ป่า นก สัตว์เลี้ยงคลาน	จำนวนไม่ต่ำกว่า 100 ตัว, 500 ตัว, 1,000 ตัว

ขั้นตอนการขออนุมัติรับการส่งเสริมการลงทุน

- (1) กรอกใบสมัครแจ้งความประสงค์ พร้อมแนบเอกสารประกอบหลักฐานประกอบการลงทุนที่เกี่ยวข้อง
- (2) CDC จะออกหนังสือลงทะเบียนให้แก่ผู้สมัครภายใน 3 วันทำการ
- (3) เจ้าหน้าที่ CDC จะดำเนินการ ตามขั้นตอนการตรวจสอบเอกสารกับหน่วยงานของกัมพูชาที่เกี่ยวข้อง เช่น
 - การจดทะเบียนบริษัท (กระทรวงพาณิชย์)
 - ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงอุตสาหกรรมและพลังงาน)
 - การรักษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (กระทรวงสิ่งแวดล้อม)
 - การวางผังโครงสร้าง (หน่วยงานท้องถิ่น กระทรวงที่ดิน ผังเมือง และการก่อสร้าง)
 - การขึ้นทะเบียนผู้เสียภาษี (กระทรวงเศรษฐกิจและการเงิน)
 โดยการดำเนินการดังกล่าวทั้งหมดไม่เกิน 28 วันทำการ

หน่วยงานผู้มีอำนาจในการอนุมัติโครงการลงทุน ขึ้นอยู่กับขนาดของโครงการ ดังนี้

ลักษณะโครงการ	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุมัติโครงการลงทุน
โครงการที่มีมูลค่าเงินลงทุนไม่เกิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	หน่วยงานท้องถิ่น
โครงการที่มีมูลค่าเงินลงทุนไม่เกิน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ	CDC
โครงการที่มีมูลค่าเงินลงทุนมากกว่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือโครงการระยะยาว โครงการที่มีความอ่อนไหว รวมทั้งโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ	คณะรัฐมนตรี

6.2 ที่ดินและการก่อสร้าง

ที่ดินและการก่อสร้าง

ประเทศกัมพูชา มีพื้นที่ 18.1 ล้านเฮกตาร์เป็นสังคมเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การประมงและการทำป่าไม้รวมพื้นที่กว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่รวมของประเทศ แต่ในช่วงหลายทศวรรษของการต่อสู้ทางการเมืองได้นำไปสู่ความสับสนและความขัดแย้งเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ และการครอบครองที่ดิน ในช่วงยุคสงครามกลางเมือง (พ.ศ.2518-2522) ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชนในกัมพูชา บันทึกและและการจดทะเบียนโฉนดที่ดินได้ถูกทำลายไปหมด ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของหน่วยงานของรัฐ ปัจจุบันนี้ ความชอบธรรมทางกฎหมาย และทางสังคมของการถือครองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กฎหมายที่ดิน พ.ศ.2544 ได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดเน้นใหม่ของกัมพูชาในส่วนของประเด็นเรื่องที่ดิน ที่ได้มีการพิจารณาถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

- กรรมสิทธิ์ของเอกชน สำหรับการถือครองเพื่อการอยู่อาศัย และการเกษตรกรรม
- กรรมสิทธิ์ของเอกชน สำหรับผืนดินที่ไม่มีข้อพิพาทในการครอบครองมาแล้วเป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปี
- การสร้างระบบและการจดทะเบียนที่ดิน สำหรับการจดทะเบียนโฉนดที่ดิน และส่วนควบต่างๆ
- กลไกต่างๆ สำหรับการระบุขอบเขตที่ดินของรัฐ
- กลไกต่างๆ สำหรับการแจกจ่ายที่ดินของรัฐ (“การให้สัมปทานทางสังคม”)
- การครอบครองร่วมสำหรับชุมชนคนพื้นเมือง และศาสนาสถานต่างๆ
- เพดานในการให้สัมปทานที่ดินเพื่อการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม (10,000 เฮกตาร์)

กฎหมายที่ดิน ปี 2544 เป็นกฎหมายที่ปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับการลงทุนมากขึ้น โดยมีรายละเอียดด้านสิทธิในการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การเช่า/สัมปทานที่ดินของรัฐ และการเข้าซื้อ เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ร่วมกับกฎหมายที่ดินปี 2535 โดยมีคณะกรรมการที่ดินระดับท้องถิ่นและคณะกรรมการที่ดินระดับประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบภายใต้กฎหมายนี้ อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนรายละเอียดการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมอยู่ระหว่างการ ดำเนินการของกระทรวงการพัฒนาที่ดิน การผังเมือง และการก่อสร้าง ซึ่งนักลงทุนจะต้องติดตามความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ควรได้

การถือกรรมสิทธิ์ที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมายในกัมพูชา
(Legal Ownership of Land in Cambodia)

การปฏิรูปกฎหมายกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ก่อนปี 2518	ปี 2522	ปี 2532	ปี 2544
ภายใต้การปกครองของเขมรแดง ที่ดินอยู่ภายใต้การถือครองของรัฐทั้งหมด	หลังการล่มสลายของเขมรแดง ที่ดินเป็นของรัฐแต่อนุญาตให้มีการถือครองเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและก่อสร้างที่พักอาศัยได้ โดยรัฐบาลออกบัตรกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินให้ ผู้อยู่อาศัยในที่ดินนั้นๆ	เริ่มอนุญาตให้มีการออกกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินส่วนบุคคล	มีการปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายสำหรับการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและมีการอธิบายเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน

โครงสร้างการลงทุนในที่ดิน

ผู้ที่มีสิทธิในการถือครองที่ดินในกัมพูชา ได้แก่ ผู้ที่มีสัญชาติกัมพูชาและนิติบุคคลที่มีสิทธิเสมือนเป็นชาวกัมพูชา ได้แก่ นิติบุคคลที่มีชาวกัมพูชาถือหุ้น และมีสิทธิในการออกเสียงร้อยละ 51 ขึ้นไป นักลงทุนต่างชาติส่วนใหญ่นิยมเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนในระยะยาว (15 ปีขึ้นไป) ขอสัมปทานจากภาครัฐ หรือการเป็นผู้ครองสิทธิรายย่อย (ร้อยละ 49) ในบริษัทที่มีชาวกัมพูชาเป็นเจ้าของ ชาวต่างชาติไม่มีสิทธิถือครองที่ดินตามกฎหมายของกัมพูชา แต่สามารถทำสัญญาเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนระยะยาว ซึ่งอนุญาตให้มีการซื้อขายหรือเช่าต่อสัญญาเช่าอื่นๆ หรือใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเพื่อการลงทุน สัญญาเช่าระยะยาว ต้องมีอายุของสัญญาอย่างน้อย 15 ปี ผู้เช่าสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างในที่ดินนั้นๆได้ แต่เงื่อนไขสิทธิในสิ่งก่อสร้างดังกล่าวยังไม่มีกำหนด ในกฎหมาย รัฐไม่มีสิทธิยึดคืนที่ดินที่เช่าเพื่อการลงทุนดังกล่าว ยกเว้นในกรณีที่ต้องใช้ที่ดินผืนนั้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ต้องมีการจ่ายค่าเวนคืนที่เหมาะสม และยุติธรรม

การถือครองที่ดิน

กัมพูชาประกาศใช้กฎหมายการถือครองที่ดิน ดังนั้น นักลงทุนต่างชาติต้องศึกษา และทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วนเกี่ยวกับการถือครองหรือความเป็นเจ้าของที่ดินก่อนการเช่าทำธุรกิจ ที่ดินบางที่อาจเปิดโอกาสให้มีการถือครองได้ร้อยละ 50 ในกรณีที่บางผืนอาจให้ครอบครองเพื่อทำกินหรือใช้ประโยชน์ชั่วคราว ซึ่งรัฐอาจยึดคืนเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิการถือครองที่ดินแปลงนั้นๆ จึงเป็นสิ่งสมควรทำ เพื่อรักษาผลประโยชน์ในการลงทุน

การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน

รัฐบาลกัมพูชารับรองสิทธิของแต่ละบุคคลในการใช้ที่ดินโดยการออก Certificate of Land Use and Possession เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินและทรัพย์สินที่อยู่บนที่ดินดังกล่าว แต่มีเจ้าของที่ดินน้อยรายที่ได้รับใบรับรองดังกล่าว ดังนั้น นักลงทุนควรตรวจสอบเอกสารสิทธิกับกระทรวงพัฒนาที่ดิน ผังเมือง และก่อสร้าง ก่อนตกลงเช่าที่ดินแปลงนั้นๆ สิทธิประโยชน์ของนักลงทุนต่างชาติ แยกได้ ดังนี้

- ❖ สัญญาเช่าที่ดินระยะยาวมีกำหนดระยะเวลาในการเช่า 15-50 ปี สามารถต่ออายุได้ครั้งละ 50 ปี โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง
- ❖ สัญญาเช่าที่ดินระยะสั้นที่มีกำหนดเวลาเช่าไม่เกิน 15 ปี สามารถต่ออายุได้

นักลงทุนสามารถนำที่ดินที่มีโฉนดตามกฎหมายเป็นหลักประกันในการจดจำนอง รวมทั้งโอนสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ปลูกสร้างบนที่ดินแปลงดังกล่าวได้ด้วย แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาในสัญญาเช่าที่ดิน

การให้เช่าที่ดินสาธารณประโยชน์ของรัฐ

ต้องเป็นที่ดินที่อยู่ในรายการทรัพย์สินให้เช่าของรัฐ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินของรัฐ และได้รับอนุมัติจากรัฐบาลก่อนการให้เช่าทุกครั้ง โดยมีเงื่อนไขในการเช่า ดังนี้

- ❖ ผู้เช่าต้องไม่เปลี่ยนแปลง หรือทำลายทรัพย์สินที่ให้เช่านั้น
- ❖ ผู้เช่าต้องไม่แก้ไขหรือปรับปรุงรายการใดที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์ของสาธารณชน

การให้สัมปทานเพื่อโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ได้แก่โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีสิทธิได้รับสัมปทานตามกฎหมายนี้ ได้แก่ โครงการ

- ❖ พัฒนา จำหน่าย และกระจายพลังงานไฟฟ้า
- ❖ คมนาคมขนส่ง เช่น ถนน สะพาน สนามบิน ท่าเรือ รางรถไฟ และคลอง
- ❖ น้ำประปา และการกำจัดน้ำเสีย
- ❖ โครงข่ายโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ❖ สิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งท่องเที่ยว
- ❖ โครงข่ายขนส่งก๊าซธรรมชาติ และน้ำมัน
- ❖ การระบาย และกำจัดขยะมูลฝอย
- ❖ ระบบบำบัดน้ำเสีย
- ❖ โครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุข การศึกษา และการกีฬา
- ❖ โครงการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการเคหะ
- ❖ การชลประทาน และโครงสร้างพื้นฐานทางเกษตรกรรม
- ❖ โครงการต่างๆ ที่กฎหมายฉบับอื่นๆ กำหนดให้ได้รับสัมปทานจากรัฐ

รูปแบบของสัญญาสัมปทานจะใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนี้

- ❖ BOT (Build, Operate and Transfer)
- ❖ BLT (Build, Lease and Transfer)
- ❖ BTO (Build, Transfer and Operate)
- ❖ BOO (Build, Own and Operate)
- ❖ BOOT (Build, Own, Operate and Transfer)
- ❖ BCT (Build, Co-operate and Transfer)
- ❖ EOT (Expand, Operate and Transfer)
- ❖ MOT (Modernize, Operate and Transfer)
- ❖ MOO (Modernize, Own and Operate)
- ❖ รูปแบบผสมอื่นๆ

การได้มาซึ่งทรัพย์สินในกัมพูชา (Acquisition of Property in Cambodia)

ในกัมพูชาแม้ว่าชาวต่างชาติจะไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเปิดเผย แต่ยังคงมีหลากหลายวิธีที่ในการสร้างรากฐานการพาณิชย์ในประเทศกัมพูชา โดยนักลงทุนต่างชาติสามารถจัดตั้งบริษัทท้องถิ่น (ชาวกัมพูชาเป็นเจ้าของร้อยละ 51) จัดตั้งธุรกิจร่วมทุนกับหุ้นส่วนชาวกัมพูชา หรือทำสัญญาเช่าระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ที่จะซื้อที่ดิน โดยการขอมีสัญชาติกัมพูชาอันเป็นแนวทางที่รัฐบาลกัมพูชาสนับสนุนแต่ยังไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับนักลงทุนจำนวนมาก นอกจากนี้ นักลงทุนยังสามารถใช้โครงสร้างแบบตัวแทน (Nominee) การได้มาซึ่งที่ดินในนามของหุ้นส่วนชาวกัมพูชา

ชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ได้พัฒนาขึ้นบนที่ดินเช่า หรือบนที่ดินที่บริษัทได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของ อีกทั้งนักลงทุนต่างชาติยังสามารถใช้ประโยชน์จากมาตรการจูงใจที่มีนัยสำคัญต่างๆ และการพักชำระภาษีที่รัฐบาลกัมพูชามอบให้แก่โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่างๆ トラบเท่าที่กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่ยังคงเป็นของนิติบุคคลสัญชาติกัมพูชา

ความเสี่ยงที่พึงตระหนัก (Potential Risks)

ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินเกิดขึ้นเป็นประจำในกัมพูชา ระบบการจดทะเบียนโฉนดที่ดินเพิ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อไม่นาน และการทำธุรกรรมที่ดินจำนวนมากไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ผู้ลงทุนสามารถที่จะดำเนินการหลายๆ อย่างเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านั้น

ตรวจสอบโฉนด (Title Search)

ก่อนจะทำให้ได้มาซึ่งการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ นักลงทุนจะต้องทำการตรวจสอบความชัดเจน และการปราศจากภาระติดพันของกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นๆ โดยการตรวจสอบโฉนดที่ดินอย่างละเอียดเป็นสิ่งสำคัญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการจัดการที่ดิน การวางผังเมือง และการก่อสร้าง (MLMUPC) ทั้งนี้รายงานการตรวจสอบจะแสดงให้เห็นว่าโฉนดที่ดินนั้นมีข้อผูกมัดหรือภาระจำยอมใดๆ หรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ การตรวจสอบโฉนดยังเป็นยืนยันว่านักลงทุนชาวต่างชาติกำลังจะจ่ายเงินให้กับบุคคลเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกต้อง

การตรวจสอบประวัติ (Background Check)

นักลงทุนที่จะเข้าไปร่วมลงทุนควรดำเนินการตรวจสอบประวัติของบุคคลหรือนิติบุคคลกัมพูชาที่จะเป็นหุ้นส่วนด้วยอย่างละเอียดก่อน

การรังวัดขอบเขตที่ดิน (Boundary Demarcation)

เพื่อหลีกเลี่ยงข้อพิพาทที่ดิน นักลงทุนควรระมัดระวังในการระบุและจดทะเบียนเขตที่ดินของทรัพย์สินกับกระทรวงที่ดิน รวมทั้ง แต่ควรกำหนดแนวและแสดงขอบเขตของที่ดินด้วยการสร้างรั้วที่แข็งแรงถาวร

การจัดทำเอกสาร (Documentation)

กฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2544 บัญญัติให้มีการออกเอกสารพิสูจน์สิทธิ์สำหรับที่ดิน การเกษตรและการพักอาศัยซึ่งไม่สามารถยกเลิกได้ ดังนั้น ในแต่ละขั้นตอนของการทำธุรกรรมทางที่ดิน นักลงทุนจะต้องได้เอกสารสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกต้องแน่นอนหนา ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกร้องแย่งที่ดิน และฉ้อฉลของบุคคลอื่นในอนาคต ทั้งนี้ สัญญาเช่าระยะยาวจะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อได้กระทำอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

การบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในทรัพย์สิน (Enforcement of Property Rights)

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเรื่องที่ดิน คู่กรณีสามารถแสวงหาข้อยุติได้จากคณะกรรมการการที่ดินคณะใหม่ โดยกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2544 ได้จัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะขึ้นทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ คณะกรรมการเหล่านี้จะทำการหาข้อยุติเกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน โดยคณะกรรมการจะรับการร้องเรียน ตรวจสอบที่ดิน ออกคำวินิจฉัยตัดสินเกี่ยวกับสิทธิครอบครองและกรรมสิทธิ์ และทำการรังวัดที่ดิน คณะกรรมการมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยบันทึกคำตัดสินต่อสาธารณชน รวมทั้งแผนที่ระหว่างที่ดินและบัญชีรายชื่อผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เพื่อที่คู่กรณีจะได้มีโอกาสโต้แย้ง และเมื่อคำตัดสินเป็นที่สิ้นสุดแล้ว คณะกรรมการจะต้องยื่นจดทะเบียนคำตัดสินดังกล่าวกับกระทรวงการจัดการที่ดิน การวางผังเมือง และการก่อสร้าง (MLMUPC) ซึ่งจะทำการออกหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ และ/หรือสิทธิครอบครองต่อไป

ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายหรือการเช่าที่ดินสามารถยื่นให้ศาลแพ่งได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การตัดสินของศาลเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับภาระตุจริต ทั้งนี้ การเจรจา การไกล่เกลี่ย และเทคนิคอื่นๆ ของการระงับข้อพิพาททางเลือกมักจะนำไปสู่ผลที่มากกว่าคำตัดสิน

การสร้างอำนาจควบคุมเหนือที่ดิน (Establishing Control over Land)

- **บริษัทถือครองที่ดินที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่น (Locally Incorporated Land-Holding Company: LHC)** สำหรับนักลงทุนที่ต้องการถือครองที่ดินและดำเนินธุรกิจในกลุ่มพหุทางเลือกนี้เป็นวิธีที่น่าสนใจที่สุด ทั้งนี้ การก่อตั้ง LHC เป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และเหมาะสมสำหรับนักลงทุนต่างชาติทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล นอกจากนี้ LHC ยังสามารถถือครองที่ดินได้หลายแปลงในเวลาเดียวกัน แต่ในทางกลับกัน ทางเลือกนี้ก็มีข้อเสียหลายประการ เนื่องจากชาวต่างชาติไม่สามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้ทั้งหมด 100% ดังนั้น นักลงทุนจำต้องหาและร่วมหุ้นกับผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมชาวกัมพูชา โดยข้อจำกัดนี้ส่งผลให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยอยู่ในภาวะเสี่ยง ยิ่งไปกว่านั้น ทางเลือกนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมและค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสูง อัตราภาษีสูง และมีภาระหลายเรื่องในด้านการบริหารจัดการและการจัดทำรายงานด้วย

- **บริษัทร่วมทุน (Joint-Venture Companies or JVCs)** JVCs ประกอบด้วย LHC กับบริษัทผู้ประกอบการ (Operating Company) โดยบริษัทผู้ประกอบการสามารถเป็นบริษัทที่ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด 100% ทั้งนี้ บริษัทผู้ประกอบการจะมีสภาพเป็นผู้ถือหุ้นข้างน้อย (ร้อยละ 49) ใน LHC ที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหญ่เป็นชาวกัมพูชา มีหลายวิธีการที่จะสร้างหลักประกันความมั่นคงในบริษัทร่วมทุน แม้ว่า จะถือหุ้นในบริษัทน้อยกว่าครึ่ง แต่นักลงทุนต่างชาติก็สามารถที่จะทรงสิทธิ์ในระดับที่สูงกว่าหุ้นส่วนท้องถิ่นได้ โดยผู้ถือหุ้นชาวกัมพูชาสามารถลงนามในสัญญาเพื่อมอบสิทธิพิเศษให้แก่ชาวต่างชาติ อาทิ การมีเสียงข้างมากอย่างถาวร ในคณะกรรมการบริหาร เป็นต้น

นอกจากนั้น การรับจ่านองที่ดินหรือสัญญาเช่าก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำได้ โดยบริษัทผู้ประกอบการให้เงินกู้แก่ LHC และเป็นผู้รับจ่านองที่ดิน ด้วยวิธีการรับจ่านองที่ดินนี้ บริษัทผู้ประกอบการจะมีส่วนได้เสียเมื่อมีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องในหลักประกันที่ดินซึ่ง LHC ได้ซื้อไว้ ในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาเช่าที่ดินนั้น บริษัทผู้ประกอบการได้ลงนามในสัญญาเช่าที่ดินกับ LHC ซึ่งเป็นการมอบอำนาจ และสิทธิ์ในการใช้ที่ดินแก่บริษัทผู้ประกอบการ ด้วยวิธีการทั้งสองนี้ การรับจ่านองและการเช่าที่ดินได้ก่อให้เกิดชุดของเอกสารที่มีความเกี่ยวพันระหว่างกันที่ได้รับการสร้างขึ้นมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นข้างน้อยในที่ดิน

- **สัญญาเช่าระยะยาว (Long-Term Leases)** อีกทางเลือกหนึ่งที่มีการใช้อยู่สำหรับนักลงทุนต่างชาติคือสัญญาเช่าระยะยาว สัญญาเช่านี้ให้สิทธิทั้งปวงที่จำเป็นแก่ผู้เช่าในอันที่จะพัฒนาในที่ดินเช่า ทั้งนี้ การเช่ายังสามารถที่จะมอบ ขายหรือโอนผ่านการสืบสิทธิได้ด้วย ระยะเวลาสูงสุดสำหรับการเช่าที่ดินจากเอกชนผู้ถือกรรมสิทธิ์ มีการกำหนดระยะเวลาเช่าสูงสุดไว้ที่ 50 ปี ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการขยายระยะเวลาสัญญาเช่าออกไปได้อีก ข้อเสียบางประการของสัญญาเช่าระยะยาว ซึ่งรวมถึงการที่ผู้เช่าไม่สามารถพึ่งพาศาลกัมพูชาได้ในกรณีพิพาท ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างทั้งหลายภายหลังจากการสิ้นสุดสัญญาเช่า และตามกฎหมายการลงทุน ผู้ให้เช่าสามารถเรียกร้องกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างได้ภายหลังสัญญาเช่าสิ้นสุดลง หากนักลงทุนรายใดเลือกที่จะใช้วิธีการเช่าที่ดินระยะยาว ก็มีมาตรการป้องกันในเรื่องสัญญาหลายข้อที่นำพิจารณาระบุไว้ในสัญญาเช่าระยะยาว อาทิ มีข้อบทในสัญญาที่อนุญาตให้คู่กรณีสามารถแก้ไขข้อพิพาทในสัญญานอกประเทศกัมพูชาได้ นักลงทุนสามารถระบุข้อจำกัดเกี่ยวกับการขายที่ดินด้วยการกำหนดให้เจ้าของที่ดินจำต้องได้รับ

อนุญาตจากผู้เช่าที่ดินก่อนการขายที่ดินหรือการห้ามมิให้เจ้าของที่ดินทำการขายที่ดิน เว้นแต่เจ้าของที่ดินรายใหม่จะให้การยอมรับสัญญาเช่านั้นต่อไป อีกทั้ง ผู้เช่ายังสามารถขอให้มีการขอตกลงคุ้มครองในทางการบริหารจัดการด้วยการจดทะเบียนข้อความ “คำเตือนห้ามขาย” (Block Sale Notice) ไว้กับสำนักงานที่ดินเพื่อขอให้สำนักงานที่ดินไม่จดทะเบียนขายที่ดินนั้นโดยปราศจากคำอนุญาตจากผู้เช่า

- **ตัวแทนอำพราง (Nominee Structure)** แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติ หรือนิติบุคคลต่างชาติถือครองที่ดินในกัมพูชาได้ แต่นักลงทุนสามารถอาศัยช่องว่างทางกฎหมายใช้ตัวแทนอำพราง หรือ Nominee Structure ในการครอบครองที่ดินโดยใช้ชื่อของหุ้นส่วนสัญชาติกัมพูชา โดยการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม นักลงทุนควรปรึกษาทนายหรือที่ปรึกษาทางกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
- **การโอนโฉนด (Transfer of Title)** วิธีนี้คือการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติซื้อที่ดิน หรือทรัพย์สินและจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ในนามของคนชาติกัมพูชา จากนั้นชาวต่างชาติและคนชาติกัมพูชาจะเข้าสู่การทำสัญญาเช่า (ระยะเวลา 50 ปี) โดยคนชาติกัมพูชาคืนให้ชาวต่างชาติโดยการให้เช่าที่ดิน หรือทรัพย์สิน ในข้อตกลงนี้ ชาวต่างชาติอาจขายที่ดินหรือทรัพย์สินและได้รับรายได้ทั้ง 100 % จากการขาย ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงปลอดภัย ภายหลังจากโอนที่ดินเป็นชื่อของคนชาติกัมพูชา ชาวต่างชาติจะต้องเก็บโฉนดที่ดินต้นฉบับฉบับใหม่นั้นไว้ เนื่องจากการขายที่ดินจะกระทำมิได้หากปราศจากโฉนดที่ดินต้นฉบับ ข้อตกลงการขายจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการรับรองโดยหน่วยงานท้องถิ่นและมีการจดทะเบียนไว้กับหน่วยงานจดทะเบียนที่ดิน หลังจากการตรวจสอบข้อมูลโดยละเอียดต่างๆ ได้รับความเห็นชอบแล้ว ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถดำเนินการต่อไปด้วยการลงนามในข้อตกลงซื้อขายและสัญญานายหน้าได้ ทั้งนี้ สำนักงานที่ดินจะไม่ทำการโอนอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะมีการจ่ายภาษีการโอนและค่าธรรมเนียมสำนักงานที่ดินเรียบร้อยแล้ว

สัมปทานที่ดิน (Land Concessions)

กฎหมายสัมปทาน (The Law on Concessions) ได้ผ่านสภาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2550 และผ่านการอนุมัติอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์โดยวุฒิสภาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2550 โดยกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อจะส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ลงทุนโดยภาคเอกชนในกัมพูชาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนและเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

สัมปทานที่ดินเป็นสิทธิทางกฎหมายประการหนึ่งที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกฎหมายโดยเรื่องนี้อยู่ภายใต้ดุลพินิจของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ซึ่งได้รับมอบจากรัฐบาล กัมพูชา) ที่มอบให้แก่ บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อเข้าครอบครองและใช้สิทธิต่างๆ บนผืนดินนั้นตามกฎหมายที่ดิน ทั้งนี้ ที่ดินสัมปทานแต่ละเจ้าจะต้องไม่เกิน 10,000 เฮกตาร์ และมีระยะเวลาสูงสุดจำกัดที่ 99 ปี อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีการระงับการให้สัมปทานที่ดินสำหรับการลงทุนบางประเภท และมีการลดระยะเวลาลงเหลือไม่เกิน 70 ปี หน่วยงานราชการทุกแห่ง หรือสถาบันที่มีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน (กระทรวง สถาบันของรัฐ นิติบุคคลที่รัฐเป็นเจ้าของ รัฐบาลท้องถิ่น) มีอำนาจในการเข้าทำสัญญาสัมปทานสำหรับโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง

การก่อสร้าง (Construction)

ปัจเจกชนหรือนิติบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชนมีสิทธิในการก่อสร้างอาคารบนผืนดินที่ตนเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตาม ลำดับแรกต้องได้รับใบอนุญาตการก่อสร้าง ก่อนที่จะมีหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และก่อนแผนแม่บทจะได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล ทั้งนี้ การยื่นขอใบอนุญาตก่อสร้างต้องดำเนินการ และยื่นต่อสำนักงานจังหวัดหรือเทศบาลหรือรัฐบาลกัมพูชา ตามแต่กรณี โดยกระทรวงโยธาธิการและการขนส่งจะทำการพิจารณาทบทวนแผนงานดังกล่าว ก่อนที่จะเปิดให้ดำเนินการก่อสร้าง

ตามระเบียบปฏิบัติ เมื่อเอกสารทั้งหมดถูกยื่นต่อสำนักงานการก่อสร้าง จะใช้เวลาประมาณ 45 วันในการพิจารณาเอกสาร ทั้งนี้ กรอบระยะเวลานี้อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าโดยหน่วยงานเจ้าของเรื่องนั้นๆ

6.3 นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 59 รัฐธรรมนูญ รัฐจะต้องปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องกำหนดแผนการจัดการดิน น้ำ อากาศ ลม ธรณีวิทยา ระบบนิเวศวิทยา เหมืองแร่ พลังงาน น้ำมันและแก๊ส ก้อนหินและทราย อัญมณี ป่าไม้ และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากป่าไม้ สัตว์ รวมถึงปลาและทรัพยากรน้ำ ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2539 ได้มีกฎหมายลูกออกมา ในหลายเรื่อง ได้แก่ การจัดการของเสีย การควบคุมมลภาวะทางน้ำ การควบคุมมลพิษทางอากาศ การรักษามาตรฐานคุณภาพอากาศ การป้องกันการรบกวนจากเสียงและทางรัฐบาลได้กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมให้เทียบเคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมาตราที่สำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2539 นั้นที่สำคัญได้แก่ มาตรา 6 จะต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับทุกผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของโครงการ และกิจกรรมเอกชนและสาธารณะต่างๆ ที่มีโอกาสที่จะ “ทำลายสิ่งแวดล้อม” รวมทั้ง ที่เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ สุขภาพ และสวัสดิภาพของประชาชน โดยการประเมินนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบและอนุมัติโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อม

7. เขตเศรษฐกิจและการเลือกทำเลที่ตั้งในการลงทุน

7.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษในกัมพูชา

เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone : SEZ) คือ พื้นที่พิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการลงทุน ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลกัมพูชา ภายในพื้นที่จะมีการรวมกิจกรรมทางอุตสาหกรรมที่หลากหลายมาไว้ด้วยกัน แบ่งพื้นที่ภายในเป็นโซนต่างๆ เช่น โซนพื้นที่อุตสาหกรรมทั่วไป โซนพื้นที่สำหรับดำเนินการส่งออก โซนพื้นที่สำหรับให้บริการ โซนพื้นที่สำหรับพักอาศัย และท่องเที่ยว เป็นต้น

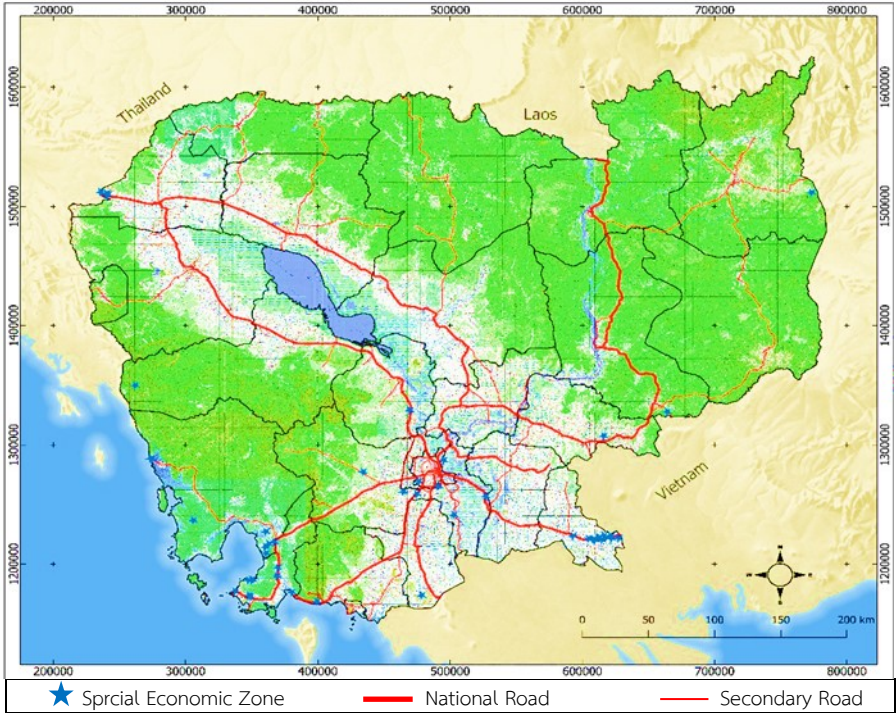
เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วยพื้นที่อย่างน้อย 50 เฮกตาร์ ที่สามารถระบุตำแหน่ง และขอบเขตได้ มีรั้วล้อมรอบ และมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ภายในเขตเศรษฐกิจ ของแต่ละโซน

แต่ละโรงงานอย่างชัดเจน มีที่ตั้งของอาคารสำนักงานสำหรับบริหารจัดการและให้บริการแบบจุดเดียวครบวงจร (One-Stop-Service) นอกจากนี้ยังมีระบบจัดการและบำบัดน้ำเสีย สถานที่จัดเก็บและกำจัดของเสีย มีมาตรการสำหรับปกป้องสิ่งแวดล้อม รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความจำเป็น

ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีสิทธิ์ได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เช่น การยกเว้นภาษีกำไร (Profit Tax) เป็นเวลา 3-9 ปี รวมทั้งภาษีส่งออกและภาษีนิติบุคคลขั้นต่ำ การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราพิเศษ 40% สำหรับปีที่ 1 ยกเว้นภาษีนำเข้า วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือ เครื่องจักรในการผลิต ยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต สำหรับการผลิตเพื่อส่งออก ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) สำหรับสินค้าที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าส่งออก สามารถหักค่าใช้จ่ายในอัตรา 150% เพื่อการวิจัย และพัฒนา ยกเว้นภาษีกำไร เฉพาะการขยายการลงทุน รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าข้ามเขตแดน เป็นต้น

ประเทศกัมพูชามีเขตเศรษฐกิจ ที่ได้รับการอนุมัติจาก สภาเพื่อการพัฒนาสุขภาพ (CDC) และคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษกัมพูชา (CSEZB) จำนวน 34 แห่ง ใน 11 จังหวัด มีการตั้งโรงงานในเขตอุตสาหกรรมแล้วจำนวน 14 แห่ง ส่วนอีก 20 แห่งยังอยู่ระหว่างการพัฒนาหรือยังไม่มีการดำเนินการ

รายชื่อเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการเปิดดำเนินการแล้ว 46 แห่ง

	ที่ตั้ง (จังหวัด)	จำนวน SEZs	พื้นที่ (เฮกตาร์)
1	Sihanouk Ville	12	3,535
2	Savy Rieng	11	1,412
3	Koh Kong	7	5,004
4	Kandal	6	1,239
5	Banteay Meanchey	5	580
6	Kampot	4	849
7	Phnom Penh	2	412
8	Kampong Chhnang	2	615
9	Kampong Speu	2	129
10	Kampong Cham	1	142
11	Takeo	1	79
12	Pursat	1	2,265
13	Kratie	1	818
14	Oddormeanchey	1	190
	Total	56	17269

7.2 ข้อมูลพื้นฐานเปรียบเทียบจังหวัดสำคัญที่เหมาะสมกับการลงทุน

จังหวัด	พนมเปญ	พระสีหนุ	เกาะกง	บันเตียเมียนเจย	สวายเรียง
พื้นที่ (ตร.กม.)	678.46	2,536.68	100,450	6,679	2,848.85
ลักษณะพื้นที่	ที่ราบลุ่ม	ที่ราบภูเขาและชายทะเล	ภูเขา ทะเล ลำห้วย แม่น้ำ เกาะ	ที่ราบสูงและพื้นที่ราบ	พื้นที่ราบ
จำนวนประชากร (คน)	2,281,951	310,072	125,902	861,883	1,014,234
ความหนาแน่น (คน/ตร.ม.)	3,136	156	12	129	98
สนามบินนานาชาติ	มี 2 แห่ง	มี 1 แห่ง	มี 1 แห่ง	-	-
ท่าเรือนานาชาติ	มี 1 แห่ง	มี 1 แห่ง	มี 1 แห่ง	-	-
เขตเศรษฐกิจพิเศษ SEZ	มี 2 แห่ง	มี 12 แห่ง	มี 7 แห่ง	มี 5 แห่ง	มี 11 แห่ง
จุดผ่านแดนถาวร	-	-	มี 1 แห่ง	มี 1 แห่ง	มี 1 แห่ง

7.3 จุดเด่นของเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละจังหวัด

จังหวัด	จุดเด่น
พนมเปญ	<p>(1) มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และอยู่ในเมืองหลวงซึ่งมีความเจริญการคมนาคมขนส่งสามารถทำได้ทั้ง 3 ช่องทาง คือ 1. ทางอากาศผ่านสนามบินนานาชาติพนมเปญ (สะดวกต่อการขนส่งระหว่างกัมพูชา – ทั่วโลก) 2. ทางเรือผ่านท่าเรือพนมเปญออกไปยังท่าเรือน้ำลึกที่ประเทศเวียดนาม (สะดวกต่อการขนส่งระหว่างกัมพูชา – เวียดนาม จีน ฮองกง ญี่ปุ่น เกาหลี และสหรัฐฯ) 3. ทางถนนไปยังประเทศไทย และเวียดนาม (สะดวกต่อการขนส่งระหว่างกัมพูชา – ไทย และเวียดนาม)</p> <p>(2) เหมาะสำหรับโรงงานที่จำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบและส่งออกสินค้าไปยังหลายประเทศทั่วโลก</p>
พระสีหนุ	<p>(1) สะดวกและใกล้ต่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทย – กัมพูชา ผ่านทางท่าเรือได้แก่ 1. ท่าเรือแหลมฉบัง – ท่าเรือสีหนุวิลล์ 2. ท่าเรือจังหวัดตราด – ท่าเรือออกญามง ซึ่งมีต้นทุนต่ำ</p> <p>(2) สะดวกต่อการส่งออกสินค้าไปยังประเทศที่สาม เช่น สิงคโปร์ และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ผ่านทางท่าเรือน้ำลึกสีหนุวิลล์</p> <p>(3) เหมาะสำหรับโรงงานที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศไทย หรือต้องการส่งออกสินค้าไปยังประเทศสิงคโปร์และกลุ่มสหภาพยุโรปผ่านทางท่าเรือน้ำลึกสีหนุวิลล์</p>

จังหวัด	จุดเด่น
เกาะกง	(1) สะดวกและใกล้ชิดต่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทย – กัมพูชา ทางรถผ่านทางชายแดนจังหวัดตราด – เกาะกง (2) สะดวกและใกล้ชิดต่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทย – กัมพูชา ผ่านทางท่าเรือได้แก่ ท่าเรือจังหวัดตราด – ท่าเรือออกญามง (3) เหมาะสำหรับโรงงานที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศไทย หรือส่งกลับผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศไทยเพื่อจำหน่าย ผลิตต่อหรือส่งออกจากประเทศไทยไปยังประเทศสิงคโปร์และกลุ่มสหภาพยุโรปผ่านทางท่าเรือแหลมฉบัง
สวายเรียง	(1) สะดวกและใกล้ชิดต่อการขนส่งสินค้าระหว่างเวียดนาม – กัมพูชา ทางรถผ่านชายแดนจังหวัดสวายเรียง – บาวเวต (2) เหมาะสำหรับโรงงานที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศเวียดนาม หรือส่งกลับผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศเวียดนาม เพื่อจำหน่าย ผลิตต่อ หรือส่งออกจากประเทศเวียดนามไปยังประเทศจีน ฮองกง เกาหลี ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ
บันเตียเมียนเจย	(1) สะดวกและใกล้ชิดต่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทย – กัมพูชา ทางรถผ่านทางชายแดนอรัญประเทศ – ปอยเปต (2) เหมาะสำหรับโรงงานที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศไทย หรือส่งกลับผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศไทยเพื่อจำหน่าย ผลิตต่อหรือส่งออกจากประเทศไทยไปยังประเทศสิงคโปร์ และกลุ่มสหภาพยุโรปผ่านทางท่าเรือแหลมฉบัง

8. แรงงานและการจ้างงาน

8.1 กฎหมายแรงงาน

กฎหมายแรงงานและการจ้างงานในกัมพูชา

ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและการจ้างงาน

แรงงานสัมพันธ์ การจ้างงาน และเงื่อนไขเกี่ยวกับทำงานในกัมพูชา รวมถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะถูกควบคุมโดยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายแรงงานปี 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้เสรีภาพ และปกป้องสิทธิมนุษยชนของแรงงาน และสภาพแรงงาน

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานในกัมพูชา มีดังนี้

- ประชาชนกัมพูชาทุกเพศต้องได้รับสิทธิในการเลือกการจ้างงาน ตามความสามารถและความต้องการทางสังคม อย่างเท่าเทียม (มาตรา 36)
- ประชาชนชาวกัมพูชาเพศจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่เท่ากันจากการทำงานที่เหมือนกัน (มาตรา 36)
- ประชาชนชาวกัมพูชาทุกเพศต้องได้รับสิทธิในการจัดตั้ง หรือเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน (มาตรา 36)
- รูปแบบขององค์กรและการดำเนินการของสหภาพแรงงานจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 36)
- สิทธิในการหยุดงาน หรือการประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรงสามารถกระทำได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 37)
- จะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อเพศหญิงทุกรูปแบบ และการแสวงหาผลประโยชน์จากการจ้างงานเพศหญิงเป็นสิ่งต้องห้าม (มาตรา 45)
- ผู้หญิงจะต้องไม่ถูกให้ออกจากงานเมื่อตั้งครรภ์ รวมถึงมีสิทธิในการลาคลอดโดยได้รับเงินเดือน และต้องไม่ถูกลดตำแหน่ง หรือสูญเสียผลประโยชน์ทางสังคมอื่นๆ (มาตรา 46)
- รัฐและสังคมต้องให้โอกาสกับผู้หญิง โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบท และไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอ เพื่อให้พวกเขาได้รับการจ้างงาน ได้รับการดูแลสุขภาพ สามารถส่งลูกไปเรียนหนังสือ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (มาตรา 46)

บทบัญญัติที่สำคัญภายใต้กฎหมายแรงงาน

กฎหมายแรงงานปี 2540 ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของแรงงานอย่างครอบคลุม และส่งเสริมให้มีสภาพการทำงานที่ดี โดยกฎระเบียบที่สำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ

- **การบังคับใช้แรงงาน**
 - การบังคับใช้แรงงานเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างเด็ดขาด (มาตรา 15)
- **การประกาศแจ้งเปิดและปิด สถานประกอบการ**
 - นายจ้างทุกคนที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ จะต้องแจ้งให้กระทรวงที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องแรงงานทราบเมื่อมีการเปิดหรือจัดตั้งสถานประกอบการ โดยจะต้องมีการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 17)
- **การแจ้งการเปลี่ยนแปลงบุคลากร**
 - นายจ้างทุกคนต้องแจ้งต่อกระทรวงแรงงานฯ ทุกครั้งที่มีการจ้าง หรือเลิกจ้างพนักงาน โดยจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วันนับจากวันที่มีการจ้างหรือเลิกจ้าง (มาตรา 21)
- **กฎระเบียบภายใน**
 - นายจ้างที่มีการจ้างงานตั้งแต่ 8 คน จะต้องจัดทำกฎระเบียบพนักงานภายในสถานประกอบการ (มาตรา 22)
- **แรงงานเด็ก**
 - อายุขั้นต่ำของแรงงานเท่ากับ 15 ปี แต่สำหรับงานที่มีอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย หรือศีลธรรมของเยาวชน จะถูกกำหนดไว้เท่ากับ 18 ปี (มาตรา 177)
- **การจ้างงาน**
 - นายจ้างสามารถคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงานได้โดยตรง แต่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดตามมาตรา 21 ของกฎหมายฉบับนี้ (มาตรา 285)
- **สัญญาจ้าง**
 - สัญญาจ้างแรงงานอยู่ภายใต้กฎหมายทั่วไป สามารถกระทำได้โดยการตกลงกันของบุคคลที่ทำสัญญา ทั้งการตกลงทางวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 65)
 - สัญญาจ้างแรงงาน สำหรับช่วงระยะเวลาที่เฉพาะเจาะจง จะต้องระบุระยะเวลาที่สิ้นสุดให้ชัดเจนและขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 2 ปี โดยสามารถต่ออายุกี่ครั้งก็ได้ ตราบใดที่การต่ออายุนั้นไม่เกินระยะเวลา

สูงสุด 2 ปี ที่กฎหมายกำหนด การละเมิดกฎข้อนี้จะทำให้สัญญาอันกลายเป็นสัญญาจ้างแรงงานที่ไม่ระบุระยะเวลา (มาตรา 67)

- **การยกเลิกสัญญาจ้างแรงงาน**

- สัญญาจ้างแรงงานที่ระบุระยะเวลา ตามปกติแล้วจะสิ้นสุดตามวันที่ระบุไว้ อย่างไรก็ตามสามารถยกเลิกสัญญาก่อนกำหนดได้ หากทั้งสองฝ่ายทำการตกลงกันอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้ตรวจแรงงาน และมีการลงนามของทั้งสองฝ่าย ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายไม่ตกลง สัญญาอันจะถูกยกเลิกก่อนกำหนดได้ก็ต่อเมื่อ มีการกระทำผิดที่ร้ายแรง หรือมีเหตุการณ์ภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากเป็นการยกเลิกสัญญาโดยนายจ้างเพียงฝ่ายเดียว ด้วยเหตุผลนอกเหนือจากที่กล่าวมา ลูกจ้างมีสิทธิ์ได้รับค่าตอบแทนอย่างน้อยเท่ากับค่าตอบแทนที่เขาควรจะได้รับเมื่อสิ้นสุดสัญญาตามกำหนด (มาตรา 73)
- สัญญาจ้างแรงงานที่ไม่ระบุระยะเวลาสามารถยกเลิกได้โดยฝ่ายเดียว (ภายใต้ข้อยกเว้นบางประการ) โดยฝ่ายที่มีความประสงค์จะยกเลิกสัญญาจะต้องแจ้งต่อคู่สัญญาล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 74)
- การยกเลิกสัญญาโดยนายจ้างเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ได้แจ้งให้คู่สัญญาทราบล่วงหน้าก่อนนั้น มีข้อผูกพันที่จะต้องชดเชยค่าจ้าง และผลประโยชน์ทุกอย่างแก่ลูกจ้าง เท่ากับที่เขาควรจะได้รับหากมีการบอกเลิกสัญญาอย่างเป็นทางการ (มาตรา 77)

- **ค่าจ้างขั้นต่ำ**

- ต้องมีการกำหนดค่าจ้างอย่างน้อยเท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำ เพื่อรับประกันว่าลูกจ้างทุกคนจะต้องมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี และมีความเท่าเทียมกัน (มาตรา 104)
- ค่าจ้างขั้นต่ำจะถูกกำหนดโดยคำสั่งของกระทรวงที่รับผิดชอบเรื่องแรงงาน โดยไม่แบ่งแยกระหว่างอาชีพหรือประเภทของงาน (มาตรา 107)
- อย่างไรก็ตามในปัจจุบันกัมพูชายังไม่มีการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำของแรงงาน ยกเว้นในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้าและรองเท้า โดยประกาศล่าสุด ในปี 2564 ของกระทรวงแรงงานและการฝึกอบรมวิชาชีพ ไว้เท่ากับ 194 USD/เดือน สำหรับลูกจ้างประจำ

- **การจ่าย/ชำระ ค่าจ้าง**

- แรงงานจะต้องได้รับการจ่ายค่าจ้างโดยตรง นอกจากนี้จะมีการตกลงให้ใช้วิธีอื่น โดยค่าจ้างสามารถจ่ายเป็นเหรียญหรือธนบัตรก็ได้ (มาตรา 113)
- จะต้องจ่ายค่าจ้างแรงงานอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง โดยห่างกันไม่เกิน 16 วัน (มาตรา 116)

8.2 กฎหมายประกันสังคม

ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแผนการประกันสังคม

กฎหมายประกันสังคมสำหรับบุคคล จัดทำขึ้นภายใต้กฎหมายแรงงาน ประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2545 เพื่อกำหนดแผนการประกันสังคม รวมถึงแผนเงินบำนาญ ที่ถูกจัดไว้ในรูปแบบผลประโยชน์เมื่อเกษียณอายุ ผลประโยชน์จากการทุพพลภาพ และผลประโยชน์สำหรับทายาทผู้ประกันตน การประกันความเสี่ยงอันเกิดจากการประกอบอาชีพ ซึ่งรวมถึงการบาดเจ็บจากการทำงาน และผลประโยชน์จากการเจ็บป่วยจากโรคอันเกิดจากการทำงาน

บทบัญญัติหลักของแผนประกันสังคม

กองทุนประกันสังคมแห่งชาติ

แผนประกันสังคมอยู่ภายใต้การจัดการของกองทุนประกันสังคมแห่งชาติ (National Social Security Fund:NSSF) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ตามกฎีกากว่าด้วยการก่อตั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2539 และพระราชกฤษฎีกาที่ 1297/91 ระเบียบการก่อตั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2540 (มาตรา 3)

บุคคลผู้อยู่ภายใต้แผนประกันสังคม

บุคคลทุกคนอยู่ภายใต้แผนประกันสังคม ตามกฎหมาย โดยไม่จำกัด เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ ความเชื่อทางศาสนา ความเห็นทางการเมือง ถิ่นกำเนิดทางสังคม การเป็นสมาชิก หรือมีบทบาทในสหภาพ หากมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (มาตรา 4)

- แรงงานตามคำนิยามของกฎหมายแรงงาน ถ้าบุคคลใดทำงานในราชอาณาจักร กัมพูชาเพื่อผลประโยชน์ของนายจ้าง หรือนายจ้าง โดยไม่คำนึงถึงลักษณะ รูปแบบ สัญญาบังคับใช้ หรือจำนวนค่าจ้าง ค่าตอบแทนที่บุคคลได้รับ
- ลูกจ้างของรัฐ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และบุคคลที่ไม่ได้อยู่ภายใต้สถานะของข้าราชการ หรือกฎหมายทางการทูต ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นการชั่วคราว
- พนักงานฝึกหัดในศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน และผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงาน ถูกจัดให้เป็นแรงงานตามวรรคหนึ่งในมาตรานี้
- บุคคลทำงานในวิชาชีพเฉพาะ
- บุคคลทำงานที่เป็นงานตามฤดูกาลและงานชั่วคราว

ผู้ถูกจ้างงานและคนงานที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายดังกล่าว จะต้องจ่ายเงินอุดหนุนภาคบังคับแก่กองทุน NSSF ข้อตกลงและเงื่อนไขในการจ่ายเงินอุดหนุน และการมีสิทธิตามกองทุน NSSF (มาตรา 6)

แผนเงินบำนาญ

ผลประโยชน์ของแผนเงินบำนาญ รวมถึงเงินบำนาญผู้สูงอายุ และเงินบำนาญ เงินสงเคราะห์คนพิการ เบี้ยยังชีพ (มาตรา 7)

สมาชิกกองทุน NSSF ที่มีอายุถึง 55 ปี มีสิทธิได้รับเงินบำนาญผู้สูงอายุ หากได้ทำตามเงื่อนไขดังกล่าวต่อไปนี้อย่างสมบูรณ์ คือ

(A) ลงทะเบียนในกองทุน NSSF ในช่วงเวลาที่กำหนดอย่างน้อย 20 ปี

(B) จ่ายเงินสมทบกองทุนอย่างน้อย 60 เดือน สำหรับแผนการประกันสังคมระหว่างช่วงเวลา 10 ปีขึ้นไปจนถึงวันที่คุณสมบัติในการรับเงินบำนาญครบถ้วน

กรณีที่มีสมาชิกกองทุน NSSF ได้ทำตามเงื่อนไขอย่างสมบูรณ์ แต่หากออกจากราชการก่อนกำหนดไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านร่างกายหรือจิตใจก่อนอายุ 55 ปี ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้สูญเสียผลประโยชน์ที่จะได้รับ อาจยื่นคำร้องขอเงินบำนาญที่จ่ายสมทบไปก่อนหน้านั้นได้ กรณีที่มีสมาชิกกองทุน NSSF ผู้ที่มีอายุครบกำหนด 55 ปี แต่จ่ายเงินสมทบกองทุนน้อยกว่าที่กำหนดไว้อย่างน้อย 60 เดือนสำหรับแผนประกันสังคม และได้รับค่าจ้างที่เกี่ยวข้องกับงานทั้งหมดแล้ว แต่ยังไม่สามารถรับเงินบำนาญสูงอายุได้ มีสิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่จะจ่ายเป็นเงินก้อน (มาตรา 8)

สมาชิกกองทุน หากเป็นผู้พิการก่อนอายุ 55 ปี จะมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์ โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลต้องมีความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขต่อไปนี้ (มาตรา 9)

(a) ลงทะเบียนเป็นสมาชิกกองทุน NSSF อย่างน้อย 5 ปี

(b) คุณสมบัติครบถ้วน 6 เดือน สำหรับแผนประกันสังคม และภายใน 12 เดือน สำหรับการเริ่มต้นความพิการ

ในกรณีที่มีการเสียชีวิต ของผู้รับสิทธิเงินบำนาญผู้สูงอายุ หรือสิทธิเงินผู้พิการ หรือสิทธิเงินบำนาญผู้เกษียณอายุที่กำหนด เช่นในกรณีการเสียชีวิตของสมาชิกกองทุน NSSF ซึ่งในวันที่เสียชีวิตนั้น สมาชิกกองทุนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยสมบูรณ์ในการได้รับเงินบำนาญผู้สูงอายุ หรือเงินผู้พิการ หรือได้รับการตรวจสอบว่ามีคุณสมบัติครบ 180 เดือนของแผนประกันสังคม ผู้ได้รับผลประโยชน์จะสามารถได้รับสิทธิในเงินบำนาญต่อไปได้ (มาตรา 10)

ถ้าสมาชิกกองทุน NSSF ผู้ซึ่งอาจจะไม่ได้รับสิทธิ เช่น อาจจะยังมีคุณสมบัติไม่ครบ 180 เดือนของแผนประกันสังคม ถึงแก่ความตาย สามีหรือภรรยา ไม่ว่าจะพิการหรือไม่ และบุคคลที่กำร้ำที่เกี่ยวข้องให้ได้รับสิทธิในการได้รับเงินดำรงชีพช่วยเหลือ ซึ่งอาจเป็นเงินก้อนในปริมาณที่ไม่น้อยกว่าเงินบำนาญรายเดือนที่สมาชิกกองทุน NSSF ได้รับ (มาตรา 11)

ความเสี่ยงเกี่ยวกับการทำงาน

อุบัติเหตุถูกพิจารณาให้เป็นสาเหตุของการบาดเจ็บจากการทำงาน โดยไม่คำนึงว่าจะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใด หากเป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงาน หรือในชั่วโมงทำงาน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงานหรือไม่ และส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายของผู้ปฏิบัติ ทั้งที่ได้รับค่าจ้าง และไม่ได้รับค่าจ้าง ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ รวมถึงอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน ระหว่างการเดินทางจากที่พักหรือจากบ้านมายังที่ทำงาน โดยไม่ได้ออกนอกเส้นทางเพื่อกิจส่วนตัว (มาตรา 12)

การเจ็บป่วยอันเกิดจากการทำงานถูกพิจารณาเป็นความเสี่ยงในการทำงาน โดยรัฐมนตรีกระทรวงที่ดูแลแผนงานประกันสังคม และรัฐมนตรีสาธารณสุข ได้ออกประกาศร่วม ที่มีภาระบุถึงรายการโรคที่เกิดจากการทำงานเปรียบเทียบกับรายการการจ้างงานที่ใช้แรงงาน ซึ่งเปิดเผยถึงการใส่สารเคมี วัตถุมีพิษ และการจ้างงานที่อยู่ในสถานที่ไม่ถูกอนามัย หรือพื้นที่ที่อาจเกิดโรคที่หลากหลายได้ (มาตรา 13)

ผลประโยชน์สำหรับความเสียหายอันเกิดจากการทำงาน มีดังต่อไปนี้ (มาตรา 15)

- (A) ค่าบริการทางการแพทย์ สำหรับความเสี่ยงจากการทำงาน ที่มีสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บจากการทำงาน เกิดอุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยอันเกิดจากการทำงาน การเจ็บป่วยจากการทำงาน ไม่ว่าจะกระทบต่อการทำงาน หรือไม่ก็ตาม
- (B) เงินชดเชยรายวันสำหรับการบาดเจ็บจากการทำงาน หรืออุบัติเหตุต่อเนื่อง หรือการเจ็บป่วยอันเกิดจากการทำงาน ที่เป็นสาเหตุให้ไร้ความสามารถในการทำงานชั่วคราว
- (C) เงินชดเชยสำหรับผู้พิการ หรือค่าชดเชยสำหรับการบาดเจ็บจากการทำงาน หรืออุบัติเหตุต่อเนื่อง หรือโรคอันเกิดจากการทำงานที่เป็นเหตุให้ไร้ความสามารถอย่างถาวร
- (D) การจัดหาค่าทำศพ และเงินชดเชยแก่ทายาท

ในกรณีที่ทุพพลภาพเป็นการชั่วคราว จากการยืนยันของแพทย์ หรือได้รับการยอมรับโดยกองทุนประกันสังคม ผู้ประสบเหตุจะได้รับเงินชดเชยเป็นรายวัน เงินชดเชยรายวันจะให้กับผู้ประสบเหตุจนกระทั่งการบาดเจ็บถูกรักษาจนหาย หรือผู้ประสบเหตุเสียชีวิต หลังจากการรักษาอาการบาดเจ็บชั่วเวลาหนึ่ง ค่าแรงรายวันในการทำงานสำหรับการขาดงานในวันแรก จะถูกจ่ายโดยนายจ้าง (มาตรา 17)

ความทุพพลภาพ ที่ได้รับการยืนยันจากแพทย์ หรือการยอมรับโดยกองทุนประกันสังคมว่าเป็นความทุพพลภาพอย่างถาวร ผู้ประสบเหตุ จะได้รับสิทธิดังต่อไปนี้

- A) เงินสำหรับผู้พิการถาวร เมื่อระดับความพิการแทรกซ้อนมีค่าน้อยร้อยละ 20
- B) เงินสำหรับผู้พิการ จะถูกจัดให้เป็นเงินก้อน ถ้าระดับความพิการแทรกซ้อนน้อยกว่าร้อยละ 20

ระดับของความพิการถาวร จะปรากฏในประกาศกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับกองทุนประกันสังคม เมื่อได้รับความเสี่ยงในการทำงาน และเป็นสาเหตุถึงแก่ชีวิตของลูกจ้าง กองทุนประกันสังคมจะจัดหาค่าทำศพ และเงินสำหรับทายาทให้แก่ลูกจ้างผู้ประสบเหตุต่อไป (มาตรา 19)

การกำหนดกองทุนประกันสังคมแห่งชาติ

กองทุนประกันสังคม ก่อตั้งขึ้น วันที่ 2 มีนาคม 2550 กองทุนประกันสังคมเป็นกองทุนที่มีกฎหมายสาธารณะ การควบคุมทางเทคนิคโดยกระทรวงแรงงานและการฝึกงานสายอาชีพ และการจัดการทางการเงินภายใต้กระทรวงเศรษฐกิจและการคลัง ซึ่งกองทุนประกันสังคมมีที่ตั้งอยู่ ณ กรุงพนมเปญ

กองทุนประกันสังคม มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) จัดการกฎเกณฑ์การประกันสังคมในการปฏิบัติตามกฎหมายของแนวทางปฏิบัติการประกันสังคมสำหรับบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานชั่วคราว
- 2) รับประกันการจัดหาผลประโยชน์ที่จัดสรรไว้เพื่อสมาชิกกองทุนประกันสังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อในกรณีผู้สูงอายุ คนพิการ เสียชีวิต และความเสียหายของการทำงาน หรือถ้าต้องเผชิญกับความเจ็บป่วย หรือการมีบุตร
- 3) เพื่อสะสมการจ่ายเงินสะสมจากสมาชิกของกองทุนประกันสังคม และนายจ้าง

กองทุนประกันสังคม มีแหล่งเงินทุน ดังต่อไปนี้

- 1) แหล่งเงินทุนเริ่มต้นมาจากการสนับสนุนของภาครัฐในการก่อตั้งกองทุนประกันสังคม
- 2) ส่งมอบกองทุนที่จัดตั้งโดยงบประมาณของภาครัฐ เช่น ค่าธรรมเนียมในการจัดการและทุน
- 3) สะสมการจ่ายเงินสะสมของสมาชิกกองทุนประกันสังคม และนายจ้างที่ถูกจัดเก็บเพื่อการจัดการด้านการเงินตามระเบียบกองทุนประกันสังคม

การลงทะเบียนในขั้นต้น กำหนดให้ทุกบริษัทที่มีจ้างลูกจ้างตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป จะต้องลงทะเบียนกับกองทุนประกันสังคม ภายใน 45 วัน หลังจากวันที่กิจการเริ่มต้น

8.3 การปฏิบัติด้านแรงงาน/ข้อควรรู้เกี่ยวกับข้อบังคับการทำงาน

เงินโบนัส

1. เงินโบนัสอาวุโส ตามที่กฎหมายกำหนด อยู่ระหว่าง 2- 11 USD ต่อเดือน คำนวณจากระยะเวลาที่ทำงานให้กับโรงงานตามตาราง ดังนี้

อายุงาน (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11...
โบนัส (USD/เดือน)	0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11...

2. กัมพูชามีธรรมเนียมปฏิบัติในการจ่ายเงินเดือน 13 เดือน หรือจ่ายโบนัสในอัตราเท่ากับเงินเดือน 1 เดือน ในเดือนธันวาคมของทุกปี

ค่าล่วงเวลา และเงินสวัสดิการอื่นๆ

1. กรณีที่แรงงานต้องทำงานล่วงเวลา จะต้องได้รับค่าจ้างในช่วงเวลานั้นเท่ากับ 1.5 เท่าของค่าจ้างในชั่วโมงทำงานปกติ และหากเป็นการทำงานล่วงเวลาในเวลากลางคืนตั้งแต่ 22.00-05.00 น. หรือในช่วงวันหยุดประจำสัปดาห์ จะต้องได้รับค่าจ้างเท่ากับ 2 เท่าของอัตราปกติ
2. งานกลางคืน ตามกฎหมายแรงงานหมายถึง ช่วงเวลาอย่างน้อย 11 ชั่วโมง ที่ครอบคลุมช่วงเวลา 22.00-05.00 น. ซึ่งจะต้องจ่ายค่าจ้างในช่วงเวลา 22.00-05.00 น. ในอัตรา 1.3 เท่าของอัตราค่าจ้างในช่วงกลางวัน
3. เงินช่วยเหลือค่าเดินทางหรือค่าที่พักอาศัย อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด 10 USD ต่อเดือน ในกรณีที่นายจ้างไม่ได้จัดให้มีสวัสดิการที่พัก และรถรับส่งให้กับแรงงาน
4. ค่าเข้างานหรือเบี้ยขยันตามที่กฎหมายกำหนด หากมาทำงานในแต่ละเดือนครบทุกวันทำการ 10 USD ต่อเดือน
5. แรงงานที่ปฏิบัติงานล่วงเวลาตามคำสั่งของนายจ้างจะต้องได้รับเงิน 2,000 เรียล สำหรับเป็นค่าอาหารล่วงเวลา 1 มื้อ หรือนายจ้างจะต้องจัดเตรียมอาหารไว้ให้
6. นายจ้างต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนประกันสังคมแห่งชาติในอัตรา 3.4% ของรายรับของลูกจ้างต่อเดือน โดยมีกำหนดขั้นต่ำเท่ากับ 6,800 เรียล (1.7 USD) /เดือน และสูงสุดไม่เกิน 34,000 เรียล (8.5 USD)/เดือน
7. กองทุนเงินบำนาญ กฎหมายประกันกองทุนประกันสังคม กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน ในอัตราร้อยละ 4.0 ของค่าจ้าง ในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 50
8. เงินชดเชยล่วงหน้าตามอายุงาน กฎหมายกำหนดให้นายจ้าง และสถานประกอบการทุกประเภท ต้องจ่ายเงินชดเชยล่วงหน้า ให้กับพนักงานประจำที่มีสัญชาติระยะยาวเกินกว่า 2 ปี หรือไม่ระบุระยะเวลาสิ้นสุดสัญญา เท่ากับอัตราค่าจ้างรวมสวัสดิการ 15 วัน ต่อปี โดยให้แบ่งจ่าย 2 รอบ รอบที่ 1 ภายในเดือนมิถุนายน ในอัตรา 7.5 วัน ของค่าจ้างรวมสวัสดิการเฉลี่ย 6 เดือนแรก และรอบที่ 2 ภายในเดือนธันวาคม ในอัตรา 7.5 วัน ของค่าจ้างรวมสวัสดิการเฉลี่ย 6 เดือนหลัง

สวัสดิการ ชั่วโมงการทำงานและวันหยุด

1. ชั่วโมงทำงานของแรงงานของทั้งแรงงานชายและหญิง จะต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยห้ามมิให้ใช้แรงงานมากกว่า 6 วันใน 1 สัปดาห์
2. ต้องให้แรงงานหยุดพักเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมงติดต่อกัน ใน 1 สัปดาห์ โดยทั่วไปจะกำหนดเป็นวันอาทิตย์
3. แรงงานมีสิทธิลาหยุดโดยได้รับค่าจ้างได้ 1.5 วันต่อเดือน หรือ 18 วันต่อปี โดยสิทธิในการลาจะเพิ่มขึ้น 1 วันต่อปี เมื่อทำงานให้กับบริษัทครบทุกๆ 3 ปี
4. แรงงานมีสิทธิลาหยุดฉุกเฉินได้ 7 วัน
5. แรงงานสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน โดยได้รับเงินเดือนครึ่งหนึ่งของเงินเดือนที่เคยได้รับ และในช่วง 2 เดือน หลังจากลาคลอดจะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานหนัก

8.4 การทำวีซ่า / ใบอนุญาตทำงาน

การทำวีซ่าพำนักในประเทศกัมพูชา

กัมพูชาได้แบ่งประเภทการทำวีซ่าเป็น 2 ประเภทหลัก คือ วีซ่านักท่องเที่ยว (T) และวีซ่าธุรกิจ (E) สำหรับวีซ่าท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่าย 30 USD เมื่อมาถึงที่สนามบินนานาชาติพนมเปญ โดยผู้ที่ได้รับวีซ่านักท่องเที่ยวสามารถอยู่ในกัมพูชาได้ 1 เดือน และจะได้รับการต่ออายุให้อีก 1 ครั้ง โดยไม่ต้องออกนอกประเทศ ปัจจุบันกัมพูชาได้พัฒนาการระบบการขอวีซ่านักท่องเที่ยวโดยใช้ระบบออนไลน์ผ่าน <http://www.mfaic.gov.kh/Evisa/> พร้อมทั้งการชำระเงิน 30 USD และค่าธรรมเนียมออนไลน์ 6 USD ผ่าน VisaCard, MasterCard, Unionpay, Alipay หรือ Wechat เพื่อหลีกเลี่ยงคิวยาวในขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมือง อย่างไรก็ตาม E-Visa ใช้ได้เฉพาะวีซ่านักท่องเที่ยวเท่านั้น ดังนั้น สำหรับผู้ที่จะมาทำธุรกิจที่ต้องการพำนักอยู่ในประเทศกัมพูชาเป็นระยะเวลานานหรือต้องการ multiple visa ยังต้องยื่นขอวีซ่าผ่านทางช่องทางเดิม (เจ้าหน้าที่) สำหรับบุคคลที่ต้องการอยู่ในประเทศนานกว่าสองเดือนหรือหากทำงานจำเป็นต้องมีวีซ่าธุรกิจ โดยใช้หลักการเดียวกับการขอวีซ่านักท่องเที่ยว คือ ยื่นขอวีซ่าเมื่อมาถึงสนามบินนานาชาติพนมเปญ โดยมีราคา 35 USD โดยจะต้องระบุรายละเอียดต่างๆ ในแบบฟอร์มขอวีซ่า และยื่นเอกสารพร้อมกับพาสปอร์ต (พาสปอร์ตจะต้องมีอายุมากกว่า 6 เดือน และมีหน้าว่างอย่างน้อย 1 หน้า) โดยใช้ร่วมกับภาพถ่าย และไม่จำเป็นต้องใช้หลักฐานการจ้างงานแต่อย่างใด วีซ่าธุรกิจจะมี

อายุ 1 เดือน แต่สามารถขยายเป็น 1, 3, 6, และ 12 เดือน ได้โดยไม่ต้องออกนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม วีซ่าธุรกิจ 1 และ 3 เดือนเป็นเพียง single visa เท่านั้นถ้าออกนอกประเทศไปแล้วต้องขอวีซ่าใหม่ แต่ในส่วนของวีซ่าธุรกิจ 6 และ 12 เดือน จะเป็น multiple visa ที่สามารถเข้าออกนอกประเทศได้โดยวีซ่าไม่หมดอายุ ซึ่งจะต้องมีหนังสือรับรองการทำงาน หรือแสดงวัตถุประสงค์ในการอยู่อาศัย ปกติแล้วการยื่นต่อวีซ่าธุรกิจสามารถทำได้ด้วยตนเองที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่อยู่ใกล้สนามบินนานาชาติพนมเปญแต่จะมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและจะต้องมีเงินพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำวีซ่าธุรกิจ ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการทำวีซ่าธุรกิจ นักธุรกิจส่วนใหญ่ จะใช้บริษัทท่องเที่ยวเป็นตัวแทนจัดการเรื่องวีซ่าให้เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว แต่ก็จะมีความค่าธรรมเนียมในการจัดการตามความเหมาะสม ซึ่งอัตรา ค่าธรรมเนียม วีซ่า (พ.ศ. 2565) มีดังนี้

ระยะเวลา	ค่าธรรมเนียม+ค่าบริการ
1 เดือน	50 USD
3 เดือน	90 USD
6 เดือน	160 USD
12 เดือน	300 USD

ใบอนุญาตทำงานในกัมพูชา

ชาวต่างชาติที่มาทำงานในกัมพูชาจะต้องมีใบอนุญาตทำงานและบัตรการจ้างงานที่ออกโดยกระทรวงแรงงาน โดยจะได้รับจากนายจ้าง ซึ่งจะต้องต่ออายุทุก 1 ปี ซึ่งใบอนุญาตทำงานสำหรับชาวต่างชาติในกัมพูชา แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ใบอนุญาตทำงานชั่วคราวสำหรับชาวต่างชาติ จะได้รับการให้ออกแก่บุคคลดังต่อไปนี้
 - พนักงานและผู้เชี่ยวชาญ
 - เจ้าหน้าที่เทคนิค
 - แรงงานที่มีฝีมือ
 - ผู้ให้บริการหรือแรงงานทั่วไป
2. ใบอนุญาตทำงานถาวรสำหรับชาวต่างชาติจะได้รับการออกให้แก่บุคคลดังต่อไปนี้
 - ผู้อพยพชาวต่างชาติที่ได้รับรองโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 - นักลงทุนต่างประเทศและคู่สมรสที่ได้รับรองโดยสภาเพื่อการพัฒนาของกัมพูชา

หมายเหตุ : ใบอนุญาตทำงานทั้ง 2 ประเภทไม่รวมเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะได้รับการจดทะเบียนภายใต้ใบอนุญาตทำงานของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเท่านั้น

ขั้นตอนในการยื่นขอใบอนุญาตทำงาน

1. ใบอนุญาตทำงานชั่วคราว ออกโดยกระทรวงแรงงาน เอกสารที่ต้องใช้มีดังนี้
 - แบบฟอร์มใบสมัครที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทย จำนวน 3 ชุด
 - พาสปอร์ตหรือเอกสารแสดงตนอื่นๆ
 - รูปถ่ายขนาด 4 x 6 ไม่สวมหมวกหรือแว่นตา
 - ใบรับรองแพทย์ และสัญญาจ้างงาน
 - นโยบายการประกันการจ้างงานของบริษัทที่ออกโดยนายจ้าง หรือบริษัทประกันภัย
 - ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงานชั่วคราว
2. ใบอนุญาตทำงานถาวร ออกโดยกระทรวงแรงงาน เอกสารที่ต้องใช้มีดังนี้
 - สำเนาเอกสารแสดงตัวผู้อพยพ หรือผู้ลงทุน
 - พาสปอร์ตหรือเอกสารแสดงตนอื่นๆ
 - รูปถ่ายขนาด 4 x 6 ไม่สวมหมวก หรือแว่นตา
 - ใบรับรองการเงินจากธนาคารในกัมพูชา
 - ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงานถาวร

เอกสารต่าง ๆ จะต้องส่งให้สถานีดำรวจ เทศบาลและกระทรวงมหาดไทย เพื่อตรวจสอบก่อนที่จะส่งให้กระทรวงแรงงานจะให้การอนุมัติ

รายละเอียดเพิ่มเติม

1. ใบอนุญาตทำงานชั่วคราวจะต้องมีระยะเวลาเท่ากับที่กำหนดไว้ในวีซ่า
2. ใบอนุญาตทำงานถาวรจะได้รับอนุมัติครั้งแรก เป็นระยะเวลา 2 ปี
3. ใบอนุญาตทำงานต้องได้รับการต่ออายุทุกสองปี
4. 3 เดือนก่อนที่ใบอนุญาตจะหมดอายุ ให้ยื่นแบบฟอร์มการต่ออายุไปที่กระทรวงมหาดไทยผ่านสถานีดำรวจในเขตเมืองที่พำนัก
5. ในกรณีที่ใบอนุญาตทำงานหาย ในฐานะผู้ครอบครองจะต้องไปแจ้งที่สถานีดำรวจ หรือเทศบาลในเขตที่พำนัก พร้อมให้คำชี้แจง และต้องยื่นคำขอใบอนุญาตทำงานอีกครั้ง

หนึ่ง ณ สถานีตำรวจหรือเทศบาล พร้อมทั้งจ่ายค่าธรรมเนียม โดยสถานีตำรวจ หรือเทศบาลจะส่งเอกสารดังกล่าวไปยังกระทรวงมหาดไทย

6. กรณีใบอนุญาตทำงานหมดอายุจะถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย
7. ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในใบอนุญาตทำงาน เช่น การย้ายที่อยู่ ผู้ที่ถือบัตรจะต้องแจ้งสถานีตำรวจก่อนที่จะออกเดินทางไปยังที่อยู่ใหม่ สำหรับใบอนุญาตทำงานใหม่จะได้รับภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากมาถึงที่อยู่ใหม่
8. ใบอนุญาตทำงานสามารถใช้เป็นบัตรประจำตัวประชาชน
9. ใบอนุญาตทำงานทั้ง 2 ประเภท สามารถเพิกถอนได้ในกรณีดังต่อไปนี้
 - ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจคนเข้าเมือง หรือ
 - ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของกัมพูชา หรือ
 - มีการกระทำขัดต่อความสงบเรียบร้อย

*แม้ว่าหลายปีที่ผ่านมา กัมพูชาไม่ได้มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับใบอนุญาตทำงานอย่างจริงจัง ทำให้การจ้างพนักงานต่างชาติส่วนมาก โดยทำแค่ business visa เท่านั้น เพื่อให้พนักงานสามารถพำนักและเดินทางเข้าออกประเทศกัมพูชาได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตาม ในปี 2557 รัฐบาลกัมพูชาโดยกระทรวงแรงงานฯ ได้ออกประกาศเตือนให้บริษัทต่างๆ ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างชาติอย่างเคร่งครัด ดังนั้นบริษัทไทยที่เข้ามาดำเนินการในกัมพูชาควรปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง

9. เส้นทางคมนาคมและขนส่งในประเทศกัมพูชา

9.1 เส้นทางคมนาคมทางอากาศในประเทศกัมพูชา

ปัจจุบันกัมพูชาเปิดให้บริการสำหรับเที่ยวบินปกติ 3 แห่ง ได้แก่ สนามบินนานาชาติพนมเปญ (Phnom Penh International Airport: PPIA), สนามบินนานาชาติเสียมเรียบ (Siem Reap international Airport: SRIA) และสนามบินนานาชาติสีหนุ (Sihanouk International Airport) โดยกรมการบินพลเรือน (The State Secretariat of Civil Aviation : SSCA) ให้ VINCI Airports (Cambodia Airport Management Services Ltd : CAMS) ซึ่งควบคุมโดย SCA เป็นผู้ดำเนินการทั้ง 3 สนามบิน และรับสัมปทาน (Concession for the development and management of Cambodia's network of international airports) ในการก่อสร้างเป็นระยะเวลา 45 ปี นับตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา

ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วระหว่างปี 2556 - 2561 ทำให้มีการปรับปรุงสนามบินกรุงพนมเปญ และเสียมราฐให้ทันสมัย และขยาย runways เพื่อให้สอดคล้องกับเครื่องบินที่บินมาลงและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในปี 2561 เป็นปีแรกที่กัมพูชา ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวบินเข้ามาทั้งสามสนามบินถึงจำนวน 10 ล้านคน และเพิ่มเป็น 11.6 ล้านคน ในปี 2562 ผ่าน 35 สายการบิน

เนื่องด้วยสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ในปี 2564 จำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านทั้งสามสนามบิน (Phnom Penh, Sihanoukville and Siem Reap) มีเพียง 136,680 คน ลดลงถึงร้อยละ 92

ในปี 2565 กัมพูชามีสนามบินจำนวน 3 แห่ง (Phnom Penh, Sihanoukville and Siem Reap) ให้บริการ การบินภายในประเทศและต่างประเทศ (Domestic and International commercial flights) โดยมีการก่อสร้าง และเตรียมการก่อสร้างสนามบินอีกหลายแห่ง โดยสนามบินที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง ได้แก่ สนามบินพนมเปญแห่งใหม่ สนามบินเสียมราฐแห่งใหม่ และสนามบินดาราสากร จังหวัดเกาะกงได้ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว ตั้งแต่วันที่ 2565 แต่ยังไม่เปิดให้บริการ เนื่องจากโควิดคลาสิคโอไมครอนเริ่มแพร่ระบาด ส่วนสนามบินที่อยู่ระหว่างเตรียมการก่อสร้าง ได้แก่ Poi Pet Airport, Banteay Meanchey Airport, Mondolkiri Airport, Koh Kong Airport, Battambang Airport, Ratanakiri Airport, Kampong Cham Airport, Kampong Chhnang Airport, Kompot Airport, Krakor Airport, Kratie Airport, Stung Treng Airport และ Thbeng Meanchey Airport เป็นต้น

เที่ยวบินในประเทศ ให้บริการโดย บริษัท Cambodia Angkor Air Ltd. (CAA) ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุน ระหว่าง Vietnam Airlines (49%), Cambodia Investment Company (26%) และรัฐบาลกัมพูชา (25%) ปัจจุบันมีการให้บริการเที่ยวบินระหว่าง พนมเปญ - เสียมเรียบ 6-9 เที่ยวบิน/วัน เสียมเรียบ-พระสีหนุ 1 เที่ยวบิน/วัน นอกจากนี้ยังมีสายการบิน BassakaAir, Bayon Airline, Cambodia Airways และ JC Airline ซึ่งเป็นสายการบินโลว์คอส ให้บริการเที่ยวบินระหว่างพนมเปญเสียมเรียบ อีกวันละ 1-2 เที่ยวบิน

Phnom Penh International Airport (Pochentong) เป็นสนามบินที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง จึงมีขนาดใหญ่ที่สุด มีผู้โดยสารใช้บริการปีละประมาณ 6 ล้านคน จาก 35 สายการบิน (36 เส้นทาง) จีนได้ลงทุนสร้างสนามบินพนมเปญแห่งใหม่ ด้วยเงินลงทุน 1.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยกำหนดจะเสร็จในปี 2566 เป็นการลงทุนของบริษัท Cambodia Airport Investment จำกัด บนพื้นที่ 2,600 เฮกตาร์ ในเขต Boueng Cheung Loung อำเภอกันดาลสตึง จังหวัดกันดาล ห่างจากกรุงพนมเปญไปทางทิศใต้ระยะทาง 30 กิโลเมตร

Siem Reap International Airport - ตั้งอยู่ในตัวเมือง ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกเพียง 5 กม. รั้งนักท่องเที่ยวในปี 2562 จำนวน 3.9 ล้านคน จาก 31 สายการบิน (48 เส้นทาง) สนามบินนานาชาติเสียมราฐแห่งใหม่ เป็นการลงทุนของรัฐวิสาหกิจจีนชื่อบริษัท Yunnan Investment Holding จำกัด (บริษัท Angkor International Airport Investment

Cambodia) ภายใต้สัมปทาน Build-operate-transfer (BOT) ระยะเวลา 55 ปี ก่อสร้างบนพื้นที่ 700 เฮกตาร์ ที่อำเภอ Sotnikom ห่างจาก Angkor Archaeological Park ระยะทาง 40 กม. ด้วยเงินลงทุน 900 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เริ่มก่อสร้างในปี 2561 คาดว่าจะเสร็จในปี 2566

Sihanouk International Airport ได้มีการปรับปรุงรันเวย์และอาคารผู้โดยสาร ซึ่งเสร็จแล้วในปี 2561 โดยในปี 2562 รั้งผู้โดยสาร 1.6 ล้านคน จาก 10 สายการบิน (11 เส้นทาง)

Dara Sakor International Airport - จังหวัดเกาะกง ก่อสร้างภายในพื้นที่โครงการดาราศาสตร์รีสอร์ท อำเภอบัวตุมสาคร์ จังหวัดเกาะกง (โดยบริษัท Union Development Group : UDG) จากจีน ด้วยเงินลงทุน 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ บนพื้นที่ 750 เฮกตาร์

เส้นทางการบินระหว่างประเทศ สนามบินนานาชาติพนมเปญ (ปี 2562)

ประเทศปลายทาง	สนามบินปลายทาง	จำนวนเที่ยวบิน
ไทย	กรุงเทพ (สุวรรณภูมิ)	8-10 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 14 สายการบิน) (55 นาที)
	กรุงเทพ (ดอนเมือง)	3-4 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2-3 สายการบิน) (55 นาที)
จีน	กวางโจว	3 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
	คุนหมิง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	หนานหนิง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	เซี่ยงไฮ้	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	ฉงชิ่ง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	ฟูโจว	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	จีหนาน	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	มาเก๊า	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	ปักกิ่ง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	หางโจว	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	หนานจิง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	หนิงปอ	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	เทียนจิน	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
เวียดนาม	ฮานอย	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
	โฮจิมินห์	4 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
ฮ่องกง	ฮ่องกง	3 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
มาเลเซีย	กัวลาลัมเปอร์	4 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
	ปีนัง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
เกาหลีใต้	อินซอน	2 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 4 สายการบิน)
สิงคโปร์	สิงคโปร์	4 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
ไต้หวัน	ไต้หวัน	2 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
ลาว	เวียงจันทน์	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
พม่า	ย่างกุ้ง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
กาตาร์	โดฮา	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 4 สายการบิน)

ที่มา: <http://www.cambodia-airports.com>

เส้นทางการบินระหว่างประเทศ สนามบินนานาชาติเสียมเรียบ (ปี 2562)

ประเทศปลายทาง	สนามบินปลายทาง	จำนวนเที่ยวบิน
ไทย	กรุงเทพ (สุวรรณภูมิ)	8 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 12 สายการบิน) (55 นาที)
	กรุงเทพ (ดอนเมือง)	3 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน) (55 นาที)
	เชียงใหม่	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
	เกาะสมุย	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
	ภูเก็ต	2 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
จีน	กวางโจว	4 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 3 สายการบิน)
	กู่หยาง	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	หนานหนิง	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	เซียงไฮ้	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	ฉงชิ่ง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	คุนหมิง	2 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	จีหนาน	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	มาเก๊า	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	ปักกิ่ง	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	หางโจว	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	หนานจิง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	หนิงปอ	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
	เหอเฟย์	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	เฉิงตู	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
	เวียดนาม	ฮานอย
โฮจิมินห์		ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
ดานัง		1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
ฮ่องกง	ฮ่องกง	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 1 สายการบิน)
มาเลเซีย	กัวลาลัมเปอร์	3 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
	ปีนัง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
เกาหลีใต้	อินชอน	9 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
	ปูซาน	1 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 2 สายการบิน)
สิงคโปร์	สิงคโปร์	3 เที่ยวบิน/วัน (ทุกวัน 7 สายการบิน)
ไต้หวัน	ไต้หวัน	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
ลาว	เวียงจันทน์	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
พม่า	ย่างกุ้ง	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา
กาตาร์	โดฮา	ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลา

9.2 เส้นทางคมนาคมทางถนนในประเทศกัมพูชา

1) ถนนในประเทศกัมพูชา

เครือข่ายถนนในประเทศกัมพูชา มีความยาวรวมทั้งสิ้น 52,500 กม. ประกอบด้วย ทางหลวงแผ่นดิน (National Road) 5,600 กม. ทางหลวงชนบท 6,600 กม. ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงโยธาธิการและคมนาคม (MPWT) และถนนสายรองอีกประมาณ 40,300 กม. ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงพัฒนาชนบท (MRD) และแม้ว่าถนนหลายสายจะได้รับความเสียหายจากกระหว่างสงครามกลางเมือง แต่ปัจจุบันก็ได้รับการพัฒนารับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น โดยได้รับเงินทุนช่วยเหลือจากต่างประเทศ

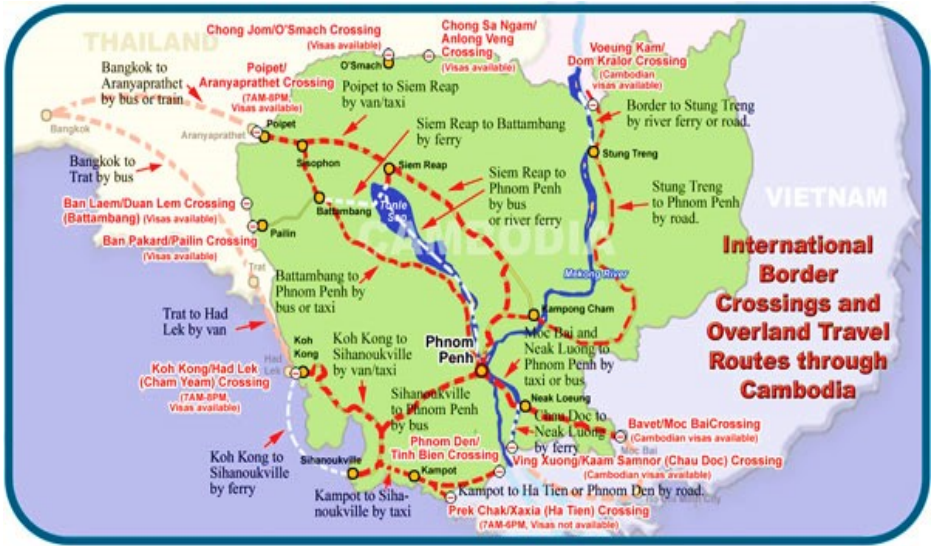
ประเภทถนน	ความยาว (%)	จำนวนสะพาน (ความยาว ม.)	หน่วยงานรับผิดชอบ
ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 หลัก	2,258 กม. (4.3%)	589 (17,643)	MPWT
ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2 หลัก	3,342 กม. (6.3%)	698 (15,710)	
ทางหลวงชนบท	6,607 กม. (12.6%)	904 (16,309)	
ถนนสายรอง	40,379 กม. (76.8%)	1,869 (25,559)	MRD
รวม	52,586 กม. (100%)	4,060 (76,211)	MPWT/MRD

ที่มา:MPWT

ถนนสายหลักที่มีความสำคัญในกัมพูชา ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 หลัก ซึ่งมีทั้งหมด 8 สาย เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างพนมเปญและจังหวัดสำคัญ ในจำนวนนั้น มี 4 สายที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ หมายเลข 1 และ 2 เชื่อมต่อกับประเทศเวียดนาม หมายเลข 5 เชื่อมต่อกับประเทศไทย ที่ ปอยเปต/อรัญประเทศ หมายเลข 7 เชื่อมต่อกับประเทศลาว

นอกจากนี้ยังมี ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2 หลัก ที่มีความสำคัญ และเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ หมายเลข 48 เชื่อมต่อกับประเทศไทย ที่ เกาะกง/บ้านหาดเล็ก หมายเลข 33 และ 78 เชื่อมต่อกับประเทศเวียดนาม

ตารางแสดงทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 หลัก และ 2 หลัก ที่สำคัญ

เลข	เส้นทางและจังหวัดที่ผ่าน	ระยะทาง
1	พนมเปญ – ไปรเวง – สวายเรียง – ชายแดนเวียดนาม	167 กม.
2	พนมเปญ – ตาแก้ว – ชายแดนเวียดนาม (หินบิน)	125 กม.
3	พนมเปญ – กัมปงสปีอ – ตาแก้ว – กัมปอต – พระสีหนุ	200 กม.
4	พนมเปญ – กัมปงสปีอ – เกาะกง – พระสีหนุ	225 กม.
5	ชายแดนไทย – บัยเตียเมียนเจย – พระตะบอง – โพธิ์สัตว์ – กัมปงขวาง – พนมเปญ	410 กม.
6	บัยเตียเมียนเจย – เสียมเรียบ – กัมปงรม – กัมปงจาม – พนมเปญ	418 กม.
7	กัมปงจาม – กระแจะ – สติงเตี๋ย – ชายแดนลาว	454 กม.
8	กันดาล – กัมปงจาม	126 กม.
33	กัมปอต – ชายแดนเวียดนาม (ฮาเทียน)	40 กม.
48	เกาะกง – ชายแดนไทย (บ้านหาดเล็ก)	160 กม.
78	สติงเตี๋ย – รัตนคีรี – ชายแดนเวียดนาม	194 กม.

2) ระยะเวลาภายในประเทศ ระหว่างพนมเปญ-จังหวัดสำคัญ

ที่	เส้นทาง	ระยะทาง กม.	หมายเลขถนน
1	พนมเปญ – นครวัด	321	6
2	พนมเปญ – โบโก	189	3
3	พนมเปญ – กัมปอต	148	3
4	พนมเปญ – สีหนุ	230	4
5	พนมเปญ – เสียมเรียบ	314	6
6	พนมเปญ – เกาะกง	271	4 และ 48
7	พนมเปญ – บ้านเตี้ยเมียนเจย	359	5
8	พนมเปญ – พระวิหาร	294	6 และ 64

3) อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS)

สำหรับการพัฒนาด้านการคมนาคม ตามแผนของ ประเทศใน อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) ซึ่งประกอบด้วย ไทย ลาว เวียดนาม พม่า กัมพูชา และจีนตอนใต้ จำนวน 10 เส้นทาง มี 3 เส้นทางในกัมพูชาที่มีความสำคัญกับประเทศไทย ได้แก่

เส้นทาง Central Sub-corridor หรือเส้นทาง R 1

เส้นทาง กรุงเทพฯ – พนมเปญ – โฮจิมินห์ เป็นเส้นทางเชื่อมโยงเมืองสำคัญทางการค้าของทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งมีประชากรหนาแน่น รวมทั้งเป็นเส้นทางเชื่อมโยง แหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจของ อนุภูมิภาค โดยจากฝั่งประเทศไทย เริ่มที่กรุงเทพฯ มุ่งหน้าสู่รัฐประเทศ ระยะทางประมาณ 300 กม. ฝั่งกัมพูชาจากปอยเปต มุ่งหน้าด่านบาวเวต โดยผ่านจังหวัด บ้านเตี้ยเมียนเจย พระตะบอง

โพธิ์สัตว์ พนมเปญ ไปรเวง สวายเรียง ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 5 และหมายเลข 1 ผ่านระยะทางรวมประมาณ 570 กม. ฝั่งเวียดนามจากบาเวต มุ่งหน้า โฮจิมินห์ และ ว่างเตา ระยะทาง 170 กม. รวมระยะทางทั้งหมด 1,040 กม.

เส้นทาง Southern Coastal Sub- corridor หรือ เส้นทาง R 10

เส้นทาง กรุงเทพฯ – เกาะกง – Nam Can เป็นเส้นทางเลียบชายฝั่งด้านใต้ ระยะทางประมาณ 970 กิโลเมตร เชื่อมโยงพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกของไทยและ ทางใต้ของกัมพูชา ซึ่งมีศักยภาพด้านการค้า อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ชายฝั่งของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง ทรัพยากรพลังงาน และอุตสาหกรรมเบา ตลอดจนเชื่อมโยงไปจนถึงพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ในเวียดนาม ซึ่งมีอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป และอุตสาหกรรมเบา โดยเริ่มต้นจาก กรุงเทพฯ – ตราด ในฝั่งประเทศไทย ต่อด้วย เกาะกง – กัมปอต ประเทศกัมพูชาโดยใช้ทางหลวงหมายเลข 48 – 4 – 33 จนไปถึงฮาเตียน – Ca Mua – Nam Can ประเทศเวียดนาม

เส้นทาง Northern Sub-corridor หรือเส้นทาง R 9

เส้นทาง กรุงเทพฯ – เสียมเรียบ – Qui Nhon เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจาก กรุงเทพฯ สุนครวัด และเขาพระวิหารในกัมพูชา ผ่านพื้นที่ราบสูงตอนกลางของประเทศเวียดนามสู่ชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ – อรัญประเทศ ในฝั่งไทย ปล่อยเปต เสียมเรียบ สดิงเตริง และรัตนคีรี ในฝั่งกัมพูชา โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 5 – 6 – 66 – 7 – 18 จนไปถึงชายแดนเวียดนาม ที่จังหวัด Pleiku ต่อไปจนถึงชายฝั่งที่จังหวัด Qui Nhon

4) เส้นทางหลักในการขนส่งระหว่างไทย – กัมพูชา

ประเทศไทยและกัมพูชา มีจุดผ่านแดนถาวรจำนวน 7 แห่ง ที่ใช้สำหรับขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ รวมถึงการเดินทางสัญจรไปมาของประชาชนและนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ช่องสะง่า (ศรีสะเกษ) – ช่องจอม (อุดรเมียนเจย)
2. ช่องจอม (สุรินทร์) – โอร์เสม็ด (อุดรเมียนเจย)
3. บ้านคลองลึก (สระแก้ว) – ปล่อยเปต (บันเตียเมียนเจย)
4. บ้านเขาดิน (สระแก้ว) – พนมโต (บันเตียเมียนเจย)
5. บ้านแหลม (จันทบุรี) – บ้านกรอมเรียง (พระตะบอง)
6. บ้านผักกาด (จันทบุรี) – บ้านคลองจะกร้อม (ไพลิน)
7. บ้านหาดเล็ก (ตราด) – จามเยียม (เกาะกง)

จุดผ่านแดนถาวรทั้ง 7 จุด มีการขยายเวลาทำการ จาก 7.00 – 20.00 น. เป็น 6.00 – 22.00 น. เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแผนในการเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มอีก 4 แห่ง ได้แก่

1. บ้านหนองเอี่ยน (สระแก้ว) – สตึงบต (บันเตียเมียนเจย – ปอยเปต) เป็นการก่อสร้างจุดผ่านแดนแห่งใหม่ เพื่อแยกการขนส่งสินค้าและการสัญจรของประชาชน ระหว่างจังหวัดสระแก้วและบันเตียเมียนเจยออกจากกัน เนื่องจากในปัจจุบัน ด่านบ้านคลอง – ปอยเปต เป็นด่านที่ใช้สำหรับการขนส่งสินค้า และการสัญจรของประชาชนเกือบร้อยละ 80 และไม่สามารถขยายพื้นที่ได้
2. ช่องอานมัว (อุบลราชธานี) – อานแซะ (พระวิหาร) เป็นการยกระดับจากจุดผ่อนปรน เพื่อส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว
3. สายตะกู (บุรีรัมย์) – จ๊ับโก๊ก (อุดรเมียนเจย) เป็นการยกระดับจากจุดผ่อนปรน เพื่อส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว
4. ท่าเส้น (ตราด) – ทมอร์ตา (โพธิ์สัต) เป็นการยกระดับจากจุดผ่อนปรนเพื่อส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว

9.3 เส้นทางคมนาคมทางรถไฟ

ระบบรางรถไฟในประเทศกัมพูชา ประกอบด้วย เส้นทาง 2 สาย คือ 1. สายใต้มีความยาว 264 กม. เริ่มต้นที่กรุงพนมเปญ ผ่านสถานีตาแก้ว กัมปอต และไปสิ้นสุดที่ สีหนุวิลล์ 2. สายเหนือมีความยาว 336 กม.เริ่มต้นที่พนมเปญ ผ่านสถานีกัมปงชนาง โพธิ์สัตว์ พระตะบอง ศรีโสภณ และไปสิ้นสุดที่ปอยเปต ติดกับชายแดนประเทศไทย ในส่วนของรางรถไฟระยะทาง 48 กม. จากศรีโสภณไปจนถึงปอยเปตที่หายไปและยังหาไม่พบ ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างรางรถไฟใหม่เพื่อทดแทน และเชื่อมโยงระหว่างรางรถไฟไทยและกัมพูชา

โครงสร้างพื้นฐานของเส้นทางรถไฟทั้งสองสายนั้นมีสภาพทรุดโทรมมาก เนื่องจากได้รับความเสียหายจากสงคราม โดยปัจจุบันรถไฟสามารถทำความเร็วได้เพียง 15 - 20 กม. ต่อ ชั่วโมง รัฐบาลกัมพูชาจึงได้ให้สัญญาสัมปทานกับ Toll Holding จากออสเตรเลีย เป็นระยะเวลา 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เพื่อดำเนินการฟื้นฟูเครือข่ายทางรถไฟทั้งระบบและปรับปรุงการดำเนินงาน นอกจากนี้ ADB และ AusAID ยังตกลงที่จะให้การสนับสนุนเงินทุนจำนวน 140 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ในการพัฒนาและฟื้นฟูตามที่ได้กล่าวมา โดยมีเป้าหมายให้รถไฟสามารถ รับน้ำหนัก

กตเพลลาได้สูงสุด 20 ตัน และทำความเร็วสูงสุดได้อย่างน้อย 50 กม.ต่อชั่วโมง อย่างไรก็ตาม Toll Holding ได้ขายหุ้นทั้งหมดให้กับ Royal Group ของกัมพูชาเพื่อดำเนินกิจการต่อ

หลังจากที่ได้รับการฟื้นฟูจนถึงในปัจจุบัน ได้มีการเปิดใช้เส้นทางสายใต้ จากพนมเปญ ถึง สถานี Touk Meas ซึ่งห่างจากพนมเปญ 118 กม. และอยู่ใกล้กับจังหวัดกัมปอต โดยมีการขนส่ง ปูนซีเมนต์จากกัมปอต มายังพนมเปญ สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และมีการเปิด ใช้เส้นทางสายใต้ทั้งเส้นทาง ไปถึง จังหวัดพระสีหนุ เมื่อปลายปี พ.ศ.2555 ที่ผ่านมา โดยมีการให้บริการ 3 เที่ยวต่อ สัปดาห์ เพื่อขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร โดยทำความเร็วได้ 60 กม.ต่อ ชั่วโมง สำหรับทางรถไฟสายเหนือจากกรุงพนมเปญ ถึงปอยเปต (ชายแดนไทย - กัมพูชา) นั้นเริ่ม มีการเปิดใช้งานตลอดทั้งเส้นทาง เมื่อ พ.ศ.2561 โดยสามารถรับน้ำหนักได้ 15 ตันต่อเพลลา และ ทำความเร็วได้ 30 กม. ต่อชั่วโมง

ต่อมาในปี 2562 รัฐบาลกัมพูชา ตัดสินใจยกเลิกสัญญาบริหารกิจการรถไฟกับบริษัท Royal Railway และมอบหมายให้กระทรวงคมนาคม เข้ามาบริหารจัดการเป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะ เปิดประมูล และคัดเลือกบริษัทรายใหม่ที่มีประสบการณ์ และสามารถทำงานร่วมกับรัฐบาลได้ในการปรับปรุงและยกระดับการให้บริการขนส่งทางรถไฟให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีความแน่นอน ปลอดภัย และค่าบริการเหมาะสม เพื่อเป็นทางเลือกในการขนส่งแก่ภาคธุรกิจ ใน กัมพูชา นอกจากนี้ยังมอบหมายให้กระทรวงคมนาคมยกระดับการขนส่งทางรถไฟจากสถานี ปอยเปตถึงสถานีสีหนุวิลล์ โดยไม่ต้องมีการถ่ายสินค้าที่พนมเปญ และให้ประสานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนคลังจัดเก็บข้าวสารเพื่อการส่งออก ในพื้นที่สำคัญของแต่ละ จังหวัดที่สามารถเข้าถึงการขนส่งทางรถไฟได้

และล่าสุดเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2562 รัฐบาลไทยและกัมพูชา ได้ทำพิธีเปิดสถานีรถไฟด่าน พรมแดนบ้านคลองลึก พร้อมทั้งลงนามความตกลงว่าด้วย การเดินรถไฟร่วมกันระหว่างรัฐบาล แห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้มอบ ขบวนรถไฟดีเซลรางจำนวน 4 ตู้ แก่กัมพูชา อีกด้วย

9.4 เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

1) ท่าเรือนานาชาติ

ในกัมพูชา มีท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียว คือ ท่าเรือสีหนุวิลล์ ซึ่งได้มีการปรับปรุงโดยการวางคอนเทนเนอร์รอบท่าเรือน้ำลึก ความยาว 240 เมตร และขยายพื้นที่ที่จอดเรือความยาว 160 เมตร สำหรับรองรับเรือที่กินน้ำลึก 9 เมตร ปัจจุบันท่าเรือแห่งนี้มีท่าเทียบเรือ 12 ท่า มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่ทันสมัย มีทางเข้า 2 สาย คือ สายใต้ มีความยาว 5.5 กม. ลึก 8.4 เมตร และกว้าง 80 – 100 เมตร และสายเหนือ มีความยาว 1 กม. ลึก 10 ม. และกว้าง 150 – 200 เมตร รองรับน้ำหนักได้ 10,000 ตัน

เส้นทางเดินเรือที่ติดต่อกับสีหนุวิลล์ ได้แก่ อเมริกา ยุโรป จีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไทย และเวียดนาม ส่วนใหญ่จะขนผ่านสิงคโปร์

นอกจากนี้ยังมีท่าเรือ เอกชนที่สำคัญ อีก 2 แห่งได้แก่ ท่าเรือนานาชาติพนมเปญ ซึ่งอยู่ลึกเข้ามาประมาณ 330 กิโลเมตร จากปากแม่น้ำโขงที่ชายฝั่งทะเลจีนใต้ของประเทศเวียดนาม และจากการที่เป็นท่าเรือที่อยู่ในลำน้ำ ทำให้ความสามารถในการรองรับเรือในฤดูแล้งกับฤดูน้ำหลากจะต่างกันมากทั้งจากอุปสรรคของการเดินเรือและระดับความลึกหน้าท่าคือ สามารถรองรับเรือระหว่าง 2,000 ตันกับ 5,000 ตันในแต่ละฤดูตามลำดับ

ท่าเรือเอกชนชื่อ ท่าเรือออกญามง หรือ Oknha Mong Port: OMP ซึ่งตั้งอยู่ติดอ่าวไทยในเขตจังหวัดพระสีหนุเหนือขึ้นมาจากท่าเรือสีหนุวิลล์ทางรถยนต์ประมาณ 40 กิโลเมตร หรือประมาณ 180 กิโลเมตรจากกรุงพนมเปญ เป็นท่าเรือที่เปิดดำเนินการควบคู่กับการขยายขนาดหน้าท่า ปัจจุบันสามารถรองรับเรือน้ำหนักสูงสุดได้ 5,000 ตัน

ปัจจุบันกำลังมีการก่อสร้างและพัฒนาท่าเรือทางทะเลของเอกชน อีกจำนวน 2 แห่ง ในจังหวัดกัมปอต เพื่อรองรับความต้องการนำเข้า และส่งออกสินค้าที่เพิ่มขึ้น

การขนส่งสินค้าหนักระหว่างไทยกับกัมพูชาจึงนิยมขนส่งทางเรือมากกว่า โดยสินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องดื่ม น้ำตาล วัสดุก่อสร้าง จะนิยมใช้ท่าเรือเอกชนในจังหวัดตราด ได้แก่ ท่าเรือ ส.กฤตวัน ท่าเรือชลาลัย และท่าเรือกัลปิงหา ขนส่งสินค้าไปยังท่าเรือออกญามง และท่าเรือเอกชน ขนาดเล็กอื่นๆ ในจังหวัดเกาะกง และพระสีหนุ

ขณะที่สินค้าที่ขนส่งโดยตู้คอนเทนเนอร์จะถูกส่งมาจากท่าเรือแหลมฉบัง หรือท่าเรือกรุงเทพ ขนส่งมายังท่าเรือสีหนุวิลล์ รวมถึงน้ำมันสำเร็จรูป

2) ท่าเรือ ขนส่งภายในประเทศ

การขนส่งทางน้ำภายในประเทศ ส่วนใหญ่ใช้แม่น้ำแม่โขง แม่น้ำโตนเลสาบ และแม่น้ำบาสัก ซึ่งมีความยาวโดยรวม 1,750 กิโลเมตร ในฤดูฝน และอาจลดเหลือ 580 กิโลเมตร ในฤดูแล้ง ท่าเรือขนส่งในประเทศที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

- (1) ท่าเรือสตึงเตร็ง (จังหวัดสตึงเตร็ง) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขง ห่างจากท่าเรือกระแจะ 128 กม.
- (2) ท่าเรือกระแจะ (จังหวัดกระแจะ) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขง ห่างจากท่าเรือกำปงจาม 121 กม.
- (3) ท่าเรือโตนเลเบต (จังหวัดกำปงจาม) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขง ห่างจากพนมเปญ 106 กม.
- (4) ท่าเรือเนียกเลียง (จังหวัดไพรเวง)) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขง ห่างจากท่าเรือกพนมเปญ 60 กม.
- (5) ท่าเรือ ซองเนียส (จังหวัดเสียมเรียม) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโตนเลสาบ ห่างจากท่าเรือ พชากรอม 190 กม.
- (6) ท่าเรือ พชากรอม (กำปงชนาง) ตั้งอยู่บนแม่น้ำโตนเลสาบ ห่างจากท่าเรือพนมเปญ 100 กม.

การขนส่งสินค้าทางน้ำภายในประเทศกัมพูชามีข้อจำกัด เนื่องจากระดับน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้ง มีความแตกต่างประมาณ 10 เมตร

10. การเงินและการธนาคาร

10.1 สถาบันการเงิน

ธนาคาร

กฎหมายว่าด้วยธนาคารและสถาบันทางการเงิน ได้รับการบัญญัติขึ้นในปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางการเงิน สร้างรากฐานให้กับสถาบันทางการเงิน และเพื่อให้ นักลงทุนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการประกอบธุรกิจได้ง่ายยิ่งขึ้น มาตรา 16.3 ของกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนด เงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำของธนาคารไว้เท่ากับ 12.5 ล้านเหรียญสหรัฐ โดย 5% ของเงินทุนจดทะเบียนจะต้องคงไว้ที่ ธนาคารแห่งชาติ กัมพูชา เพื่อเป็นเงินประกัน อย่างไรก็ตาม ประกาศหมายเลข B7-016-117 ว่าด้วย ข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ใหม่ เกี่ยวกับเงินทุนจดทะเบียน และการอนุมัติใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคาร ลงวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดเงินทุนขั้นต่ำของธนาคาร ดังต่อไปนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนเป็นบริษัทในประเทศ ซึ่งมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นธนาคารหรือสถาบันการเงิน อย่างน้อย 1 ราย และได้รับการจัดให้อยู่ในระดับ Investment Grade โดยหน่วยงานจัดอันดับความน่าเชื่อถือ จะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ 200,000,000,000 เรียล (50 ล้านเหรียญสหรัฐ)
2. ธนาคารพาณิชย์ที่มีผู้ถือหุ้นเป็นบุคคลธรรมดา หรือบริษัท จะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอย่างน้อย 300,000,000,000 เรียล (75 ล้านเหรียญสหรัฐ)
3. ธนาคารเฉพาะด้าน ที่จดทะเบียนเป็นบริษัทในประเทศ ซึ่งมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นธนาคารหรือสถาบันการเงิน อย่างน้อย 1 ราย และได้รับการจัดให้อยู่ในระดับ Investment Grade โดยหน่วยงานจัดอันดับความน่าเชื่อถือ จะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ เท่ากับ 10,000,000,000 เรียล (2.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
4. ธนาคารเฉพาะด้านที่มีผู้ถือหุ้นเป็นบุคคลธรรมดา หรือบริษัท จะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนขั้นต่ำอย่างน้อย 60,000,000,000 เรียล (15 ล้านเหรียญสหรัฐ)

ทั้งนี้ ธนาคารที่ได้รับใบอนุญาต หรือ หนังสือสำคัญ ก่อน การประกาศใช้ประกาศฉบับนี้ ถูกกำหนดให้ต้องเพิ่มเงินทุนจดทะเบียนให้เท่ากับที่ระบุไว้ด้านบน ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2560 ธนาคารจะต้องรักษา อัตราส่วนของ ยอดค้างชำระ การให้กู้ หรือข้อผูกพัน ระหว่างผู้รับผลประโยชน์หนึ่งรายต่อสินทรัพย์ของธนาคารทั้งหมด ที่อัตราไม่เกิน 20% (ประกาศหมายเลข 7.06-226 NBC ว่าด้วยการควบคุมความเสี่ยงของธนาคารและสถาบันทางการเงินขนาดใหญ่)

ในปี พ.ศ. 2564 ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) รวมกับสำนักงานสาขา (Branch Office) ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศ มีจำนวนทั้งหมด 54 ธนาคาร ธนาคารเฉพาะด้าน (Specialized Bank) จำนวน 10 ธนาคาร สถาบันไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance Institution) จำนวน 85 สถาบัน สถาบันไมโครไฟแนนซ์รับฝากเงิน 6 สถาบัน สำนักงานตัวแทน (Representative Office) ของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศอีก 6 ธนาคาร และบริษัทลีสซิ่ง (Leasing Company) 17 แห่ง

ธนาคารพาณิชย์ ทั้ง 54 ธนาคาร มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. ACLEDA BANK Plc.
2. ADVANCED BANK OF ASIA LIMITED.
3. B.I.C (CAMBODIA) BANK PLC.
4. BANGKOK BANK PLC., CAMBODIA BRANCH
5. BANK FOR INVESMENT&DEVELOPMENT OF CAMBODIA
6. BANK OF CHINA LIMITED PHNOM PENH BRANCH
7. BOOYOUNG KHMER BANK
8. BRANCH OF INDUSTRIAL BANK OF KOREA “PHNOM PENH”
9. BRANCH OF MIZUHO BANK, LTD.
10. BRED BANK (CAMBODIA) PLC.
11. CAMBODIA ASIA BANK LTD.
12. CAMBODIA MEKONG BANK PUBLIC LIMITED.
13. CAMBODIAN COMMERCIAL BANK LTD.
14. CAMBODIAN POST BANK Plc.
15. CAMBODIAN PUBLIC BANK Plc.
16. CANADIA BANK PLC
17. CATHAY UNITED BANK (CAMBODIA) Corp.,Ltd.
18. CHIEF (CAMBODIA) COMMERCIAL BANK PLC
19. Chip Mong Commercial Bank Plc.
20. CIMB BANK PLC.
21. FIRST COMMERCIAL BANK PHNOM PENH BRANCH
22. FOREIGN TRADE BANK OF CAMBODIA
23. Hong Leong Bank (Cambodia) PLC
24. ICBC Bank Limited Phnom Penh Branch
25. Kasikorn Bank PLC. Phnom Penh Brach
26. KOOKMIN BANK CAMBODIA.
27. KRUNG THAI BANK PUBLIC CO., LTD PHNOM PENH BRANCH

28. MAY BANK PHNOM PENH BRANCH.
29. MB Bank Plc. Phnom Penh Branch Cambodia
30. Mega International Commercial Bank Co.Ltd. Phnom Penh Branch
31. PHILLIP BANK PLC.
32. PHNOM PENH COMMERCIAL BANK
33. PRINCE BANK PLC.
34. RHB INDOCHINA BANK
35. M.G.N Emperor Bank Plc.
36. SATHAPANA BANK PLC (MARUHAN JAPAN BANK Plc.)
37. Saigon-Hanoi Cambodia Bank (SHB) Plc.
38. SHINHAN KHMER BANK Limited
39. Taiwan Cooperative Bank, Phnom Penh Branch
40. UNION COMMERCIAL BANK PLC.
41. VATTANAC BANK
42. Asia-Pacific Development Bank Plc.
43. Saigon Thuong Tin Cambodia Bank Plc.
44. Vietnam Bank for Agriculture & Rural.
45. PANDA Commercial Bank Plc.
46. Agricultural and Rural Development Bank
47. Small and Medium Enterprise Bank of Cambodia Plc. "SME Bank"
48. Alpha Commercial Bank Plc.
49. SBI LY HOUR BANK PLC.
50. HATTHA Bank Plc.
51. DGB Bank Plc.
52. J Trust Royal Bank Plc
53. ABA Bank
54. Wing Bank (Cambodia) Plc

ธนาคารเฉพาะด้าน (Specialized Banks)

ตามกฎหมายธนาคารและสถาบันการเงินนั้น ธนาคารเฉพาะด้านได้รับคำนิยามว่าเป็น ธนาคารที่ดำเนินกิจกรรมเพียงอย่างเดียวของสามกิจกรรมหลักของธนาคารพาณิชย์ ที่ระบุข้างต้น โดยการจัดตั้งธนาคารเฉพาะด้านถูกมองว่าเป็นเสมือนสถาบันการเงินเพิ่มเติมในระบบธนาคารพาณิชย์ หรือเป็นเสมือนสถาบันการเงินพิเศษในภาคเฉพาะด้านที่รัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญ โดยนักลงทุนหลายรายได้จัดตั้งธนาคารเฉพาะด้านขึ้นเป็นก้าวแรก ก่อนที่จะขยายกิจการไปสู่การเป็นธนาคารพาณิชย์ กัมพูชาได้ริเริ่มธนาคารเฉพาะด้านสินเชื่อบทด้วย

สถาบันการเงินขนาดเล็ก (Micro financial Institutions: MFI)

ภายใต้กฎระเบียบของกัมพูชา สถาบันการเงินขนาดเล็กได้รับคำนิยามว่าเป็น “การจัดส่งบริการทางการเงิน อาทิ เงินกู้ และเงินฝาก ให้แก่ครัวเรือนที่ยากจนและมีรายได้น้อย รวมถึงวิสาหกิจขนาดเล็ก”

สถาบันการเงินขนาดเล็กที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการมีขอบเขตการให้บริการที่จำกัด โดยสถาบันสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเงินได้เฉพาะตามที่ระบุไว้ในคำนิยาม ทั้งนี้ การให้บริการสินเชื่อถือว่าได้รับอนุญาตให้ดำเนินการได้ เว้นแต่จะมีการจำกัดไว้ด้วยกฎระเบียบหนึ่งใดหรือด้วยข้อกำหนดของใบอนุญาตนั้น ๆ

สถาบันการเงินขนาดเล็กจะต้องได้รับใบอนุญาตอีกฉบับหนึ่งในฐานะที่เป็นสถาบันการเงินขนาดเล็กที่รับฝากเงิน เพื่อที่จะสามารถให้บริการบัญชีออมทรัพย์ได้

สาขาธนาคารต่างประเทศ (Branch Office) และสำนักงานตัวแทน

กฎหมายธนาคารและสถาบันการเงินระบุว่า “กิจการที่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้อาจได้รับการจดทะเบียนบริษัทในประเทศกัมพูชาหรือเป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศ” ด้วยเหตุนี้ นักลงทุนชาวต่างชาติสามารถจัดตั้งธนาคารท้องถิ่นหรือสาขาธนาคารต่างประเทศในกัมพูชาได้

สำนักงานบริการข้อมูล สำนักงานประสานงาน หรือสำนักงานตัวแทนนั้น ไม่สามารถดำเนินธุรกิจธนาคาร การเป็นสื่อกลางทางการเงิน หรือการหลอกลวงได้ (ตามมาตรา 13 ของกฎหมายธนาคารและสถาบันการเงิน) การเปิดสำนักงานที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการอนุมัติจากธนาคารแห่งชาติก่อน โดยสถานประกอบการเหล่านี้อาจจัดตั้งเป็นบริษัทท้องถิ่นหรือสร้างขึ้นเป็นองค์กรแบบง่าย ๆ หรือสำนักงานก็ได้ และจะต้องได้รับการจดทะเบียนพาณิชย์ด้วย สำนักงานเหล่านี้อาจใช้ชื่อทางธุรกิจของธนาคารต่างประเทศที่เป็นตัวแทนได้ อย่างไรก็ตาม การอนุญาตจะให้เป็นเวลา 2 ปี ซึ่งสามารถต่ออายุได้อีกเพียงครั้งเดียว

10.2 ระบบการเงิน

นโยบายด้านอัตราแลกเปลี่ยน

กัมพูชาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การจัดการ (Managed Floating Exchange Rate) โดยธนาคารกลางกัมพูชา (National Bank of Cambodia: NBC) จะเป็นผู้กำหนดอัตราทางการ (Official Exchange Rate) ให้สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของราคาตลาด และมีส่วนต่างระหว่างอัตราตลาดและอัตราทางการไม่เกินร้อยละ 1 ส่วนใหญ่ อัตราทางการใช้กับธุรกรรม

การค้าระหว่างประเทศของภาครัฐและวิสาหกิจของรัฐ เป็นสำคัญในขณะที่อัตราตลาด (Market Rate) จะถูกกำหนดโดยผู้ค้าเงินตราต่างประเทศในภาคเอกชน

ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศในกัมพูชา ยังเป็นตลาดเล็กและมีการดำเนินงาน อย่างไม่เป็นทางการ จึงไม่มีการกำหนดเวลาซื้อขายที่แน่นอน โดยทั่วไปตลาดเงินตราต่างประเทศไม่มีปัญหาสภาพคล่อง แต่หากธนาคารหรือผู้ค้าเงินขาดสภาพคล่อง สามารถกู้ยืมเงินดอลลาร์ สรอ.และเงินเรียลจาก NBC ได้ โดยมีหลักประกัน

กฎหมายอัตราแลกเปลี่ยนกำหนดให้ธนาคารตั้งขึ้นในกัมพูชาเท่านั้นมีสิทธิได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราได้อย่างเสรี แต่ต้องรายงานต่อธนาคารกลางเมื่อมีการแลกเปลี่ยนเงินตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์ สรอ. ขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามถ้าเกิดสถานการณ์ที่กัมพูชาไม่สงบภายในประเทศหรือเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ธนาคารกลางมีอำนาจสงวนสิทธิในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

นโยบายด้านระบบการชำระเงิน

ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่ เศรษฐกิจกัมพูชามีการใช้เงินสดสูง แต่ก็มี การใช้ เช็คเป็นเครื่องมือหลักในการชำระเงิน โดยมี NBC ดำเนินการด้านสำนักหักบัญชี (Clearing House) ทั้งสกุลเงินดอลลาร์ สรอ. และสกุลเงินเรียล

การใช้เงินเรียลและเงินตราต่างประเทศในกัมพูชา

1. กัมพูชาใช้เงินดอลลาร์ สรอ. ในระบบเศรษฐกิจในสัดส่วนที่สูงมากกว่าร้อยละ 80 และเป็นเศรษฐกิจแบบดอลลาร์ (Dollarized Economy) เงินดอลลาร์ สรอ. ในกัมพูชามีบทบาท หน้าที่ 3 อย่างคือ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน เป็นหน่วยในการวัดมูลค่า และเป็นเครื่องรักษามูลค่า

2. เงินเรียล ใช้ในภาครัฐและธนาคารกลางใน การจ่ายเงินเดือนค่าจ้าง และยังนิยม ใช้ในธุรกรรมเล็ก ๆ ทั่วไป NBC ทำหน้าที่ อดฉีดเงินเรียลเข้าในระบบ อย่างไรก็ตาม ธนาคารกลางของกัมพูชามีนโยบายผลักดันให้ใช้เงินเรียลมากขึ้นในธุรกรรมต่างๆ ในประเทศ เช่น การบังคับให้ใช้เงินเรียลชำระค่าธรรมเนียมและภาษี เป็นต้น

3. มีการใช้เงินสกุลทองของเวียดนามตามจังหวัดที่ติดกับประเทศเวียดนาม และใช้เงินบาทของไทยตามจังหวัดที่ติดกับประเทศไทย

4. ในระบบสถาบันการเงินของกัมพูชา นอกจากทุนจดทะเบียนที่ เป็นดอลลาร์ สรอ. แล้ว เงินฝากและสินเชื่อส่วนใหญ่ยังเป็นเงินสกุลดอลลาร์ สรอ. นอกจากนี้การรับฝากเงินและอัตราดอกเบี้ยกำหนดไว้สำหรับเงินสามสกุล คือ ดอลลาร์ สรอ. เรียล และบาท

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Law on Anti-Money Laundering and Combating the Financing Terrorism)

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Law on Anti-Money Laundering and Combating the Financing Terrorism) ได้รับการบัญญัติขึ้น เมื่อ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2550 โดยภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่รักษาความลับของธนาคาร หรือธุรกิจใดๆ จะต้องไม่ขัดขวางการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ และไม่สามารถอ้างเหตุในการปฏิเสธ ที่จะให้ข้อมูลแก่ หน่วยข่าวกรองทางการเงิน (Financial Intelligence Unit : FIU) ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการรับเรื่อง วิเคราะห์ และเผยแพร่รายงาน เกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ต้องสงสัย ธุรกรรมทางเงินสด และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย) นอกจากนี้ยังต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีอำนาจ ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ภายในประเทศ หรือเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือเพื่อความจำเป็นในการเชื่อมโยงกับการสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน หรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ตามคำสั่งหรือการดำเนินการภายใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดี (มาตรา 6)

กฎหมายห้ามมิให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รายงาน เช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน นายหน้าหลักทรัพย์ บริษัทประกัน สถาบันไมโครไฟแนนซ์ สหกรณ์เครดิต บริษัท ลิขซึ่ง กองทุนเพื่อการลงทุนและเงินบำนาญ บริษัทบริหารกองทุน ฯลฯ เปิดหรือจัดทำบัญชี ที่ไม่ระบุชื่อหรือหมายเลขบัญชี หรือบัญชีที่มีการใช้ชื่อปลอม และให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ทางการเงินใดๆ แก่บัญชีเหล่านั้น เว้นแต่ จะมีการใช้มาตรการพิสูจน์ทราบลูกค้า (the customer due diligence measures) (มาตรา 7)

หน่วยงานที่มีหน้าที่รายงาน จะต้องใช้ มาตรการพิสูจน์ทราบลูกค้า รวมถึงการระบุตัวตน และตรวจสอบยืนยันความถูกต้องในการระบุตัวตนของลูกค้า (มาตรา 8) และอาจได้รับการร้องขอให้ใช้มาตรการตรวจสอบพิเศษสำหรับการทำธุรกรรมบางอย่าง

กฎหมายกำหนดว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่รายงาน จะต้องรายงานต่อ FIU เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงิน ที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดโดยหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแล เช่นเดียวกับ ธุรกรรมทางการเงินที่มีการเชื่อมโยงหลายรายการซึ่งมีมูลค่าสุดท้ายเกินกว่ามูลค่าเดิม (มาตรา 12.1) หาก FIU มีเหตุผลอันสมควรที่สงสัยได้ว่าการทำธุรกรรม หรือ การเสนอทำธุรกรรมนั้น อาจมีส่วนในการทำผิดกฎหมายการฟอกเงิน หรือ การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย FIU จะทำหนังสือแจ้งหรือโทรศัพท์โดยตรงไปยังหน่วยงานนั้น เพื่อห้ามมิให้ดำเนินการทำธุรกรรม ข้อเสนอทางธุรกรรม หรือธุรกรรมใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกรรมนั้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งไม่เกิน

48 ชั่วโมง เพื่อให้ FIU ทำการสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้น เพื่อแจ้ง และทำการปรึกษากับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หากพิจารณาเห็นสมควร (มาตรา 12.5)

ในกรณีที่มีการดำเนินการที่เกี่ยวกับการละเมิด กฎหมายการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามที่ กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินต้องสงสัยและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จะถูกระงับและห้ามมิให้ทำการโอนย้าย จนกว่า จะมีการตัดสินจากศาลอย่างแน่ชัด (มาตรา 30)

10.3 การโอนเงินตราออกนอกประเทศ

นโยบายด้านการควบคุมเงินตราต่างประเทศ

ผู้ประกอบการหรือนักลงทุนต่างชาติที่เข้าไปประกอบธุรกิจหรือลงทุนในกัมพูชา สามารถโอนเงินออกนอกประเทศได้อย่างเสรี โดยกฎหมาย Foreign Exchange Law, August 22, 1997 ไม่จำกัดในการโอนเงินลงทุนหรือผลกำไรที่ได้จากการลงทุนออกนอกประเทศ กฎหมายเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงินตราให้อำนาจธนาคารกลางในการควบคุมดูแลการส่งเงินออกนอกประเทศ ในกรณีที่ นักท่องเที่ยวนำเงินเข้าหรือออกนอกประเทศมีมูลค่าตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์ สรอ.ขึ้นไป จะต้องสำแดงต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากร ธนาคารที่เป็นผู้ทำธุรกรรมจะต้องรายงานต่อธนาคารชาติ เมื่อมีการนำเงินสดที่มีเงินตราต่างประเทศออกจากกัมพูชา

มาตรา 11 ของกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย การลงทุน พ.ศ.2546 ให้การรับประกันว่า โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (QIP) สามารถโอนเงินสกุลต่างประเทศ ระหว่างประเทศ ได้อย่างเสรี โดยซื้อผ่านธนาคารที่ได้รับอนุญาต สำหรับการดำเนินการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ประกอบด้วย การดำเนินการต่อไปนี้

- การชำระเงินสำหรับการนำเข้า และการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ
- การชำระเงินค่าสิทธิ และค่าธรรมเนียมการจัดการ
- การโอนเงินผลกำไร
- การโอนเงินลงทุนกลับประเทศในกรณีที่ยกเลิกกิจการ

11. การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

กัมพูชาเข้าเป็นภาคีองค์การการค้าโลกในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลให้มีการผ่านกฎหมายต่างๆ เพื่อจัดระเบียบเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ในทรัพย์สินทางปัญญา แม้ว่าในทางปฏิบัติยังต้องใช้เวลาอีกหลายปีกว่าที่กัมพูชาจะสามารถปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายต่างๆ ขององค์การการค้าโลกได้อย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตามนักลงทุนก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากกรอบระเบียบกฎหมายที่กำลังได้รับการพัฒนาเหล่านี้และแสวงหาหนทางในการปกป้องคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ เครื่องหมายการค้า การออกแบบทางอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์งานสร้างสรรค์อื่นๆ ของตนได้

ในปี พ.ศ. 2558 กัมพูชาได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) ซึ่งเปิดโอกาสให้เจ้าของสินค้าในประเทศที่เป็นภาคีสามารถยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ณ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์) ให้มีผลครอบคลุมทุกประเทศอื่นๆ ที่เป็นภาคีได้ ปัจจุบันมี 99 ประเทศ รวมประเทศไทย (เข้าเป็นภาคีเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2560) ซึ่งเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าของสินค้าไม่จำเป็นต้องเดินทางไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ประเทศอื่นๆ ดังนั้นเจ้าของสินค้าในประเทศไทย สามารถขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย ให้มีผลครอบคลุมในประเทศกัมพูชา ผ่านข้อตกลงดังกล่าว

แม้ว่ากฎหมายฉบับต่างๆ จะยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนา แต่ขั้นตอนต่างๆ สำหรับการจดทะเบียนและบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญๆ ก็ได้ถูกนำมาบังคับใช้แล้วอย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การละเว้นหรือการชะลอการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาอาจสร้างความเสียหายให้อย่างมากในระยะยาวได้

11.1 สิทธิบัตร แบบอรรถประโยชน์ (อนุสิทธิบัตร) และการออกแบบทางอุตสาหกรรม

กฎหมายว่าด้วยเรื่องสิทธิบัตร แบบอรรถประโยชน์ และการออกแบบทางอุตสาหกรรมของกัมพูชาได้บัญญัติให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่นักประดิษฐ์ผู้คิดค้นหรือผู้ที่รับมอบสิทธินั้นในระยะเวลาหนึ่งที่กำหนด เพื่อแลกกับการเปิดเผยสิ่งประดิษฐ์ แบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์ หรือการออกแบบทางอุตสาหกรรม โดยกฎหมายนี้ได้บัญญัติขึ้นในปี พ.ศ.2546 เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพันธกรณีในองค์การการค้าโลกของกัมพูชา และกฎหมายได้รับการบัญญัติเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2549 ด้วยกฎกฤษฎีกาฉบับหนึ่งซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะยังค่อนข้างใหม่และยังไม่ได้มีการทดสอบ แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติอย่างเจาะจงว่า สนธิสัญญาทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศใดๆ ซึ่งกัมพูชาเป็นภาคี จักได้รับการถือปฏิบัติ

เหนือกฎหมายระดับชาติในกรณีที่ขัดแย้งกัน และแม้ว่ากัมพูชาจะยังมีได้เป็นภาคีในสนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติให้มีกระบวนการสำหรับจดทะเบียนคำขอต่างประเทศในกัมพูชาได้

11.1.1 การจดทะเบียนสิทธิบัตร แบบอรรถประโยชน์ และการออกแบบทางอุตสาหกรรม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ :

หน่วยงาน กรมทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

โทร. 012-812444, 012-770 735, 012-982382

อีเมล nvibol@yahoo.com , phally_nhem@yahoo.com

ค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน : 350 – 400 USD

ระยะเวลาดำเนินการ : 6 เดือน – 1 ปี

ความครอบคลุม ความหมาย และคำนิยาม

- (1) สิทธิบัตร หมายถึง “แนวคิดหนึ่งใดของนักประดิษฐ์คนหนึ่งซึ่งในทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิดทางออกของปัญหาเฉพาะทางในด้านเทคโนโลยี” แนวคิดดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีหนึ่งใดก็ได้ สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถจดสิทธิบัตรได้ จะต้องเป็นสิ่งใหม่ มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้
- (2) แบบอรรถประโยชน์ หมายถึง “แนวคิดหนึ่งใดของนักประดิษฐ์คนหนึ่งซึ่งในทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิดทางออกของปัญหาเฉพาะทางในด้านเทคโนโลยี” แนวคิดดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีหนึ่งใดก็ได้ สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถจดทะเบียน แบบอรรถประโยชน์ได้ จะต้องเป็นสิ่งใหม่ และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ (แต่ไม่ต้อ มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ต่างจากสิทธิบัตร)
- (3) การออกแบบทางอุตสาหกรรม หมายถึง องค์ประกอบของเส้นหรือสี หรือรูปทรงสามมิติ หรือวัสดุใดๆ トラบเท่าที่องค์ประกอบนั้นก่อให้เกิดสภาพปรากฏพิเศษแก่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม โดยการออกแบบทางอุตสาหกรรมที่จะได้รับการจดทะเบียนจะต้องเป็นของใหม่

ระยะเวลาที่ให้ความคุ้มครอง

- (1) **สิทธิบัตร** การจดทะเบียนสิทธิบัตรจะมีอายุความคุ้มครอง 20 ปี นับจากวันที่ยื่นคำขอ โดยจะต้องชำระค่าธรรมเนียมรักษาสถานภาพรายปี ตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป
- (2) **แบบอรรถประโยชน์** การจดทะเบียนแบบอรรถประโยชน์ จะมีอายุความคุ้มครอง 7 ปี นับจากวันที่ยื่นคำขอ โดยจะต้องชำระค่าธรรมเนียมรักษาสถานภาพรายปี ตั้งแต่ปีที่ 2 เป็นต้นไป
- (3) **การออกแบบทางอุตสาหกรรม** การจดทะเบียนการออกแบบทางอุตสาหกรรม จะมีอายุความคุ้มครอง 5 ปี นับจากวันที่ยื่นคำขอ เรื่อง และสามารถทำการต่ออายุได้ติดต่อกันอีก 2 ครั้ง ครั้งละ 5 ปี รวมเป็นระยะเวลาทั้งหมด 15 ปี

การตอบโต้การละเมิดสิทธิ สามารถทำได้ 2 วิธี

- (1) ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงินและ/หรือการช่วยเหลืออย่างเฉพาะเจาะจงต่อศาลแพ่ง
- (2) ขอให้มีการดำเนินคดีอาญา โดยมีโทษปรับตั้งแต่ 1,250 – 5,000 USD หรือจำคุกตั้งแต่ 1 ถึง 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ทำการละเมิดซ้ำจะได้รับโทษสูงสุดเป็นสองเท่า

11.2 เครื่องหมายการค้า

เครื่องหมายทางการค้าให้สิทธิ์กับเจ้าของในการป้องกันไม่ให้คู่แข่งใช้เครื่องหมายและชื่อการค้าเดียวกันหรือมีความคล้ายคลึงกันจนก่อให้เกิดความสับสนได้ในสินค้าและบริการต่างๆ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การจดทะเบียนและบังคับใช้เครื่องหมายการค้าในราชอาณาจักรกัมพูชา โดยจะมุ่งเน้นไปที่ตัวบทกฎหมาย รวมทั้งข้อแนะนำและการตีความจากประสบการณ์ทางวิชาชีพในเรื่องนี้

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 สภาแห่งชาติได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมาย ชื่อทางการค้า และการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม ซึ่งตามมาด้วย การประกาศใช้อนุสัญญีกว่าด้วยการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายข้างต้น ใน พ.ศ.2549 ด้วยเหตุที่การบัญญัติกฎหมายและระบบกฎหมายส่วนใหญ่ในกัมพูชายังอยู่ในระยะเริ่มต้น กฎหมายเครื่องหมายการค้าจึงยังไม่ได้มีการพัฒนาหรือมีความซับซ้อนเหมือนหลายๆ ประเทศ ดังนั้น จึง

คงมีช่องว่างและข้อสงสัยที่ยังไม่มีความกระจ่างในตัวกฎหมายเช่นเดียวกับที่หลายๆ บทบัญญัติที่มีการนำมาใช้อย่างไม่เป็นแบบแผนเดียวกันในทางปฏิบัติ

11.2.1 การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงาน กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

โทร. (+855) 12 26 15 36

อีเมล cambodiaip.dip@gmail.com

เว็บไซต์ <http://www.cambodiaip.gov.kh/Default.aspx>

สำหรับการจดทะเบียนให้ครอบคลุมประเทศอื่นๆ ในภาคีสหประชาชาติ นั้นจะมีขั้นตอนการปฏิบัติ และค่าธรรมเนียมแตกต่างกันออกไปตามแต่ละประเทศ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.wipo.int/madrid/en/>

ทั้งนี้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกพิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) ในลำดับที่ 99 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าระหว่างประเทศ ผู้ประกอบการไทยจะได้รับประโยชน์โดยสามารถยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ของไทย และขอรับการคุ้มครองในประเทศสมาชิกอื่นอีก 98 ประเทศ ครอบคลุม 114 ดินแดน ประเทศ รวมทั้งประเทศกัมพูชา ได้ในคราวเดียวกัน

ค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน : 350 – 400 USD

ระยะเวลาดำเนินการ : 3 – 6 เดือน

ความครอบคลุม ความหมาย และคำนิยาม : กฎหมายเครื่องหมายการค้าของกัมพูชาให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้า (Trademarks) เครื่องหมายการบริการ (Service Marks) เครื่องหมายร่วม (Collective Marks) และชื่อทางการค้า (Trade Names) โดยนิยามของคำเหล่านี้เป็นไปในทางเดียวกันกับของประเทศอื่นๆ และข้อตกลงสนธิสัญญาทั้งหลาย

- (1) **เครื่องหมายทางการค้า (Trademarks) และเครื่องหมายการบริการ (Service Marks)** หมายถึงสัญลักษณ์ใดๆ ที่สามารถมองเห็นได้ซึ่งใช้ในการจำแนกสินค้า (เครื่องหมายการค้า) หรือบริการ (เครื่องหมายการบริการ) ของวิสาหกิจหนึ่งใด โดยนิยามนี้ไม่รวมถึงสัญลักษณ์ที่มองไม่เห็น อาทิ กลิ่น

เสียง หรือรสชาติ เป็นต้น แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในกฎหมาย แต่เครื่องหมายการค้าแบบสามมิติก็สามารถทำการจดทะเบียนได้ หากเครื่องหมายเหล่านั้นมีลักษณะสอดคล้องกับข้อกำหนดของ “ลักษณะ บ่งเฉพาะ” ทั้งนี้ ในบางสถานการณ์ การจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ในลักษณะ เครื่องหมายการค้าแบบสามมิติ อาจง่ายกว่าการจดทะเบียนการออกแบบทาง อุตสาหกรรมก็เป็นไปได้

- (2) **เครื่องหมายร่วม (Collective Marks)** ต้องเป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ซึ่ง สามารถแยกแยะจุดกำเนิดหรือคุณลักษณะทั่วไปรวมอื่นๆ รวมถึงคุณภาพของ สินค้าหรือบริการของวิสาหกิจที่แตกต่างกันที่ใช้สัญลักษณ์นั้นๆ ภายใต้ การควบคุมของเจ้าของเครื่องหมายร่วมที่ได้มีการจดทะเบียนไว้แล้ว
- (3) **ชื่อทางการค้า (Trade Names)** หมายถึงชื่อและ/หรือชื่อเรียกที่ใช้ระบุ และ จำแนกความแตกต่างของวิสาหกิจหนึ่งใด ทั้งนี้ ตามมาตราที่ 21 ของกฎหมาย เครื่องหมายการค้า ชื่อทางการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนได้รับการคุ้มครองจาก “การกระทำที่ผิดกฎหมาย” แต่กระนั้นก็ตาม จะเป็นการดีที่จะจดทะเบียนชื่อ ธุรกิจในฐานะที่เป็นเครื่องหมายการค้า เนื่องจากจะเป็นการสร้างการแข่งขันแกร่ง ให้แก่สิทธิของวิสาหกิจและง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาที่คุ้มครอง : การจดทะเบียนครั้งแรกจะมีอายุ 10 ปี นับจากวันที่ยื่นเรื่อง และสามารถต่ออายุได้ครั้งละ 10 ปี โดยในปีที่ 6 ของการจดทะเบียนครั้งแรก และใน การขยายระยะเวลาแต่ละครั้ง เจ้าของเครื่องหมายจะต้องยื่นคำให้การที่จะใช้ หรือไม่ใช่ เครื่องหมาย (Affidavit of Use or Non-Use) และชำระค่าธรรมเนียมแก่ทางราช การสำหรับเรื่องนี้ด้วย

การตอบโต้การละเมิดสิทธิ สามารถทำได้ 3 วิธี

- (1) ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงินและ/หรือการช่วยเหลืออย่างเฉพาะเจาะจงต่อศาล แพ่ง
- (2) ร้องขอให้หน่วยงานด้านศุลกากรระงับการดำเนินพิธีการทางศุลกากรของสินค้านำเข้าที่ละเมิดสิทธิ และ
- (3) ขอให้มีการดำเนินคดีอาญาโดยมีโทษปรับตั้งแต่ 250 – 5,000 USD หรือจำคุก ตั้งแต่ 1 ถึง 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับ ผู้ที่กระทำผิดซ้ำจะได้รับโทษสูงสุดเป็นสองเท่า

11.3 ลิขสิทธิ์

กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงของกัมพูชาให้ความคุ้มครองสำหรับผลงานต้นฉบับของผู้สร้างสรรค์ โดยได้ออกกฎหมายในปี พ.ศ.2543 เพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของกัมพูชาต่อภาคการค้าโลก ซึ่งกฎหมายได้ถูกวางรูปแบบตามหลักการลิขสิทธิ์ทั่วไปเช่นเดียวกับที่ใช้กันอยู่ในระบบยุติธรรมของประเทศอื่นๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้มาเป็นเวลาหลายปีแล้ว แต่กฎหมายก็ยังคงไม่ได้รับการทดสอบอย่างจริงจังและการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไป

11.3.1 สิ่งที่ได้รับคุ้มครองจากลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้

- หนังสือหรือวรรณกรรม บทความทางวิทยาศาสตร์และการศึกษา ทุกประเภท
- การบรรยาย สุนทรพจน์ เทศนา คำกล่าวด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร และงานอื่นที่คล้ายกัน
- งานละคร และละครเพลง
- การออกแบบท่าเต้น ไม่ว่าจะ เป็นแบบสมัยใหม่ หรือแบบประยุกต์ดัดแปลงมาจากโบราณหรือท่าเต้นพื้นบ้าน
- การแสดงละครสัตว์ และละครใบ้
- การประพันธ์ดนตรี ทั้งที่มี และไม่มีคำร้อง
- งานโสตทัศนวัสดุ
- งานจิตรกรรม แกะสลัก ประติมากรรม หรืองานตัดปะอื่นๆ หรือศิลปะประยุกต์
- งานถ่ายภาพ หรืองานที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเทคนิคที่เหมือนกับการถ่ายภาพ
- ผลงานสถาปัตยกรรม
- แผนที่ โครงสร้าง ภาพร่าง หรืองานอื่นๆ ที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์อื่นๆ
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการออกแบบ สารานุกรม และเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมนั้น
- ผลิตภัณฑ์งานปะติดทางหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์สิ่งทอด้วยมือ หรือแพชชั่นเสื้อผ้า

กฎหมายยกเว้นการให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะแก่ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หนังสือเวียนทางราชการ คำตัดสินของศาล และคำแปลของสิ่งเหล่านั้น รวมทั้ง ความคิด แบบพิธี วิธีดำเนินการ แนวคิด หลักการ การค้นพบ หรือข้อมูลเบื้องต้น แม้ว่าจะได้รับการนำเสนอ อธิบาย หรือปรากฏอยู่ในผลงาน ทั้งนี้ งานจะได้รับการคุ้มครองไม่ว่าจะมีการเปิดเผยต่อสาธารณะหรือไม่ก็ตาม โดยงานชิ้นหนึ่งๆ นั้น จักถือว่าได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นแล้วด้วยข้อเท็จจริงที่ประจักษ์ชัดถึงการทำให้ความคิดของผู้สร้างสรรค์ได้เป็นจริงขึ้นมาแล้ว แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ก็ตาม

11.3.2 การขึ้นบัญชีและจดทะเบียน (Deposit & Registration)

แม้ว่างานทุกรายการจะได้รับการคุ้มครองโดยอัตโนมัติแล้วก็ตาม แต่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้ถือสิทธิอาจขึ้นบัญชีงานของตนกับกระทรวงวัฒนธรรมและศิลปากรได้ โดยการจดทะเบียนจำต้องมีบันทึกชื่อจริงของผู้สร้างสรรค์ วันของการโฆษณางานครั้งแรก วันที่ได้สร้างสรรค์งาน ตลอดจนบันทึกเกี่ยวกับสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ทั้งนี้ นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ค่าธรรมเนียมราชการสำหรับการขึ้นบัญชีและจดทะเบียนคือ 2.50 USD โดยกระทรวงฯ จะออกหนังสือสำคัญการจดทะเบียนให้เมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้องแล้ว ทั้งนี้ กฎหมายมิได้ระบุถึงสิทธิประโยชน์เฉพาะประการใดที่ได้รับจากการจดทะเบียน ดังนั้น การจดทะเบียนจึงเป็นความสมัครใจโดยแท้

12. มารยาททางธุรกิจและวัฒนธรรม

ในแต่ละประเทศจะมีสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการทำธุรกิจในแต่ละประเทศจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ ด้วย สำหรับในกรณีของประเทศกัมพูชาจากการศึกษาข้อมูลพบว่าวัฒนธรรมต่างๆ ค่อนข้างเหมือนกับไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

12.1 สิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในกัมพูชา

10 DO's

ควร ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

แม้ว่ากฎหมายและระเบียบบางอย่างในกัมพูชา จะไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ในขณะที่ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการก็ควรศึกษาให้รอบครอบและปฏิบัติตาม เพื่อป้องกันความผิดจากการถูกตรวจสอบย้อนหลัง ซึ่งอาจนำไปสู่ค่าปรับ และบทลงโทษที่รุนแรง จนไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

ควร แต่งกายด้วยสุทเทสเสมอในการนัดพบอย่างเป็นทางการ

เมื่อเดินทางติดต่อธุรกิจในกัมพูชา ควรแต่งสุทไม่ว่าอากาศจะร้อนมากเพียงใด ชายกัมพูชานิยมสวมสุทในทุกพิธีการ และโอกาส เพราะแสดงถึงความมีอารยธรรม หากเป็นหญิงควรแต่งชุดสุภาพจะเป็นกางเกง หรือกระโปรงที่ไม่สั้นนัก

ควร ทักทายอย่างถูกวิธี

คนกัมพูชาเหมือนคนไทยคือทักทายด้วยการไหว้แสดงความเคารพ แต่ผู้ชายหลังจากไหว้แล้วจะเพิ่มการจับมือ เมื่อรับการจับมือจากผู้ที่อาวุโสกว่าแล้ว ผู้ที่อ่อนอาวุโสกว่าควรยกมือไหว้อีกครั้งหนึ่งเพื่อแสดงความขอบคุณสำหรับไมตรีที่ได้รับจากผู้อาวุโสกว่า สำหรับผู้หญิงกับผู้ชายไม่มีการจับมือใช้การไหว้อย่างเดียว การยิ้มให้กันและการยิ้มตอบเป็นการแสดงไมตรีต่อกันอย่างดีก่อนการพูดจา หรือทักทาย

ควร หักพุดทักทายด้วยภาษาขะแมร์

ขณะที่ทักทายโดยการไหว้ หรือจับมือหาก ควรหักพุดคำทักทาย โดยคำทักทายก่อนเชิงคำถามว่า

- ชาย พุดว่า จุมเรียบซัว บาด (สวัสดีดีครับ) สุขสบายเต้ (สบายดีไหม)
- หญิง พุดว่า จุมเรียบซัว จ๊ะ (สวัสดีดีค่ะ) สุขสบายเต้ (สบายดีไหม)

คำตอบ สำหรับคำทักทาย

- ชาย พุดว่า จุมเรียบซัว บาด (สวัสดีดีครับ) สุขสบาย บาด (สบายดีครับ)
- หญิง พุดว่า จุมเรียบซัว จ๊ะ (สวัสดีดีค่ะ) สุขสบาย จ๊ะ (สบายดีค่ะ)

ควร กล่าวคำนำหน้านามอย่างถูกต้อง

คนกัมพูชาซึ่งเป็นข้าราชการ ระดับสูง จะมีคำนำหน้านามที่เป็นนามพระราชทาน คือคำว่า "เอกอุดม" หรือ "His Excellency" ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตรงกับคำว่า "ฯพณฯ" ในภาษาไทย ต้องเรียกนามพระราชทานนี้ก่อนเรียกนามทุกครั้ง แทนคำว่าคุณหรือนาย

คนกัมพูชาซึ่งเป็นนักธุรกิจจะมีคำนำหน้านามที่เป็นนามพระราชทาน คือคำว่า "ออกญา" เทียบเท่ากับ "พระยา" และคำว่า "เนี้ยะออกญา" เทียบเท่ากับ "เจ้าพระยา" ต้องเรียกนามพระราชทานนี้ทุกครั้งก่อนเรียกนาม หรือ อาจเรียกรวมกับคำว่า "โลก" ซึ่งแปลว่าท่าน โดยกล่าวเรียกชื่อบุคคลนั้นสั้นๆ ว่า "โลกออกญา"

ผู้หญิง จะมีคำนำหน้านามว่า "โลกจุมเตียว" ซึ่งแปลว่า "คุณหญิง" ซึ่งมีคุณหญิงที่มี ๓๓ ตราตั้ง หรือคุณหญิงที่เรียกเพื่อเป็นการให้เกียรติเพราะสามีเป็นใหญ่ หากไม่ทราบว่าจะเรียกคำนำหน้าที่ถูกต้องอย่างไร ก็เรียก "โลกจุมเตียว" ไว้ก่อน ดีกว่าเรียกชื่อ เพราะถือว่าเป็นการให้เกียรติ ซึ่งหากเจ้าตัวปฏิเสธว่าไม่ใช่ "โลกจุมเตียว" ให้เรียกว่าอย่างไร ก็เรียกตามนั้น

คนกัมพูชา บางคนมีค่านำหน้าหน้านามยาวมากเพราะเป็นทั้งคุณหญิง ออกญา และอาจได้รับปริญญา เอกกิตติมศักดิ์ (ดร. ในภาษาไทย ซึ่ง ในภาษากัมพูชา เรียกว่า บัณฑิต) อาจต้องเรียกว่า "โลกจุมเตียว ออกญา บัณฑิต.....ต่อด้วยชื่อสกุล และ ชื่อตัว....)

ควร ใช้ล่ำมของตนเองในการเจรจาธุรกิจ

แม้ว่าคู่ค้าหรือบุคคลที่คุณกำลังเจรจาด้วยจะใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทยได้ดี แต่สิ่งที่พูดกันอาจเข้าใจแตกต่างกันได้ การใช้ล่ำมที่มีคุณภาพจะช่วยให้งานนั้นราบรื่น ไม่เกิดการเข้าใจผิด

ควร เข้าร่วมงานพิธีที่ได้รับเชิญ

การเชิญแขกเข้าร่วมพิธีงานมงคล ถือว่าเป็นการให้เกียรติอย่างสูง และแสดงถึงมิตรไมตรีที่ผู้ถูกเชิญต้องไปร่วม แม้ว่าจะไม่สามารถอยู่ได้ตลอดงาน ก็ยังดีกว่าการไม่เข้าร่วมเลย

ควร นั้รับประทานอาหาร

การรับประทานอาหารร่วมกันจะสร้างความเป็นกันเอง การผลัดเปลี่ยนกันยกแก้ววยพรถือว่าเป็นมารยาทที่คุณต้องทำ ระหว่างการรับประทานอาหาร การนั้รับประทานอาหารควรนัดทานมือค่ำซึ่งถือว่าเป็นอาหารมือสำคัญ และมีบรรยากาศของการผ่อนคลายมากกว่ามืออื่น ๆ

ควร มีของฝากเมื่อพบกัน

การให้ของฝากหรือของขวัญ เป็นการแสดงน้ำใจและมิตรภาพ ไม่จำเป็นต้องเป็นของมีราคาแพง แต่ควรห่ออย่างสวยงามเพื่อแสดงความตั้งใจ

ควร ทำใจยอมรับค่าอันนวยความสะดวก

การทำธุรกิจในกัมพูชาจะมีค่าวิ่งงาน (รดกา) ค่าประสานงานต่างๆ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มค่าธรรมเนียมประเภทนี้จะค่อยลดลงตามนโยบายการต่อต้านคอร์รัปชั่น และสร้างความโปร่งใสมากขึ้นของรัฐบาล และมาตรฐานนานาชาติที่มักจะเผยแพร่ดัชนีชี้วัดทางด้านต้นทุนการประกอบธุรกิจ และดัชนีชี้วัดความโปร่งใสหรือคอร์รัปชั่น

10 DONT 's

ไม่ควร คุยเรื่องหรือประเด็นที่เป็นข้อพิพาท

เนื่องจากปัญหาข้อพิพาทเรื่องดินแดนระหว่างไทยและกัมพูชา ควรหลีกเลี่ยงคุยถึงเรื่องข้อพิพาทเรื่องดินแดน เรื่องการเมือง การทหาร เรื่องทางวัฒนธรรมหรือประเพณี และวิจารณ์รัฐบาลกัมพูชา ต้องยืนยันเสมอว่าต้องการทำการค้าเพียงอย่างเดียว แต่การยกย่องผู้นำรัฐบาล คือ สมเด็จฯ ฮุน เซน เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกล่าวถึงโดยเฉพาะเวลาเข้าพบหน่วยงานราชการ

ไม่ควร ผิดเวลานัดหมาย

การนัดหมายธุรกิจเป็นเรื่องสำคัญและเป็นการให้เกียรติ คุณต้องเคร่งครัดตรงต่อเวลาเพื่อแสดงถึงความตั้งใจทำงาน ด้วยปัจจุบันการจราจรในกรุงเทพมหานครค่อนข้างหนาแน่น จึงควรวางแผนการเดินทางอย่างรอบคอบ เพื่อเวลา และไม่ควรนัดหมายเกินกว่า 2 นัด ในช่วงเวลาครึ่งวันเช้าหรือบ่าย การนัดหมายเพื่อสังสรรค์อาจไม่ตรงเวลาได้ แต่ต้องแจ้งให้ฝ่ายตรงข้ามทราบถึงปัญหาความล่าช้า

ไม่ควร คิดว่าสิ่งที่เป็นไปไม่ได้จะไม่เกิดขึ้น

กฎหมาย กฎระเบียบที่ใช้บังคับในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดขึ้นใหม่ในทันที โดยคำพูดของนายกรัฐมนตรีฯ ซึ่งถือเป็นกฎหมาย และสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อาจมีบ้างแต่ไม่มาก ต้องเตรียมใจยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น

ไม่ควร คาดหวังว่าธุรกิจของคุณจะผูกขาด

เมื่อได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจแบบผูกขาด สิ่งเดียวกันจะเกิดตามมาอีกหลายราย เพื่อให้เกิดการแข่งขันในธุรกิจที่ผูกขาด ดังนั้น ผู้ที่เริ่มทำธุรกิจก่อนจะต้องจ่ายสูงกว่าผู้ที่ตามมา

ไม่ควร ตกลงธุรกิจโดยเชื่อตามคำบอก

การตกลงธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการชำระเงินต่างๆ ล่วงหน้า ไม่ควรเชื่อตามคำบอก คำเชิญชวน หรือรูปภาพ ควรพิจารณารายละเอียด จากเอกสารซึ่งมีการรับรองจากหน่วยงานราชการ หรือทนายความว่าเป็นของจริง

ไม่ควร คิดว่ารถวิ่งทางเดียว

ขณะที่คุณนั่งรถหรือขับรถ จะมีรถมาจากทุกทิศแม้ในช่องทางที่คิดว่าเป็นของคุณ จงขับช้าๆ และยอมรับสภาพจราจร อย่างหงุดหงิดและหัวเสียในเรื่องนี้เป็นอันขาด เพราะเป็นสภาพปกติ

ประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ขณะที่คุณรอสัญญาณไฟเขียว อาจมีหลายคันที่ขับฝ่าไฟแดงไปโดยที่ตำรวจไม่จับ แต่หากคุณขับรถหรือนั่งด้านหน้าคู่กับคนขับแล้วไม่คาดเข็มขัดนิรภัย คุณจะถูกเรียกให้หยุดทันทีเพื่อปรับอย่างไร้ข้อแก้ตัว

ไม่ควรขับรถยนต์หรือจักรยานยนต์เอง เพราะหากเกิดอุบัติเหตุจะต้องชำระค่าเสียหายมากกว่าคนที่ต้องถึง

ไม่ควร คิดว่าการยอมรับ "บาน" คือคำตอบสุดท้าย

คนกัมพูชามักจะตอบรับในทุกเรื่อง ด้วยการใช้คำว่า “บาน” แม้ในเรื่องที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่อาจทำได้ การตอบรับอาจเพื่อมารยาทในการประชุม หรือเพื่อให้เกียรติคู่เจรจาแต่ในทางปฏิบัติจริงต้องเจรจาเพื่อตกลงกันอีกครั้งเสมอ

ไม่ควร ถูกศีรษะผู้อื่น

ศีรษะเป็นส่วนที่คนกัมพูชาถือว่าเป็นของสูง ห้ามแตะต้อง การแตะศีรษะผู้อื่น ถือว่า เป็นการดูถูก ไม่ให้ความเคารพต่อกัน แต่การจับศีรษะเด็กเพื่อแสดงความเอ็นดู เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ การใช้เท้าชี้สิ่งของ แทนมือถือว่าเป็นเรื่องปกติของคนกัมพูชา

ไม่ควร คิดว่ารูปแบบธุรกิจในประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในกัมพูชาเสมอไป

แม้ประเทศกัมพูชาจะมีหลายสิ่งคล้ายกับประเทศไทย แต่ก็มีแตกต่างในรายละเอียดอยู่หลายประการ ดังนั้นจึงไม่ควรมั่นใจว่าการนำรูปแบบธุรกิจในที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยเข้ามาทำในกัมพูชาจะสามารถประสบความสำเร็จได้ในแบบเดียวกัน ควรมีการศึกษาและปรับให้เหมาะสม กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของคนกัมพูชา

ไม่ควร แลกเงินสกุลอื่นนอกจากดอลลาร์สหรัฐฯ

คนกัมพูชาทุกคนยอมรับและใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ เท่ากับเงินสกุลท้องถิ่น เมื่อคุณจ่ายเงินดอลลาร์สหรัฐฯ จะได้ทอนเป็นเงิน ดอลลาร์สหรัฐฯ และเศษเงินเป็นเงิน สกุลเงิน "เรียล"

13. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต

จากการที่เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และการเข้ามาลงทุนของต่างชาติ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมและการดำรงชีวิตในกัมพูชา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านที่พักอาศัย สถานพยาบาล ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ

13.1 ที่พักอาศัย

กรุงเทพมหานครมีโรงแรมระดับ 5 ดาว 5 แห่ง และระดับรองลงไปอีกประมาณ 200 แห่ง อพาร์ทเมนท์ประมาณ 200 แห่ง คอนโดมิเนียมประมาณ 30 แห่ง และหมู่บ้านจัดสรรประมาณ 100 โครงการ

ตัวอย่างราคาโรงแรมบางแห่งในกรุงพนมเปญแบ่งตามมาตรฐาน

ชื่อ/ที่ตั้ง	ราคาต่อคืน (USD)
5 Stars Hotel	
1. Sofitel Phnom Penh Phokeethra 2. Raffle Hotel Le Royal Phnom Penh 3. The Great Duke Hotels and Resorts Phnom Penh 4. Sokha Phnom Penh Hotel & Residence 5. S. Rosewood Hotel	200 USD ++
4 Stars Hotel	
1. Hotel Cambodiana Phnom Penh 2. Sunway Hotel 3. Phnom Penh Hotel 4. Himawari Hotel 5. Courtyard by Marriott Phnom Penh	120 USD ++
3 Stars Hotel and Boutique Hotel	
1. Juliana Hotel 2. The Regent Park 3. Almond Hotels & Residences 4. Anik Boutique Hotel 5. Toyoko Inn Phnom Penh 6. Frangipani	50 USD++

บ้าน คอนโดมิเนียม และอพาร์ทเมนท์

ที่ตั้ง	ประเภท	พื้นที่	ราคาเช่า
Prime Area (เขต Boeng Keng Kang) (Fully Furnished)	แบบสตูดิโอ	45 ตร.ม.	800 - 1,000 USD /เดือน
	1 ห้องนอน / 1 ห้องน้ำ	70 ตร.ม.	1,200 - 1,800 USD /เดือน
	2 ห้องนอน / 2 ห้องน้ำ	120-130 ตร.ม.	2,200 - 2,500 USD /เดือน
	บ้านเดี่ยว	70-100 ตร.ว.	3,500 - 4,500 USD /เดือน

13.2 การบริการรักษาพยาบาล

โรงพยาบาล และสถานพยาบาลที่ได้มาตรฐานซึ่งชาวต่างชาติสามารถใช้บริการได้มี ดังนี้

International SOS Clinic Phnom Peh	
เวลาเปิด	Monday to Friday : 8:00-5:30 pm Saturday : 8:00-Noon
หมายเลขติดต่อ	Tel : 012-816-911/23 216 911, 012-838-283 (Japanese) Fax : 023-215-811
เว็บไซต์	http://www.internationalsos.com/en/index.htm
ที่อยู่	House 161, Street 51 Phnom Penh, Cambodia
Phnom Penh Health Care Center (Somary Raffles Medical Center)	
เวลาเปิด	Monday to Saturday : 8:00-21:00
หมายเลขติดต่อ	Tel : 023-991-166/23 223 322, 012-908-088 (Japanese), 012-810-088 (Khmer & English) Fax : 023-991-166 Tel : 012-908-188
เว็บไซต์	http://www.phnompenhhealthcare.com/index.php
ที่อยู่	No.131, PreahSisowathQuay, Himawari Hotel Apartments, 12207, PNH
Royal Phnom Penh Hospital	
เวลาเปิด	Monday to Sunday : 8:00-17:00
หมายเลขติดต่อ	Tel : 023 991 000 Fax : 023 986 992
เว็บไซต์	http://www.royalphnompenhhospital.com/
ที่อยู่	No. 888, Russian Confederation Blvd. Khan Sen Sok, Phnom Penh
RoomChang Dental Clinic	
เวลาเปิด	Monday to Saturday : 8:00-17:00
หมายเลขติดต่อ	Tel : 023-211-338 (Information), 011-811-338 (24H Emergency)
เว็บไซต์	www.roomchang.com
ที่อยู่	No.4, Street 184, Sangkat Phar Thmey 3, Khan Daun Penh, 12210, PNH
Chenda Poly Clinic	
เวลาเปิด	24 hours
หมายเลขติดต่อ	Tel : 023-555-3156 Emergencies : 011-710-999 or 012-555-898 Fax : 023-356-565
เว็บไซต์	www.chendapolyclinic.com
ที่อยู่	No. 8, St. 39, Sangkat Sgrass Chak, Khan Daun Penh, Phnom Penh
Sunrise Japan Hospital Phnom Penh	
เวลาเปิด	24 hours

หมายเลขติดต่อ	Information/Reservation: 076-222-6949, 023-432-022 Emergency: 023-432-011
เว็บไซต์	http://www.sunrise-hs.com/
ที่อยู่	Phum2, Sangkat Chrouy Changvar, Khan, Chroy Changvar, Phnom Penh

13.3 ความปลอดภัย

การลักขโมยและการล้วงกระเป๋า ยังคงเกิดขึ้นบ่อยครั้งในกรุงพนมเปญ ไม่ควรเก็บของมีค่าไว้กับตัวมากเกินไป และแนะนำให้เก็บหนังสือเดินทางไว้ในที่พึก หรือโรงแรม โดยอาจพกสำเนาติดตัวไว้แทนกรณีที่ถูกกระชากกระเป๋า และหนังสือเดินทางถูกขโมยไปพร้อมกัน แนะนำให้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

- (1) แจ้งสถานเอกอัครราชทูตไทย โทร. 023 726306-8 (จันทร์-ศุกร์ 8.30 -17.00 น.) หรือ โทรแจ้งสายฉุกเฉิน 097 5749682 (นอกเวลาทำการ)
- (2) แจ้งความกับตำรวจกัมพูชาในพื้นที่เกิดเหตุ หรือ สามารถโทรประสาน Hotline ตำรวจท่องเที่ยวกัมพูชาได้ที่ 031 601 2345 / 031 2012345
- (3) นำใบแจ้งความ พร้อมสำเนาหนังสือเดินทางที่หาย บัตรประชาชน และรูปถ่าย 2 ใบ (ถ้ามี) มาที่สถานเอกอัครราชทูต
- (4) หากจำเป็นต้องเดินทางกลับไทยภายใน 3 สัปดาห์ สถานเอกอัครราชทูตจะออกหนังสือสำคัญประจำตัว (Certificate of Identity : CI) สำหรับเดินทางกลับไทยให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่หากไม่รีบเดินทาง สามารถทำหนังสือเดินทางเล่มใหม่ได้ โดยมีค่าใช้จ่าย 35 USD ซึ่งใช้เวลาในการจัดทำและจัดส่งอย่างน้อย 2 - 3 สัปดาห์
- (5) นำหนังสือสำคัญประจำตัว หรือ หนังสือเดินทางใหม่ ไปทำ Exit Visa ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองกัมพูชา (ตรงข้ามสนามบินพนมเปญ) โทร. 097 3140 999 โดยมีค่าใช้จ่าย 30 USD ใช้เวลา 3 วันทำการ จากนั้นจึงจะสามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้

13.4 อาหารและเครื่องอุปโภค บริโภค

กัมพูชามีร้านอาหาร จากทุกชาติ มีตลาดท้องถิ่น ซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่ และห้างสรรพสินค้า อยู่หลายที่ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนภายในกรุงพนมเปญ

ตลาดท้องถิ่นสำหรับเลือกซื้ออาหารสด และของอุปโภคบริโภค ได้แก่

ชื่อ	สถานที่	ความโดดเด่น
1.ตลาดบึงแกงกอง (Boeung Keng Kang Market)	Street 380 Boeung Keng Kang 1 Commune , Daun Penh District ,Phnom Penh	สินค้าอาหารสด เครื่องใช้ในครัวเรือน เสื้อผ้าสำเร็จรูป
2.ตลาดตวลตุมปุง หรือ ตลาดรัสเซีย (Toul Tom Poug or Russia Market)	Street 155 Toul Tum Poug 1 Commune Chamkar Mon District	สินค้าอาหารสด เครื่องใช้ในครัวเรือน เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของฝาก
3.ตลาดพชาทะเมย (Phsar Thmey)	Intersection of Kampuchea Krom Street and 63 Street, SangkatPhsarThmey 1, Daun Penh District	สินค้าอาหารสด เครื่องใช้ในครัวเรือน เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของฝาก

นอกจากตลาดสด ในราชธานีพนมเปญยังมีห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ตประมาณ 10 แห่ง และร้านสะดวกซื้อขนาดเล็กประมาณ 100 แห่ง

ซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดกลางในกรุงพนมเปญ ปี 2565

1. Lucky Supermarket 20 สาขา
2. Thai Huot Supermarket 5 สาขา
3. Super Duper 4 สาขา
4. Max Value 14 สาขา
5. Chip Mong Retail 7 สาขา
6. Bayon Supermarket 3 สาขา
7. Circle K 34 สาขา
8. 7-eleven 9 สาขา
9. Mini Big C 1 สาขา

ห้างสรรพสินค้าขนาดกลางและใหญ่ในกรุงเทพมหานคร

1. AEON Mall 2 สาขา
2. Makro 2 สาขา (อีก 1 สาขาที่เสียมเรียบ)
3. Global House 2 สาขา (อีก 1 สาขาที่พระตะบอง)
4. Sorya Mall
5. Olympia Mall
6. City Mall
7. Rattana Plaza
8. Chip Mong Noromall
9. View Park Mall
10. K Mall

13.5 การดูแลสุขภาพ

ราชธานีพนมเปญ มีสวนสาธารณะหลายแห่ง ที่เปิดให้ประชาชนได้ออกกำลังกายในพื้นที่ หรือ การออกกำลังกายในรูปแบบของฟิตเนส ตัวอย่างอัตราค่าบริการฟิตเนสในราชธานีพนมเปญ มีดังนี้

ชื่อสถานที่	ค่าสมาชิกรายเดือน/รายปี	ค่าบริการรายครั้ง
Fitness One	80 USD / 780 USD	7-8 USD
Good Time Health Fitness	60 USD / 500 USD	6 USD
The Place Gym	180 USD / 880 USD	15 USD
Intercontinental Fitness	- / 740 USD	15 USD
Cambodiana Club Gym	56 USD / 600 USD	10 USD
Parkway Health Club	70 USD / 600 USD	8 USD

13.6 รายชื่อและที่อยู่ติดต่อหน่วยงานที่สำคัญของไทยในกัมพูชา

ชื่อหน่วยงาน	ที่อยู่ติดต่อ	โทรศัพท์/อีเมล
สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทพมหานคร	196 Norodom Blvd. Tonle Bassac.	+855 23 726 306-8 +855 97 5749682 (กรณีฉุกเฉิน) thaipnp@mfa.go.th

ชื่อหน่วยงาน	ที่อยู่ติดต่อ	โทรศัพท์/อีเมล
สำนักงานส่งเสริมเสริมการค้า ในต่างประเทศ	Chamkarmon, Phnom Penh	+855 23 726 304 thaicompnh@gmail.com
สำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร		+855 23 726 306-8 ext 206
สมาคมธุรกิจไทยในกัมพูชา		+855 16 958065 / 89 976844 admin@tbcccambodia.org
ธนาคารกรุงไทย	No. 149, Jawaharlal Nehru (St. 215), 12153 Phnom Penh	+855 23 882 959 (พนมเปญ) br.phnompenh@ktb.co.th +855 (63) 964-758 (เสียมเรียบ) br.siemreap@ktb.co.th
ธนาคาร CCB (ไทยพาณิชย์)	#26, Monivong Blvd, Sangkat Phsar Thmei II, Khan Daun Penh, Phnom Penh	+855 23 426145 (พนมเปญ) ccbpp@ccb.com.kh +855 53 953-315 (พระตะบอง) ccbbb@ccb.com.kh +855 63 964-392 (เสียมเรียบ) ccbsrb@ccb.com.kh +855-34 934-777 (สีหนุวิลล์) ccbsv@ccb.com.kh
ธนาคารกรุงเทพ สาขา กัมพูชา	344 (1st & 2nd), Mao Tse Toung Boulevard, Phnom Penh	+855 23 224 404-9 bblcambodia@bangkokbank.com
ธนาคารกสิกรไทย	45, Sihanouk Boulevard, Daun Penh District, Phnom Penh, Cambodia	+855 23 214998 / 23 214999 KH_PhnomPenh@kasikornbank.com
รพ. รอยัลพนมเปญ (เครือ รพ.กรุงเทพ)	No. 888, Russian Confederation Blvd. Phnom Penh, Cambodia	+855 23 991 000 info@royalphnompenhhospital.com

บรรณานุกรม

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์กัมพูชา (Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce of Cambodia) Online Available :
<http://www.cambodiaip.gov.kh/>
- กรมภาษี กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังกัมพูชา (The General Department of Taxation, Ministry of Economic and Finance of Cambodia) Online Available :
<http://tax.gov.kh/>
- กรมศุลกากรและสรรพสามิต กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังกัมพูชา (The General Department of Customs and Excise of Cambodia) Online Available :
<http://www.customs.gov.kh/>
- กระทรวงการท่องเที่ยวกัมพูชา (Ministry of Tourism of Cambodia) Online Available :
<http://www.tourismcambodia.org/>
- กระทรวงเกษตร ประมง และป่าไม้กัมพูชา (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries of Cambodia: MAFF) Online Available : <http://www.maff.gov.kh/>
- กระทรวงพาณิชย์กัมพูชา (Ministry of Commerce of Cambodia) Online Available:
<http://www.moc.gov.kh/en-us/>
- กระทรวงโยธาธิการและคมนาคมกัมพูชา Ministry of Public Works and Transport of Cambodia , Online Available : <http://www.mpwt.gov.kh/?lang=en>
- กระทรวงแรงงานและฝึกอบรมวิชาชีพกัมพูชา (Ministry of Labour and Vocational Training : MOLVT)
- กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) Online Available : <http://www.imf.org/>
- การไฟฟ้ากัมพูชา (Electricite Du Cambodge : EDC) Online Available :
<http://www.edc.com.kh/>
- ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) Online Available :
<http://www.adb.org/>
- ธนาคารแห่งชาติกัมพูชา (National Bank of Cambodia) Online Available :
<http://www.nbc.org.kh/english/>
- สถาบันเพื่อการพัฒนาทรัพยากรแห่งกัมพูชา (Cambodia Development Resource Institute : CDRI) Online Available : <http://www.cdri.org.kh/>

สภาเพื่อการพัฒนาแห่งกัมพูชาและคณะกรรมการการลงทุน (The Council for the Development of Cambodia / Cambodia Investment Board) Online Available : <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/>

สมาคมอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปแห่งกัมพูชา (Garment Manufacturers Association in Cambodia : GMAC) Online Available : <http://www.gmac-cambodia.org/>

สหพันธ์ชาวกัมพูชา (Cambodia Rice Federation : CRF) Online Available : <http://www.crf.org.kh/>

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ, กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ (The Phnom Penh Post Newspaper) Online Available <http://www.phnompenhpost.com/>

หนังสือพิมพ์ Khmer Times (Khmer Times Newspaper) Online Available <http://www.khmertimeskh.com/>

BNG Legal, Online Available : <http://bnglegal.com/>

Cambodian Business Review, Online Available : <http://www.cambisreview.com/>

DFDL Cambodia, Online Available : <http://www.dfdl.com/locations/cambodia>

International Trade Center, Online Available : <http://www.trademap.org/>

KPMG Cambodia, Online Available : <http://www.kpmg.com/kh/en>

The World Factbook Cambodia โดย Central Intelligence Agency , Online Available : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

World Bank , Online Available : <https://www.worldbank.org>

ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
AEC Business Support Center

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ
Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy

Address : 196, M.V. Preah Norodom Boulevard, Sangkat Tonle Bassac,
Khan Chamkar Mon, Phnom Penh, CAMBODIA

Tel : +855 23 726 304-5

Email : thaicomphn@gmail.com

Website : www.ditp.go.th

Facebook : Thai Trade Center, Phnom Penh
TH AEC Business Support Center in Phnom Penh